

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

კახაბერ ჩიხრაძე

საქართველოს სამხედრო ეკონომიკის მდგომარეობა და

განვითარების გზები

წარმოდგენილია დოქტორის აკადემიური ხარისხის

მოსაპოვებლად

სადოქტორო პროგრამა: „ტრანსპორტის და მრეწველობის მენეჯმენტი“

შიფრი: 02

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

თბილისი, 0175, საქართველო

ივლისი, 2016 წელი

საავტორო უფლება©2016ჩიხრაძე კახაბერი

თბილისი

2016

სამუშაო შესრულებულია საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში

სატრანსპორტო და მანქანათმშენებლობის ფაკულტეტი

ტრანსპორტის და მანქანათმშენებლობის მენეჯმენტის

დეპარტამენტი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

სატრანსპორტო და მანქანათმშენებლობის ფაკულტეტი

ჩვენ, ქვემოთ ხელისმომწერი ვადასტურებთ, რომ გავეცანით ჩიხრაძე კახაბერის მიერ შესრულებულ სადისერტაციო ნაშრომს დასახელებით: „საქართველოში სამხედრო ეკონომიკის მდგომარეობა და განვითარების გზები“ და ვაძლევთ რეკომენდაციას საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სატრანსპორტო და მანქანათმშენებლობის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოში მის განხილვას დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად.

თარიღი

ხელმძღვანელი: გ. ტყეშელაშვილი

რეცენზენტი: გ. მაისურაძე

რეცენზენტი: გ. ამყოლაძე

რეცენზენტი:

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

2016

ავტორი: ჩიხრაძე კახაბერი

დასახელება: საქართველოში სამხედრო ეკონომიკის

მდგომარეობა და განვითარების გზები

ფაკულტეტი : სატრანსპორტო და მანქანათმშენებლობის

ხარისხი: დოქტორი

სხდომა ჩატარდა: თარიღი

ინდივიდუალური პიროვნებების ან ინსტიტუტების მიერ შემომოყვანილი დასახელების დისერტაციის გაცნობის მიზნით მოთხოვნის შემთხვევაში მისი არაკომერციული მიზნებით კოპირებისა და გავრცელების უფლება მინიჭებული აქვს საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტს.

ავტორის ხელმოწერა

ავტორი ინარჩუნებს დანარჩენ საგამომცემლო უფლებებს და არც მთლიანი ნაშრომის და არც მისი ცალკეული კომპონენტების გადაბეჭდვა ან სხვა რაიმე მეთოდით რეპროდუქცია დაუშვებელია ავტორის წერილობითი ნებართვის გარეშე.

ავტორი ირწმუნება, რომ ნაშრომში გამოყენებული საავტორო უფლებებით დაცული მასალებზე მიღებულია შესაბამისი ნებართვა (გარდა ის მცირე ზომის ციტატებისა, რომლებიც მოითხოვენ მხოლოდ სპეციფიურ მიმართებას ლიტერატურის ციტირებაში, როგორც ეს მიღებულია სამეცნიერო ნაშრომების შესრულებისას) და ყველა მათგანზე იღებს პასუხისმგებლობას.

რეზიუმე

სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ საქართველო სამობილიზაციო მომზადების, სამხედრო მშენებლობისა და სამხედრო ეკონომიკის შექმნის ურთულესი ამოცანის წინაშე დადგა, რაც პოლიტიკური, ეკონომიკური, მეცნიერულ-ტექნიკური, სამართლებრივი, სოციალური და სხვა საკითხების გადაწყვეტას მოითხოვს. თანამედროვე, თუნდაც მცირე მასშტაბიანი, სამხედრო თავდაცვითი ოპერაციების განხორციელება შეუძლებელია წინასწარ ორგანიზებული და კარგად გააზრებული ეკონომიკური უზრუნველყოფის გარეშე, რომელსაც ეროვნული მეურნეობის სამობილიზაციო მომზადება ემსახურება. ამდენად, სამხედრო მშენებლობის ერთ-ერთი ძირითადი, უახლესი ამოცანაა მოქნილი, ოპერატიული სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სისტემის ჩამოყალიბება და მისთვის აუცილებელი მატერიალური მარაგების ფორმირება. რაც წარმოდგენილი სადისერტაციო ნაშრომის აქტუალობის მაჩვენებელია.

სადისერტაციო ნაშრომი წარმოდგენილია საქართველოს ტექნიკური ინივერსიტეტის აკადემიური საბჭოს მიერ დამტკიცებული დოქტურანტურის დებულების მოთხოვნათა დაცვით და მოიცავს: შესავალს, ლიტერატურული მიმოხილვის, შედეგების და მათი განსჯის განყოფილებებს, დასკვნას და გამოყენებული ლიტერატურის ჩამონათვალს.

შესავალში გამოკვეთილია საკვლევი თემის აქტუალობა, თემატიკის მეცნიერული შესწავლის მდგომარეობა, კვლევის მიზნები და ამოცანები, კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძვლები, კვლევის შედეგად მიღებული მეცნიერული სიახლეები, კვლევის შედეგების თეორიული და პრაქტიკული გამოყენების სფეროები.

პირველი განყოფილება - 1) ლიტერატურის მიმოხილვა - წარმოდგენილია ორი პარაგრაფით: ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სისტემის არსი და მნიშვნელობა და 2) ქვეყნის ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის ფორმირებისა და განვითარების აუცილებლობა.

სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სისტემა (სმდმს) მოიცავს: მის სამეცნიერო და მატერიალურ-ტექნიკურ უზრუნველყოფას; აღმასრულებელი ხელისუფლების, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების, სახელმწიფო საწარმოების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების მუშაობის რეჟიმის განსაზღვრას და მათ მომზადებას მობილიზაციის დროს სამუშაოდ, აგრეთვე მობილიზაციის რეჟიმზე გადაყვანის ღონისძიებების განხორციელებას ქვეყნის კანონმდებლობით დადგენილი წესით; სამხედრო ძალების სამობილიზაციო გეგმის შემუშავებას; სამობილიზაციო მზადყოფნის მდგომარეობის შეფასებას; სამობილიზაციო რეზერვების შექმნას, შენარჩუნებას და განვითარებას

მობილიზაციის დროს სახელმწიფოს, სამხედრო ძალებისა და მოსახლეობის მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად; მობილიზაციის დროს სამხედრო ძალებისათვის მისაწოდებელი ტექნიკის მომზადებას; სამობილიზაციო რეზერვში მატერიალური ფასეულობების, სასურსათო და არასასურსათო საქონლის, ნავთობპროდუქტების ხელშეუხებელი მარაგის დაგროვებას, შენახვასა და დროულად განახლებას; სურსათის და არასასურსათო საქონლით მომარაგებისათვის მზადებას და ორგანიზაციას, სამედიცინო დახმარების, ტრანსპორტით და კავშირგაბმულობის საშუალებებით უზრუნველყოფას; აღმასრულებელი ხელისუფლების, მართვის პუნქტის შექმნას; მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მომზადებას; აღმასრულებელი ხელისუფლების, ადგილობრივი თვითმართველობისა და ორგანიზაციებში რეზერვისტთა დაჯავშნას მობილიზაციის დროს მოქმედი ეკონომიკის შესაბამისი დარგის ობიექტებზე სამუშაოდ; სწავლებას და ვარჯიშის სამობილიზაციო გაშლისა და სამობილიზაციო გეგმების შესასრულებლად.

ზოგიერთი დასავლეთის მეცნიერები უმუშევრობისა და ღარიბების მიმართ ამტკიცებენ, რომ ეკონომიკის მილიტარიზაცია ზოგ შემთხვევაში ზრდის დასაქმებას. აღნიშნული აზრისა იყო პ. სამუელსონი: “ომის ქარბორბალა კურთხევაა, რადგან აძლევს სამუშაოსა და საზრდოს დამშეულებსა და უმუშევრებს” , ხოლო აშშ-ს პრეზიდენტთან არსებული ეკონომიკური საბჭოს ყოფილი მეთაური მ. ვაიდენბაუმი ცდილობს შესთავაზოს მილიტარიზაციით კრიზისის დაძლევა, რამდენადაც სამხედრო შესყიდვებს აქვს „მულტიპლიკაციის“ ეფექტი. აგრეთვე შეიარაღების ყოფილი მინისტრი კ. უინბერგი აცხადებდა, შეიარაღების ხარჯები ზრდის შემოსავლებს და ქმნის სამუშაო ადგილების სიმრავლეს .

კვლევის ძირითადი განყოფილებაა მეორე - შედეგები და მათი განსჯა, იგი წარმოდგენილია 8 პარაგრაფად. ესენია: საქართველოს სამხედრო ეკონომიკური მშენებლობის გამოცდილება და თანამედროვე გარემოს ზოგიერთი თავისებურება; სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის ღონისძიებები და მათი განხორციელების წინაპირობები; სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის მატერიალური მარაგების ფორმირების პრობლემები; სამობილიზაციო მომზადების სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმი; სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის რაოდენობრივი გაანგარიშების ზოგიერთი მეთოდოლოგიური საკითხი და მაჩვენებლები; ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის გაშლის ორგანიზაციის სისტემა და ძირითადი პრინციპები; სამხედრო წარმოების ძირითადი პარამეტრების განსაზღვრის ამოსავალი ბაზა და ინსტრუმენტარი; საქართველოს თავდაცვითი დანიშნულების პროდუქციის და მომსახურების წარმოება.

კვლევით მიღებული შედეგები ასახულია დასკვნებში.

სადისერტაციო კვლევის შედეგები, გამოსახული მეცნიერული სიახლეებით შემდეგია:

გამომდინარე იქედან, რომ საქართველოს სამხედრო ეკონომიკის ფორმირება ეკონომიკის ერთ-ერთი აუცილებელი და პრიორიტეტული

მიმართულებაა, რომელის მეცნიერული თეორიის საფუძვლები დამუშავების პროცესშია, წარმოდგენილი სადისერტაციო ნაშრომი მთლიანად ნოვაციაა. აქ პირველად ქართული ეკონომიკური და მენეჯერული მეცნიერების პოზიციებიდან განხილულია სამხედრო ეკონომიკის არსი, მნიშვნელობა, მიზნები, ამოცანები, სამხედრო სამობილიზაციო და მზადყოფნის სისტემები. კერძო სიახლეები კი გამოიხატება შემდეგში: დასაბუთებულია საქართველოს სამხედრო ეკონომიკის ჩამოყალიბებისა და განვითარების აუცილებლობა, გაანალიზებულია საქართველოს სამხედრო-სამობილიზაციო მომზადება, დასახულია ამოცანა ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების ბაზის ფორმირებისათვის; გაანალიზებულია სამხედრო ეკონომიკური მშენებლობის გამოცდილება თანამედროვე გარემოსთან მიმართებაში. ამ მხრივ გამოკვლეულია ევროპის ქვეყნების (გერმანია, საფრანგეთი, ჩეხეთი და სხვ.) და აშშ-ის გამოცდილება სამხედრო ეკონომიკის განვითარების და საგანგებო სიტუაციებისათვის განკუთვნილი მატერიალური მარაგების ფორმირების საქმეში; შესწავლილია სამობილიზაციო მომზადების დამზადყოფნის გაანგარიშების რაოდენობრივი მეთოდები.

უპირატესობა მინიჭებულია ქვესაგანგარიშების ნორმატიული მეთოდებს, მათი პრაქტიკაში გამოყენების სიმარტივის და დადგენის მოხერხებულობიდან გამომდინარე. სამხედრო-ეკონომიკური ნორმატიული მეთოდი ეყრდნობა ნორმებისა და ნორმატივების სისტემას,

რომლებიც კომპლექსურად განიხილებიან მდგრადობის ამაღლების ხუთი ძირითადი მიმართულების შესაბამისად. მათგან ჩნდება თანმიმდევრული – დარგობრივი დარეგიონალური ფეროდაგამოყენების დონე.

აღნიშნული მიმართულებები დაიყოფა შემდეგ ინიშნების მიხედვით: 1. სამეურნეო და სოციალურ საქმიანობის ეფექტიანობა მუშაობის მდგრადობის რიტერიუმის მიხედვით; 2. დარგობრივ-ტერიტორიული დაყოფა; 3. ექსტრემალური ვითარება,

მათ შორის ომისათვის მზადყოფნის დროს; სამხედრო პროდუქციის წარმოების მოცულობის დადგენისათვის და მარაგების ფორმირების რაოდენობრივი და ნომენკლატორული შეფასებისათვის შემოთავაზებული კვლევის და დაგეგმვის სტოხასტური მეთოდების გამოყენება, რამაც სასუალება მოგვცა და გვედგინა შემდეგი:

საქართველოს ეკონომიკის მდგრადობის ერთ-ერთი ძირითადი პირობა დმიჩნეული უნდა იქნეს სამობილიზაციო მომზადების დამზადყოფნის მატერიალური რეზერვების მოცულობა (მოთხოვნილებების შესაბამისად) როგორც მინიმუმ,

ყველა ნომენკლატურის მიხედვით, ქვეყნის საგანგებო პირობებში ერთი თვის მანძილზე ავტონომიური ფუნქციონირებისათვის.

აღნიშნული ამოცანისათვის სისტემატურად უნდა დამუშავდებოდეს სამხედრო საფრთხოების განვითარების გრძელვადიანი პროგრამები,

როგორც სახელმწიფოს სტრატეგიისა და პოლიტიკის განმსაზღვრელი დოკუმენტი.

Summary

After Georgia gained its independence from the Soviet Union it has faced difficult tasks in mobilization training, military construction and creation of military economy that require the solution of political, economic, scientific-technical, legal and other issues.

The execution of modern, even small scale defensive military operations is impossible without prearranged and well considered economic provision, which is served by mobilization preparation of national economy.

One of the main goals of military construction is formation of flexible, mobilization training and preparedness system and stock of material necessary for it.

The thesis work is presented as per requirement of doctoral program regulation, approved by the academic board of Georgian Technical University and contains: introduction, review of literature, outcomes and sections of their reasoning, conclusion and list of literature used.

Actuality of the research topic is emphasized in the introductory part of the thesis, provision of scientific study of the topic, goals and tasks of the research, methodological basics of research, scientific novelties obtained on the basis of the research results, theoretical and practical application of the results of research.

First section - 1) review of literature – is presented by two paragraphs: essence and meaning of mobilization training and preparedness system of economics 2) the necessity of formation and development of material-technical base of mobilization training of country's economics.

Mobilization training and preparedness system contains: its scientific and material-technical provision; executive government, determination of working hours of local self-government bodies, government facilities, establishments and organizations and their preparation for work during mobilization, also execution of measures on transition to mobilization mode according to the rules stated by the legislation of the country.

Development of mobilization plan of military forces; assessment of condition of mobilization preparedness; creation of mobilization reserves, maintenance and development in order to meet requirements of government, military forces and population at mobilization; preparation to supply military forces with equipment at mobilization; accumulation of untouchable storage of tangible, grocery and non grocery products, oil products, their preservation and timely renewal; preparation and organization for grocery and non grocery product supply, provision of medical service, transport and communication facilities. Creation of control post of the executive government, preparation of mass media means; to find reservists in the

executive government, local self-governments and organizations to work at facility acting during mobilization in the appropriate field of economics.

Some of the west scientists stated towards unemployed and poor people that in some cases militarization of economics increases the employment. P. Samuelson had the same point of view o: “The war storm is a sanctity as it gives job and subsistence to starving and unemployed”, but the former head of economic council of the president of the USA, M. Wiedenbaum tries offers the escape from crisis through militarization, as a military purchase has a “multiplication” effect. Also the former Minister of Armed Forces K. Winberg was stating that expenditures on weaponry raises incomes and creates lots of new work places.

The main is the second section of research – results and their reasoning, presented by 8 paragraphs: experience of military economics construction of Georgia and some characteristics of modern environment; mobilization trainings and measures of preparedness, precondition of their execution; problems of formations of material storage of mobilization trainings and preparedness; mechanism of government regulation of mobilization trainings; some methodological issues and indicators of quantitative estimation of mobilization training and preparedness; system of organization and basic principles of economics mobilization trainings and preparedness; ascending base and tools for determination of basic parameters of military production; productions of products of Georgian defense assignment and service.

The results obtained in the work are stated in conclusions.

Thesis research results with scientific novelties are as follows:

Proceeding that formation of Georgian military economics is one of the necessary and priority directions of economy, and its basics of scientific theory are under the process, presented thesis as a whole is a novelty. It is the first time in this work the essence of military economics, its meaning, goals, tasks, military mobilization and preparedness systems are considered from the positions of Georgian economy and managerial sciences. The novelties are: the necessity of formation and development of Georgian military economics are reasoned in the work, Georgian military mobilization training is analyzed, the task for formation of base of economy military training is planned; the experience of military economy construction towards modern environment is analyzed. From this side the experience of European countries (Germany, France, Czech Republic and other) and the USA in the development of military economics and formation of material storage for extraordinary situations is studied; quantitative estimation method of mobilization training and preparedness is studied. Proceeding from the simple practice application and convenience of determination the priority is given to normative method of estimation. Military-economic normative method are based on norms and normative system that are complexly reviewed in accordance with five main directions of the raise of stability. They have their scope of action – field area and regional sphere, and level of usage. The above mentioned directions will be divided by the following signs: 1. Effectiveness of economy and social activity according to work stability criteria; 2. Separation by area field and territory; 3. Extreme circumstance, among it readiness for war; application of stochastic methods

of planning and research presented for the determination of volume of the production of military products and quantitative and nomenclative estimation of storage formation, that gave us opportunity to establish the following: mobilization training and volume of preparedness material reserves (in accordance with the request) must be considered as one of the main conditions of stability of Georgian economics as minimum, in extraordinary conditions in country for autonomous functioning during a month, according to all nomenclature. For the mentioned task a long-term programs of military security development must be developed systematically, as a document identifying state strategy and policy.

Abstract

შინაარსი

შესავალი	15
1. ლიტერატურის მიმოხილვა	23
1.1. ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სისტემის არსი და დანიშნულება.....	
1.2. ქვეყნის ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის ფორმირებისა და განვითარების აუცილებლობა.....	
2. შედეგები და მათი განსჯა	52
2.1 საქართველოს სამხედრო ეკონომიკური მშენებლობის გამოცდილება და თანამედროვე გარემოს ზოგიერთი თავისებურება.....	
2.2 სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის ღონისძიებები და მათი განხორციელების წინაპირობები.....	
2.3 სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის მატერიალური მარაგების ფორმირების პრობლემები.....	
2.4 სამობილიზაციო მომზადების სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმი.....	
2.5 სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის რაოდენობრივი გაანგარიშების ზოგიერთი მეთოდოლოგიური საკითხი და მაჩვენებლები....	
2.6 ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების გაშლის ორგანიზაციის სისტემა და ძირითადი პრინციპები.....	
2.7 სამხედრო წარმოების ძირითადი პარამეტრების განსაზღვრის ამოსავალი ბაზა და ინსტრუმენტარი.....	
2.8 საქართველოს თავდაცვითი დანიშნულების პროდუქციის და მომსახურების წარმოება.....	
3. დასკვნა	163
გამოყენებული ლიტერატურა	169

ცხრილების ნუსხა

ცხრილები არ არის ნაპოვნი განახლებისთვის დააწეეთ F9 ღილაკს.

ცხრილის ნომერი	დასახელება	გვერდი
ცხრილი 1	წარმოების ძირითადი ეკონომიკური მიზნის მიღწევის უმთავრეს საშუალებებსა და ომის მიზანს შორის ურთიერთკავშირი	35
ცხრილი 2	ომის მიზნებისა და წარმართვისათვის საშუალებების ისტორიულ-ლოგიკური განვითარება	36
ცხრილი 3	XX ს-ისომებისსაერთოღირებულება (მილიარდიდოლარი 1995 წ.წ.)	37
ცხრილი 4	საქართველოს ფაქტიური თავდაცვითი ხარჯები	42
ცხრილი 5	საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების მაჩვენებლები	111

ნახაზების ნუსხა

ნახაზები არ არის ნაპოვნი განახლებისთვის დააწეკით F9 ლილაკს.

ნახაზის ნომერი	დასახელება	გვერდი
ნახაზი 1	სამხედრო დანიშნულების მარაგების ფორმირება.	67
ნახაზი 2	სისტემის შესაძლო მდგომარეობა	91
ნახაზი 3	საუდიის არაბეთში რეალიზებული ქართული ჯავშანტექნიკა.	153

მადლიერება

ავტორი დიდი მადლობელია საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორის გოდერძი ტყემელაშვილის იმ კონსულტაციების, ყურადღებისა და პრაქტიკული დახმარებისათვის, რასაც მუდმივად გრძნობდა სადისერტაციო ნაშრომზე მუშაობის პერიოდში.

ასევე მადლობას მოვახსენებ სადისერტაციო საბჭოს თავმჯდომარეს პროფესორ ჯუმბერ იოსებძეს დისერტაციაზე მუშაობის პერიოდში აღმოჩენილი დახმარებისა და გულისხმიერებისათვის.

შესავალი

თემის აქტუალობა. ეროვნული სამხედრო ეკონომიკის არსებობა და მდგომარეობა წარმოადგენს ქვეყნის საერთო მზადყოფნის უმნიშვნელოვანეს შემადგენელ ნაწილს, ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობისა და უშიშროების განმტკიცების ერთ-ერთ ძირითად ფაქტორს, აქედან გამომდინარე, ქვეყნის განვითარებისა და ხალხის კეთილდღეობის დიდმნიშვნელოვან პირობას.

სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ საქართველო სამობილიზაციო მომზადების, სამხედრო მშენებლობისა და სამხედრო ეკონომიკის შექმნის ურთულესი ამოცანის წინაშე დადგა, რაც პოლიტიკური, ეკონომიკური, მეცნიერულ-ტექნიკური, სამართლებრივი, სოციალური და სხვა საკითხების გადაწყვეტას მოითხოვს. თანამედროვე, თუნდაც მცირე მასშტაბიანი, სამხედრო თავდაცვითი ოპერაციების განხორციელება შეუძლებელია წინასწარ ორგანიზებული და კარგად გააზრებული ეკონომიკური უზრუნველყოფის გარეშე, რომელსაც ეროვნული მეურნეობის სამობილიზაციო მომზადება ემსახურება. ამდენად, სამხედრო მშენებლობის ერთ-ერთი ძირითადი, უახლესი ამოცანაა მოქნილი, ოპერატიული სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სისტემის (სმდმს) ჩამოყალიბება და მისთვის აუცილებელი მატერიალური მარაგების ფორმირება.

სმდმს-ის დანიშნულება, მიმართულება და ხასიათი განისაზღვრება სახელმწიფოს პოლიტიკით, მისი საზოგადოებრივ-ეკონომიკური წყობით, სახელმწიფო სამხედრო დოქტრინით.

საქართველოს სახელმწიფო სამხედრო დოქტრინის პრიორიტეტი, რაც მსოფლიო თანამეგობრობის ორიენტაციას შეესაბამება, ომისა და საომარი მოქმედებების თავიდან აცილება, მშვიდობის შენარჩუნებაა. მაგრამ ქვეყანას დროებით დაკარგული აქვს ტერიტორიები, რომელთა დაბრუნება ეროვნული უსაფრთხოების ძირითადი და სასწრაფოდ გადასაწყვეტი

პრობლემაა. აგრეთვე, გამორიცხული არაა საქართველოს წინააღმდეგ აგრესიული მოქმედებები. გარდა ამისა, დღეისათვის ინდუსტრიულად განვითარებული სახელმწიფოებისაგან განსხვავებით, საქართველოსათვის დამახასიათებელია ეკონომიკური და ტექნიკურ-ინფორმაციული ჩამორჩენა, წარმოების დაქვეითება, საწარმოო პოტენციალის შემცირება და მასთან თავდაცვითი მრეწველობის შესუსტება, გადაუჭრელია რეგიონალური კონფლიქტები ქვეყნის შიგნით და მოსაზღვრე ქვეყნებში. არსებობს გეოპოლიტიკური და სამხედრო პოლიტიკური პრობლემები, ქვეყნის სახელმწიფო საზღვრების დაცვის სირთულეები და სხვ.

აქედან ცხადია, რომ ქვეყნის თავდაცვითი უნარიანობის განმტკიცებისათვის აუცილებელია მისი ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების საკითხების მეცნიერულ საფუძველზე დამუშავება.

სამხედრო ეკონომიკა საერთოდ და, კერძოდ, ქვეყნის სმდმს-ის ფორმირების აუცილებლობა, ფაქტორები, მექანიზმები, რეგულირება, მაჩვენებლები და მიმართულებები საქართველოში, ჯერ კიდევ სათანადოდ და სრულყოფილად არ არის შესწავლილი.

ჩატარებული გამოკვლევების შედეგები, თეორიული და პრაქტიკული რეკომენდაციები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ქვეყნის ეროვნული ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების განვითარების, საგანგებო ვითარებაში სამობილიზაციო მზადყოფნის მატერიალური მარაგების ფორმირებისა და გამოყენების, სამხედრო უსაფრთხოებისა და ეროვნული მეურნეობის სტაბილურად (უსაფრთხო) ფუნქციონირების ღონისძიებების, აგრეთვე ეკონომიკისა და სოციალური განვითარების გეგმებისა და სხვადასხვა სამთავრობო გადაწყვეტილებების შემუშავებისას.

კვლევის საგანი და პრობლემატიკა. თანამედროვე პირობებში ქვეყანაში, მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკური რეფორმების გარკვეული წარმატების მიუხედავად, ეკონომიკაში შექმნილი მდგომარეობა კვლავ მძიმეა. საწარმოო და სამეურნეო სისტემაში სტაგნაციის და რღვევის პროცესი გრძელდება, უმრავლეს სამრეწველო საწარმოში მატერიალურ-

ტექნიკური საშუალებები როგორც ფიზიკურად, ისე მორალურად გაცვეთილია, ტექნიკური პროცესი, ინოვაციური პროცესი შეჩერებულია, დღითიდღე იზრდება საგარეო-ეკონომიკური დავალიანება, დიდია იმპორტის და მცირეა ექსპორტის მოცულობა, ვალუტის დევალვაცია ინფლაციური პროცესების გაუარესებას იწვევს, მაღალია უმუშევრობის დონე, არ არის საწარმოო პოტენციალის ამაღლების საკმარისი ფინანსური რესურსები. ყოველივე ეს უარყოფითად აისახება საქართველოს სამხედრო ეკონომიკის მდგომარეობაზე. გამომდინარე აქედან ქვეყნის სამხედრო ეკონომიკა და მისი მზაობა საგანგებო სიტუაციების შემთხვევაში გამოავლინოს მაღალი სამობილიზაციო და სამხედრო მზადყოფნის შესაძლებლობები შეზღუდულია, თუმცა საქართველოში ფუნქციონირებს სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანება „დელტა“, რომელიც მოწოდებულია სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის პროექტირებასა და წარმოებაზე. ბოლო დროს აქ მიღწეული მნიშვნელოვანი წარმატებების მიუხედავად სამხედრო ეკონომიკა მაინც რჩება ჯერ-ჯერობით ქვეყნის მძიმე პრობლემად. ამიტომაც ქართულ სამხედრო შეიარაღებაში სამამულო წარმოების წილი უმნიშვნელოა. გამომდინარე სადისერტაციო კვლევის დასახელებიდან პრობლემატიკა გამოიხატება სამხედრო ეკონომიკის განვითარებისათვის თეორიული საფუძვლების დამუშავებაში. შესაბამისად კვლევის საგანია საქართველოს სამხედრო ეკონომიკა და სამობილიზაციო სისტემა.

კვლევის მიზანი და ამოცანები. საქართველოს ეკონომიკა დამოუკიდებლობამდე იყო ერთიანი საბჭოთა ეკონომიკის შემადგენელი ნაწილი და ისე იყო მოწყობილი, რომ დიდი მოცულობით იწარმოებოდა სამხედრო ტექნიკა. ამავე დროს საქართველოს მრეწველობა შესაძლებელი იყო სწრაფად გადაწყობილიყო სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის წარმოებაზე. ამავე დროს სახელმწიფო რეზერვების ქსელში თავმოყრილი იყო მნიშვნელოვანი მოცულობის პროდუქცია, რომლის გამოყენებაც ოპერატიულად შეიძლებოდა საგანგებო სიტუაციების დროს.

დამოუკიდებლობის სემდგომ საქართველოს ეკონომიკაში, კერძოდ მრეწველობის სფეროში წარმოქმნილმა უამრავმა პრობლემამ მინიმუმამდე შეამცირა სახელმწიფო რეზერვების მარაგები, ამასთან მათი შევსება თითქმის არ ხორციელდებოდა. აღნიშნულმა ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობა შეამცირა, რაც აისახა კიდევაც შიგა თუ გარე კონფლიქტების შედეგებზე.

დღეისათვის საქართველოს ეკონომიკა დაბალი ტემპებით, მაგრამ შედარებით სტაბილურად ვითარდება. დღის წესრიგში დგება სამხედრო ძლიერების ზრდა, რაც შეუძლებელია მხოლოდ იმპორტით შემოსული შეიარაღების და სურსათის გამოყენებით. აუცილებელია სამხედრო დანიშნულების პროდუქციისა და მასალების წარმოების ორგანიზება, რომლების შესაბამისობაში იქნება მსოფლიო სტანდარტებთან და თავსებადი „ნატოს“ მოთხოვნებთან. ამ მიზნის მიღწევა შესაძლებელია შესაძლებელი თეორიული ბაზისის დამუშავების საფუძველზე. ამ უკანასკნელი ამოცანის გადაჭრას ემსახურება მოცემული კვლევა.

კვლევის ობიექტი. კვლევის ობიექტია საქართველოს სამხედრო ეკონომიკა, სამხედრო დანიშნულების პროდუქციისა და მასალების წარმოება და ამ სფეროში არსებული ეკონომიკური კანონზომიერებები, რომლებიც თავისებურებებით გამოირჩევა, რადგან საქმე გვაქვს სფეციფიკურ ეკონომიკის სექტორთან.

კვლევის

მეთოდები. სადისერტაციო შრომის მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს დიალექტიკური მატერიალიზმის ზოგადი კვლევის თეორია, რომელიც იძლევა საშუალებას:

- მიჩნეულ იქნას მოვლენათა ობიექტური განვითარება მკვლევარ სუბიექტისაგან დამოუკიდებლად;
- ჩაითვალოს შესასწავლი ობიექტის დროში განუწყვეტელი მოძრაობა პროგრესის, ან რეგრესის მიმართულებით;

— ვალიაროთ შესასწავლი ობიექტის ობიექტურად აღქმის შესაძლებლობა;

— ვალიაროთ სუბიექტის (მკვლევარის, მენეჯერის, მომუშავის და სხვ.) ობიექტზე ზემოქმედების შესაძლებლობა ობიექტის მოძრაობის მიმართულების და სიჩქარის ცვლილების მიზნით.

ამასთან მეცნიერული კვლევის საფუძველია ეკონომიკური თეორიაზოგადად, ეკონომიკური ეფექტიანობის თეორია, თანამედროვე მენეჯმენტის, წარმოების ორგანიზაციის, დაგეგმვის დამარკეტინგის თეორიები.

ნაშრომში ფართოდ არის გამოყენებული საზღვარგარეთელი და ქართველი მეცნიერების მიერ შესრულებული სამეცნიერო გამოკვლევები, მეთოდოლოგიური დამეთოდური ხასიათის მონოგრაფიები, სტატიები ეკონომიკური ეფექტიანობის ამალღების პრობლემებთან დაკავშირებით.

ამასთან ერთად გამოყენებულია საქართველოს სხვადასხვა ოფიციალური უწყებების სტატისტიკური მასალები, ტასის-ის პროგრამით განხორციელებული სტატისტიკური გამოკვლევები, საქართველოს საბიუჯეტო ოფისის მიერ დამუშავებული საკითხები და ა.შ. ნაშრომში გამოყენებულია მეცნიერული გამოკვლევის ანალიზის დასინთეზის, სტატისტიკური და სისტემური მიდგომის მეთოდები, აგრეთვე სხვადასხვა მეცნიერთა დებულებები.

თემის შესწავლის მდგომარეობა. სამხედრო ეკონომიკის და ქვეყნის სამობილიზაციო სისტემის თეორიული საფუძვლების დამუშავებაზე საქართველოს ეკონომიკური და მენეჯერული მეცნიერება არასაკმარისად იღწვის. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში თითქმის არ არსებობს მეცნიერული პუბლიკაციები აღნიშნულ პრობლემატიკაზე, თუ არ ჩავთვლოთ გ. ტყემელაშვილის და მ. სვანიძის მონოგრაფიას დასახელებით „საქართველოს სამხედრო ეკონომიკის თანამედროვე მდგომარეობა და

განვითარების ძირითადი მიმართულებები” და რამდენიმე სტატია. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საქართველოს სამხედრო ეკონომიკის მდგომარეობის ანალიზი, სამხედრო დანიშნულების პროდუქციით მომარაგების ლოგისტიკა, სარეზერვო და სამობილიზაციო სისტემა თეორიულად შეუსწავლელია და მეცნიერულ დამუშავებას საჭიროებს.

მეცნიერული სიახლე.გამომდინარე იქედან, რომ საქართველოს სამხედრო ეკონომიკის ფორმირება ეკონომიკის ერთ-ერთი აუცილებელი და პრიორიტეტული მიმართულებაა, რომელის მეცნიერული თეორიის საფუძვლები დამუშავების პროცესშია, წარმოდგენილი სადისერტაციო ნაშრომი მთლიანად ნოვაციაა. აქ პირველად ქართული ეკონომიკური და მენეჯერული მეცნიერების პოზიციებიდან განხილულია სამხედრო ეკონომიკის არსი, მნიშვნელობა, მიზნები, ამოცანები, სამხედრო სამობილიზაციო და მზადყოფნის სისტემები. კერძო სიახლეები კი გამოიხატება შემდეგში:

- დასაბუთებულია საქართველოს სამხედრო ეკონომიკის ჩამოყალიბებისა და განვითარების აუცილებლობა, გაანალიზებულია საქართველოს სამხედრო-სამობილიზაციო მომზადება, დასახულია ამოცანა ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების ბაზის ფორმირებისათვის;
- გაანალიზებულია სამხედრო ეკონომიკური მშენებლობის გამოცდილება თანამედროვე გარემოსთან მიმართებაში. ამ მხრივ გამოკვლევულია ევროპის ქვეყნების (გერმანია, საფრანგეთი, ჩეხეთი და სხვ.) და აშშ-ის გამოცდილება სამხედრო ეკონომიკის განვითარების და საგანგებო სიტუაციებისათვის განკუთვნილი მატერიალური მარაგების ფორმირების საქმეში;
- შესწავლილია სამობილიზაციო მომზადების და მზადყოფნის გაანგარიშების რაოდენობრივი მეთოდები. უპირატესობა

მინიჭებული აქვს გაანგარიშების ნორმატიულ მეთოდებს, მათი პრაქტიკაში გამოყენების სიმარტივის და დადგენის მოხერხებულობიდან გამომდინარე. სამხედრო-ეკონომიკური ნორმატიული მეთოდი ემყარება ნორმებისა და ნორმატივების სისტემას, რომლებიც კომპლექსურად განიხილებიან მდგრადობის ამაღლების ხუთი ძირითადი მიმართულების შესაბამისად. მათ გააჩნიათ თავიანთი მოქმედების – დარგობრივი და რეგიონალური სფერო და გამოყენების დონე. აღნიშნული მიმართულებები დაიყოფა შემდეგი ნიშნების მიხედვით: 1. სამეურნეო და სოციალური საქმიანობის ეფექტიანობა მუშაობის მდგრადობის კრიტერიუმის მიხედვით; 2. დარგობრივ-ტერიტორიული დაყოფა; 3. ექსტრემალური ვითარება, მათ შორის ომისათვის მზადყოფნის დროს.

— სამხედრო პროდუქციის წარმოების მოცულობის დადგენისათვის და მარაგების ფორმირების რაოდენობრივი და ნომენკლატორული შეფასებისათვის შემოთავაზებული კვლევის და დაგეგმვის სტოხასტური მეთოდების გამოყენება, რამაც სასუალება მოგვცა დაგვედგინა შემდეგი: საქართველოს ეკონომიკის მდგრადობის ერთ-ერთი ძირითადი პირობა დამიჩნეული უნდა იქნეს სამობილიზაციო ომზადებისა და მზადყოფნის მატერიალური რეზერვების მოცულობა (მოთხოვნილებების შესაბამისად) როგორც მინიმუმ, ყველა ნომენკლატურის მიხედვით, ქვეყნის საგანგებო პირობებში ერთი თვის მანძილზე ავტონომიურ იფუნქციონირებისათვის. აღნიშნული ამოცანისათვის სისტემატურად უნდა მომზადდებოდეს სამხედრო უსაფრთხოების განვითარების გრძელვადიანი პროგრამები,

როგორც სახელმწიფოს სტრატეგიისა და პოლიტიკის განმსაზღვრელი დოკუმენტი.

— კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ მიუხედავად იმისა, თუ რა ხასიათის ამოსავალ ბაზა დამუშავდება და მიიღება, ექვს არ იწვევს ის გარემოება, რომ ნებისმიერ შემთხვევაში აუცილებელი იქნება საომარ მოქმედებაში ყველაზე ინტენსიურად გამოსაყენებელი შეიარაღების და მასალების, მსუბუქი ცეცხლასასროლი იარაღისა და ტყვია-წამლის წარმოების ორგანიზაცია. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, უნდა დამუშავდეს საწარმოების ორგანიზაციის პროგრამა სამუშაოების ეტაპებად დაყოფით, პასუხისმგებელ პირთა და ორგანიზაციათა მითითებით, მომარაგებისა და დაფინანსების წყაროების განსაზღვრით.

სადისერტაციო	ნაშრომის	პრაქტიკული
მნიშვნელობა. გამოკვლევაში მიღებული თეორიული და სკენები შეიძლება გამოყენებული იქნას საქართველოს სამეწარმეო სექტორის მიერ მატერიალური წარმოების სიმძლავრეთა ზრდის დაფინანსების პრობლემების გასაუმჯობესებლად. კვლევის შედეგად მიღებული რეკომენდაციების პრაქტიკული დანერგვა საჭიროა განხორციელდეს საქართველოს თავდაცვის და ეკონომიკის სამინისტროებში.		

სადისერტაციო	ნაშრომის	აპრობაცია	და	პუბლიკაციები.
სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შედეგები მოხსენდა პატაგუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციას 2013 წელს, საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში ჩატარებულ 82-ე დია საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციას. კვლევის ძირითადი შედეგები გამოქვეყნებულია სამეცნიერო სტატიაში, რომლებიც დაბეჭდილია მაღალ რეიტინგულ, რეფერირებად ჟურნალებში.				

სადისერტაციო ნაშრომის სტრუქტურა და მოცულობა

სადისერტაციო ნაშრომი მოიცავს კომპიუტერზე სტუ-ს მოთხოვნათა შესაბამისად აკრეფილ 166 გვერდს. იგი შედგება შესავლის, ორი თავის, დასკვნისა და გამოყენებული ლიტერატურის სისაგან. ნაშრომში წარმოდგენილია 5 ცხრილი და 3 ნახაზი.

1. ლიტერატურის მიმოხილვა

1.1. ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სისტემის არსი და დანიშნულება

მობილიზაციისათვის მზადყოფნა გულისხმობს მშვიდობიანობის პერიოდში მიმდინარე ღონისძიებათა კომპლექსს, რომელიც ითვალისწინებს ქვეყნის ეკონომიკის, აღმასრულებელი ხელისუფლების, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების, სახელმწიფო და კერძო საწარმოების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების მიერ სამობილიზაციო რესურსებისა და რეზერვების შექმნას საომარი ან საგანგებო მდგომარეობის დროს სამხედრო ძალების მზადყოფნის და სახელმწიფოსა და მოსახლეობის გადაუდებელი მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებისათვის. გარდა ამისა, სამობილიზაციო მომზადების ღონისძიებათა კომპლექსი ითვალისწინებს შექმნილი სამობილიზაციო რესურსების და რეზერვების საომარი, ან საგანგებო მდგომარეობის საჭიროებისათვის გამოყენებას საერთო, ან ნაწილობრივი მობილიზაციისათვის.

საერთო სამობილიზაციო ღონისძიებათა კომპლექსი ხორციელდება საომარი მდგომარეობის დროს და ახდენს ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე სამობილიზაციო რესურსებისა და რეზერვების სრულ გამოყენებას. ხოლო ნაწილობრივი სამობილიზაციო ღონისძიებათა კომპლექსი ხორციელდება საგანგებო მდგომარეობის დროს და ითვალისწინებს საგანგებო მდგომარეობის საჭიროებისათვის განსაზღვრულ ოპერატიულ მიმართულებებს, ან შესაბამის რეგიონებში სამობილიზაციო რესურსებისა და რეზერვების ნაწილობრივ გამოყენებას.

სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სისტემა (სმდმს) მოიცავს: მის სამეცნიერო და მატერიალურ-ტექნიკურ უზრუნველყოფას; აღმასრულებელი ხელისუფლების, ადგილობრივი თვითმმართველობის

ორგანოების, სახელმწიფო საწარმოების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების მუშაობის რეჟიმის განსაზღვრას და მათ მომზადებას მობილიზაციის დროს სამუშაოდ, აგრეთვე მობილიზაციის რეჟიმზე გადაყვანის ღონისძიებების განხორციელებას ქვეყნის კანონმდებლობით დადგენილი წესით; სამხედრო ძალების სამობილიზაციო გეგმის შემუშავებას; სამობილიზაციო მზადყოფნის მდგომარეობის შეფასებას; სამობილიზაციო რეზერვების შექმნას, შენარჩუნებას და განვითარებას მობილიზაციის დროს სახელმწიფოს, სამხედრო ძალებისა და მოსახლეობის მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად; მობილიზაციის დროს სამხედრო ძალებისათვის მისაწოდებელი ტექნიკის მომზადებას; სამობილიზაციო რეზერვში მატერიალური ფასეულობების, სასურსათო და არასასურსათო საქონლის, ნავთობპროდუქტების ხელშეუხებელი მარაგის დაგროვებას, შენახვასა და დროულად განახლებას; სურსათის და არასასურსათო საქონლით მომარაგებისათვის მზადებას და ორგანიზაციას, სამედიცინო დახმარების, ტრანსპორტით და კავშირგაბმულობის საშუალებებით უზრუნველყოფას; აღმასრულებელი ხელისუფლების, მართვის პუნქტის შექმნას; მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მომზადებას; აღმასრულებელი ხელისუფლების, ადგილობრივი თვითმართველობისა და ორგანიზაციებში რეზერვისტთა დაჯავშნას მობილიზაციის დროს მოქმედი ეკონომიკის შესაბამისი დარგის ობიექტებზე სამუშაოდ; სწავლებას და ვარჯიშის სამობილიზაციო გაშლისა და სამობილიზაციო გეგმების შესასრულებლად.

საქართველოს, როგორც ყოფილი საბჭოთა კავშირის შემადგენელ ნაწილს, არ გააჩნდა და არც შეიძლებოდა ჰქონოდა ეროვნული მეურნეობის სამობილიზაციო მზადყოფნის დამოუკიდებელი სისტემა. ომის განხორციელების და სამობილიზაციო გაშლის გეგმები მუშავდებოდა იმ დიდი ერთიანი სამობილიზაციო სისტემის ფარგლებში, რომელიც მოიცავდა ყოფილ საბჭოთა კავშირის მთელ ეკონომიკურ-სამხედრო

პოტენციალს, ემსახურებოდა საბჭოთა ქვეყნის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სამხედრო ინტერესებსა და მიზნებს.

დამოუკიდებლობის შემდგომ პერიოდში სხვადასხვა ობიექტური და სუბიექტური მიზეზების გამო სამობილიზაციო საკითხს, ისევე როგორც სამხედრო მშენებლობის სხვა საკითხებს, არ მიექცა სათანადო ყურადღება. მართალია, 1992 წელს ეკონომიკის სამინისტროს მიერ შემუშავებული იქნა ქვეყნის ეროვნული მეურნეობის სამობილიზაციო მომზადების ღონისძიებათა დებულება და ამ საკითხთან დაკავშირებული სხვა დებულებები, მაგრამ მათი პრაქტიკული რეალიზაცია ვერ მოხერხდა, რამაც ქვეყნის შიგნით სხვადასხვა კონფლიქტების დროს თავისი უარყოფითი როლი შეასრულა.

თანამედროვე, თუნდაც მცირე მასშტაბიანი ომის განხორციელება შეუძლებელია წინასწარ ორგანიზებული და კარგად გააზრებული უზრუნველყოფის გარეშე, რომელსაც უნდა ემსახურებოდეს ეროვნული ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების სისტემა. ამდენად სამხედრო მშენებლობის უახლოესი პერიოდის ერთ-ერთ ძირითად ამოცანას წარმოადგენს მოქნილი, ოპერატიული სამობილიზაციო სისტემის შექმნა. არანაკლები მნიშვნელობის პრობლემაა სამობილიზაციო სისტემით გათვალისწინებული ღონისძიებათა პრაქტიკული რეალიზაციის მექანიზმის შემუშავება. აქედან გამომდინარე, სამობილიზაციო სისტემა მოიცავს: ქვეყნის მრეწველობის პოტენციურ შესაძლებლობებს შეიარაღებული ძალებისათვის საჭირო სამხედრო ტექნიკისა და აღჭურვილობის დასამზადებლად; შეიარაღებული ძალებისა და მოსახლეობის სასურსათო და გადაუდებელი საჭიროების საქონლით მომარაგების კომპლექსს შესაძლო ომისათვის, აგრეთვე სტიქიური უბედურობების პირობებში და კონფლიქტების დროს; მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის საწარმოებში სამობილიზაციო სიმძლავრეთა ფორმირების მექანიზმს მშვიდობიანობის დროს; მატერიალურ ფასეულობათა სახელმწიფო და სამობილიზაციო რეზერვების სტრუქტურას

და მათ გამოყენებას მშვიდობიანობისა და ომის პირობებში; სატრანსპორტო, კავშირგაბმულობისა და ჯანმრთელობის დაცვის საშუალებების სამობილიზაციო სიმპლავრეთა შექმნას.

ქვეყნის სამობილიზაციო მზადყოფნის სისტემის დანიშნულება, მიმართულება და ხასიათი ეფუძნება ოფიციალურად შემუშავებულ და მიღებულ სამხედრო დოქტრინას, რომელიც განისაზღვრება სახელმწიფო პოლიტიკით, მისი საზოგადოებრივ-ეკონომიკური წყობით. სამხედრო დოქტრინა მოცემულ სახელმწიფოში სამხედრო საკითხებზე მიღებულ შეხედულებათა სისტემაა, რომელიც განსაზღვრავს ქვეყნის შეიარაღებული ძალების მშენებლობის ხასიათს, ჯარის საბრძოლო მომზადების მეთოდებს. სამხედრო დოქტრინა აყალიბებს შესაძლო ომის მომზადებისა და ხასიათის, ომისათვის ქვეყნისა და შეიარაღების მომზადებისა და ომის წარმართვის ხერხებს.

საქართველოს სახელმწიფო სამხედრო დოქტრინა, უწინარეს ყოვლისა, უნდა ითვალისწინებდეს ქვეყნის ისეთ თავისებურებებს, როგორცაა: ტერიტორიის სიმცირე, რაც ზღუდავს მანევრირების საშუალებებს, ასევე ოკუპაციის საშიშროების ქვეშ აყენებს მნიშვნელოვან სამრეწველო ცენტრებს, ზრდის სასიცოცხლო მნიშვნელობის კომუნიკაციების შეწყვეტის ალბათობებს და ა. შ. აქედან გამომდინარე, ეროვნული ეკონომიკის სამობილიზაციო მზადყოფნის სისტემამ უნდა უზრუნველყოს ქვეყნის მეურნეობის მთლიანად და მისი ცალკეული რეგიონების ავტონომიური ფუნქციონირება და განსაზღვრული დროის განმავლობაში საომარი მოქმედებების დამოუკიდებლად წარმართვა.

ეკონომიკის სამობილიზაციო მზადყოფნის ძირითად რგოლს წარმოადგენს სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის წარმოების სფერო, პირველ რიგში თავდაცვითი მრეწველობა. თავდაცვით მრეწველობაში შედის იარაღისა და სამხედრო ტექნიკის წარმოება, აგრეთვე სამხედრო დანიშნულების ფართო ასორტიმენტის სხვა პროდუქცია. საქართველოს მთავრობის #514-33 დადგენილებაში აღნიშნული, იყო `ნომენკლატურის

განსაზღვრისას მხედველობაში იქნეს მიღებული წარმოების არსებული პროფილი და მისი განვითარების პერსპექტივა, ხოლო მატერიალური ფასეულობათა სამობილიზაციო რეზერვის მოცულობები (ნედლეული, მასალები, მოწყობილობები და სხვა) უნდა შეესაბამებოდეს წარმოების სრული სიმძლავრით მუშაობის გათვალისწინებით წლიურ საჭიროების არანაკლებ 1/12 ნაწილს, რათა შესაძლო ომისა და განსაკუთრებული პერიოდის პირობებში უზრუნველყოფილ იქნეს წარმოების შეუფერხებელი მუშაობა დაახლოებით 1 თვის განმავლობაში . [1]

თავდაცვითი პროდუქციის წარმოებაში მრეწველობის გარდა აქტიურად მონაწილეობენ მატერიალური წარმოების სხვა დარგები. კერძოდ მშენებლობა. სამხედრო ობიექტების მშენებლობის მოცულობა და ხასიათი განისაზღვრება უმთავრესად სახელმწიფოს სამხედრო სტრატეგიით და სამხედრო ტექნიკის განვითარების დონით. რთული სამხედრო ობიექტების მშენებლობა მოითხოვს რესურსების უზარმაზარ ხარჯებს. ამიტომაც სამშენებლო სამუშაოებს უკავიათ მნიშვნელოვანი ადგილი განვითარებული ქვეყნების სამხედრო ეკონომიკაში.

თანამედროვე თავდაცვით წარმოებაში დიდი როლი ეკუთვნის ინფრასტრუქტურას. განსაკუთრებით ისეთ დარგებს როგორცაა: ტრანსპორტი, კავშირგაბმულობა და ჯანმრთელობის დაცვის საშუალებები.

ქვეყნის ეკონომიკის სამობილიზაციო მზადყოფნის სისტემა ხორციელდება მშვიდობიან პერიოდში საკმაოდ რთული და ფართო ღონისძიებათა კომპლექსის გატარების გზით და იყოფა სამ ძირითად მიმართულებად: შეიარაღებული ძალების სამობილიზაციო გაშლა, სამოქალაქო ობიექტებში სამობილიზაციო მომზადება და ეროვნული მეურნეობის სამობილიზაციო მომზადება.

ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების აღნიშნული მიმართულებები ხორციელდება მკაცრად შეთანხმებულ ვადებში და მჭიდრო ურთიერთკავშირში. საქართველოს მთავრობის #992-24 დადგენილებაში (1997.10.09) აღნიშნულია: `ეროვნული მეურნეობის სამობილიზაციო

მომზადება არის რესპუბლიკის მთავრობისა და სამეურნეო ორგანოების მნიშვნელოვანი სახელმწიფო ამოცანა ეროვნული უშიშროების განმტკიცებისათვის და ხორციელდება მშვიდობიან დროს ეროვნული მეურნეობის წინასწარი მომზადებით შეიარაღებული ძალების, სამოქალაქო თავდაცვისა და მოსახლეობის გადაუდებელ მოთხოვნილებათა უზრუნველსაყოფად განსაკუთრებულ პირობებში ~.

ეროვნული მეურნეობის მუშაობის პერიოდი ომის პირობებში განსაკუთრებულია, მაგრამ იგი შეიძლება მოიცავდეს არა მარტო ომის დროს, არამედ ომის წინა პერიოდის გარკვეულ ნაწილსაც.

ეროვნული მეურნეობის სამობილიზაციო მზადყოფნა მიმდინარეობს მთავრობის ხელმძღვანელობით, ეროვნული მეურნეობის წინასწარი მომზადების მიზნით შეიარაღებული ძალების, სამოქალაქო თავდაცვის და მოსახლეობის გადაუდებელ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად საგანგებო პერიოდში.

საქართველოს სამობილიზაციო მზადყოფნის სისტემა უნდა განხორციელდეს მოქმედების რამდენიმე ვარიანტის მიხედვით. ჯერ ერთი, ლოკალური კონფლიქტების პირობებში სამობილიზაციო მზადყოფნა შეიძლება იყოს მცირე მასშტაბიანი (საომარი მოქმედებათა შეზღუდული ეკონომიკური საშუალებებით უზრუნველყოფა); მეორე, ქვეყნისათვის გლობალური კონფლიქტის პირობებში, როცა საჭიროა მეურნეობის ყველა შესაძლებლობების გამოყენება, დიდმასშტაბიან საომარ მოქმედებათა განსახორციელებლად. აღნიშნული ვარიანტების შესაბამისად უნდა შემუშავდეს მზადყოფნის გეგმებიც. [2]

სამობილიზაციო მზადყოფნის სისტემის ძირითადი ამოცანაა განსაკუთრებულ პირობებში მოსახლეობისა და ეროვნული არმიის უზრუნველყოფა საჭირო პროდუქციით და მომსახურებით. აქედან გამომდინარე, წარმოიშვება განსაკუთრებული პირობებისათვის მოთხოვნილებათა და შესაძლებლობათა პროგნოზირების აუცილებლობა,

რაც წარმოადგენს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრობლემას მთელი მეურნეობის მზადყოფნის შეფასებისათვის.

ისტორიულად სამხედრო-ეკონომიკური საქმიანობის მასშტაბები შეიარაღებული ძალების ფარგლებში განუხრელად ფართოვდებოდა. ეს კი განპირობებული იყო ძირითადად არმიის რიცხოვნების ზრდით, მათი ტექნიკური აღჭურვილობის დონის ამაღლებით და ომის განხორციელების საშუალებათა სირთულით. თანამედროვე რთული შეიარაღების ამოქმედებისათვის საჭიროა კარგად განსწავლული და გაწვრთნილი პერსონალი, წინასწარ მომზადებული ბაზები, სასტარტო პოზიციები, სხვადასხვა დამხმარე მოწყობილობები, შეიარაღებული ძალების მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის განვითარებული სისტემა. ამასთან, ჯარში ეკონომიკური საქმიანობა დაკავშირებულია არა მარტო მზა სამხედრო პროდუქციის მოხმარებასთან, არამედ, რიგ შემთხვევაში, საბოლოო სამხედრო პროდუქციის წარმოების პროცესის გაგრძელებასთან.

მთელი ქვეყნის სმდმს, ისევე როგორც სამხედრო ეკონომიკა, არ წარმოადგენს მუდმივ სიდიდეს (რაოდენობრივად და ხარისხობრივად). იგი იცვლება საწარმოო ტექნიკური პროგრესის, ამ ფაქტორის შემადგენელ ელემენტებში მიმდინარე ცვლილებების გავლენით.

ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის მახასიათებელ ყველა ეკონომიკური მონაცემებიდან, რაოდენობრივი და ხარისხობრივი შეფასებისათვის, აგრეთვე ურთიერთ-შედარებისათვის მიღებულია მზადყოფნის მაჩვენებელთა სისტემა, რომელიც ფაქტობრივად ეყრდნობა შიდა ეროვნული პროდუქტის, წარმოებული ეროვნული შემოსავლისა და ეროვნული სიმდიდრის მაჩვენებლებს. სამობილიზაციო მზადყოფნის შეფასებისას მნიშვნელოვანია აგრეთვე სამხედრო პროდუქციის მაქსიმიზაცია ეკონომიკის სამობილიზაციო გაშლის მსვლელობაში, ქვეყანაში არსებული საწარმოო ძალების ყველაზე კომპლექსური, ინტენსიური და ზღვრული გამოყენების პირობებში. [3]

საგანგებო პირობებში სამობილიზაციო მზადყოფნის თვალსაზრისით უაღრესად მნიშვნელოვანია სამხედრო-ეკონომიკური აქტიური პოტენციალის რაოდენობრივი სიდიდე.

საქართველოს კანონმდებლობა მობილიზაციის შესახებ ეყრდნობა საქართველოს კონსტიტუციას, საერთაშორისო ხელშეკრულებებსა და შეთანხმებებს, საქართველოს მობილიზაციის შესახებ კანონსა და სხვა ნორმატიულ აქტებს.

1.2. ქვეყნის ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის ფორმირებისა და განვითარების აუცილებლობა

სამხედრო ეკონომიკამ მშვიდობიანი განვითარების პირობებში განიცადა კარდინალური ცვლილებები, რაც განპირობებული იყო: სამხედრო ტექნიკური პოლიტიკით, ეკონომიკური და სამხედრო ტექნიკური მიზეზებით და სტრუქტურული ცვლილებებით. მსოფლიოს ზოგიერთ ქვეყანაში წარმოიქმნა სამხედრო ეკონომიკის მსხვილი სექტორი; არსებითად შეიცვალა სამხედრო წარმოების როლი; გაფართოვდა სამხედრო პროდუქციის მწარმოებელი ქვეყნების წრე; თანდათანობით ჩამოყალიბდა სამხედრო-ეკონომიკური საქმიანობის პრინციპულად ახალი ორგანიზაციისა და მართვის სისტემა; გაფართოვდა სახელმწიფოთაშორისი სამხედრო ეკონომიკური კავშირები; მოხდა სამხედრო პროდუქციის წარმოებისა და გაცვლის სფეროების გლობალიზაცია; ჩამოყალიბდა ბირთვული იარაღის განვითარების კონცეფციისაგან განსხვავებული ახალი, თითქმის უფრო შერბილებული კონცეფციები, რომლებიც უნდა ვივარაუდოთ, რომ არ იძლევა ქვეყნების სამხედრო უსაფრთხოების მტკიცე გარანტიას.

რამდენადმე გაუგებარი რჩება ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხი, როგორცაა: მსოფლიო გლობალიზაციის პროცესებში ქვეყნის სამხედრო-ეკონომიკური განვითარების მიმართულებები. როგორც თანამედროვე მოვლენებიდან ჩანს სამხედრო-ეკონომიკური სიძლიერე არის უსაფრთხოების გადამწყვეტი პირობა. სამხედრო-ეკონომიკური პროცესები თანამედროვე საზოგადოებაში რეალურად ფორმირდება იქითკენ, რომ იგი იზიდავს მსოფლიოს ბევრ ქვეყნებს. სანამ სამხედრო ძალა იქნება პოლიტიკის ინსტრუმენტი, მანამ ამ ძალის მატერიალური საფუძველი იქნება სამხედრო ეკონომიკა მსოფლიო ხალხების წინაშე დგას ძალზედ დიდი დილემა: ან უნდა ამოირჩიონ განვითარების ისეთი კურსი, რომელიც საიმედოდ უზრუნველყოფს მის სამხედრო და სამხედრო-ეკონომიკურ უსაფრთხოებას, ან განადგურდებიან ძლიერისაგან. [5]

ეკონომიკაში სამხედრო პროდუქციის წარმოების უპირატესობაზე ცნობილმა ინგლისელმა ეკონომისტმა ჯ.მ. კეინსმა თავისი აზრი ასე გამოხატა: `ომი არის ერთადერთი ფორმა დიდი ხარჯებისა... ხარჯებმა, რომლებიც იფარება სახსრებით, შეიძლება არანაკლებად გაამდიდროს საზოგადოება. პირამიდების აგება, მიწისძვრები, თვით ომიც ემსახურება სიმდიდრის გაზრდას`.

ზოგიერთი დასავლეთის მეცნიერები უმუშევრობისა და ღარიბების მიმართ ამტკიცებენ, რომ ეკონომიკის მილიტარიზაცია ზოგ შემთხვევაში ზრდის დასაქმებას. აღნიშნული აზრისა იყო პ. სამუელსონი: “ომის ქარბორბალა კურთხევაა, რადგან აძლევს სამუშაოსა და საზრდოს დამშეულებსა და უმუშევრებს” , ხოლო აშშ-ს პრეზიდენტთან არსებული ეკონომიკური საბჭოს ყოფილი მეთაური მ. ვაიდენბაუმი ცდილობს შესთავაზოს მილიტარიზაციით კრიზისის დაძლევა, რამდენადაც სამხედრო შესყიდვებს აქვს „მულტიპლიკაციის“ ეფექტი. აგრეთვე შეიარაღების ყოფილი მინისტრი კ. უინბერგი აცხადებდა, შეიარაღების ხარჯები ზრდის შემოსავლებს და ქმნის სამუშაო ადგილების სიმრავლეს .

ხაზი უნდა გაესვას ერთ მეტად მნიშვნელოვან გარემოებასაც, რომ სამხედრო ეკონომიკის ზრდა ორმაგ ზეგავლენას ახდენს გასაღების ბაზარზე. მაგრამ იმავე დროს მოითხოვს სამხედრო წარმოებისათვის საშუალებებს. ეს საშუალებები გაიღება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, რომელიც ფორმირდება მოსახლეობის გადასახადებიდან. კოლუმბიის უნივერსიტეტის პროფესორი ე. ბენუა ამტკიცებს, რომ რესურსების აქტიური მობილიზაცია ხდება მხოლოდ ომისათვის და თითქოს მის გარეშე ეკონომიკის ზრდის ტემპი არ დაჩქარდება, ხოლო ზოგიერთი გამოგონება შენელებულია, ან საერთოდ არ მოხდებოდა. [7]

სამხედრო ეკონომიკური პოტენციელის შესახებ სამხედრო თეორეტიკოსი ვ. ვროდი თავის წიგნში „სტრატეგია სარაკეტო იარაღის საუკუნეში“ აღნიშნავს: `ორი ქვეყნის სამხედრო-ეკონომიკურ პოტენციალს შეიძლება არა აქვს პრაქტიკული მნიშვნელობა ომში, რამე თუ იგი დასრულდება მანამ, სანამ ეს პოტენციალი იქნება გამოყენებული შეიარაღებული ბრძოლისათვის`. მსგავსი სახის მტკიცებაში არსებობს მცირე ჭკმარიტება იმასთან დაკავშირებით, რომ ნებისმიერი მოვლენები ვითარდება დროის მცირე მონაკვეთში (წამებში, წუთებში და სხვა) და არსებული პოტენციალის გამოყენება ვერ ხერხდება დროის სიმცირის გამო. მაგრამ, მეორე მხრივ, პოტენციალი საჭიროა შემდგომი პერიოდისათვის (ვგულისხმობთ აღდგენით სამუშაოებს).

`მოქნილი რეაგირების` სტრატეგიის ეკონომიკურმა კონცეფციამ გარკვეული ასახვა ჰპოვა სამხედრო-ეკონომიკურ აზროვნებაში. გენერალი მ. ტეილორი თავის წიგნში `არასაიმედო სტრატეგია` _ აღნიშნავს: `წინასწარი განჭვრეტა იმისა, თუ რამდენ ხანს გაგრძელდება ომი შეუძლებელია და მობილიზაციით მისი შემდგომი მოთხოვნების უზრუნველყოფა იმას ნიშნავს, რომ დაემსგავსო მოკრივეს, რომელმაც არ იცის მოუხდება თუ არა შემდგომ გადამწყვეტი ბრძოლა, ვარჯიშობს, მხოლოდ ერთი რაუნდისათვის`.

სხვადასხვა სახის სამხედრო კომფლიქტების შესაძლებლობისა და შესაბამისად მათი ეკონომიკური უზრუნველყოფის განსხვავებული ფორმების აღიარებით გამოდიოდნენ სამხედრო ეკონომისტები, რომელთა აზრითაც აუცილებელია არა მარტო შეიარაღებული ძალების მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფა და სამობილიზაციო მარაგების შექმნა, არამედ საჭიროა ისეთი პირობები, რომლებიც საშუალებას იძლევა საგანგებო ვითარებაშიც კი მიმდინარეობდეს წარმოება, შეიარაღებისა და მოსახლეობის უზრუნველყოფა საჭირო მარაგით. ამასთან, მიუთითებენ ნედლეულის, მასალების, საწარმოო სიმძლავრეების მარაგების აუცილებლობაზე, რომლებიც უზრუნველყოფენ ეკონომიკის სიცოცხლისუნარიანობას. [6]

„მოქნილი რეაგირების“ დოქტრინას სარჩულად ედო სამხედრო ტექნიკის თაობათა ხშირი ცვლა და ჯარის, ავიაციის და ფლოტის ყოველმხრივი მატერიალურ-ტექნიკური საშუალებებით აღჭურვის მოთხოვნა, რაც, თავის მხრივ, იწვევდა სამხედრო დაკვეთების გადიდებას. მასთან იზრდებოდა სამხედრო ტექნიკის მწარმოებელი ფირმების რაოდენობა, რასაც მოჰყვა ის, რომ სამხედრო ბიზნესი იქცა სარფიან საქმედ, რაც ამჟამადაც, როგორც ჩვენთან, ისე უცხოეთში სავსებით ნათლად ჩანს.

ბოლოს და ბოლოს აღნიშნული სტრატეგიაც შეიცვალა, მაგრამ რითი? „რეალური დაშინების“ სტრატეგიით. გაიხსნა გზა მთელი რიგი ახალი სახის იარაღის წარმოებისათვის. მათ შორისაა ახალი სტრატეგიული MMX რაკეტა, ფრთოსანი რაკეტა, ახალი ტიპის ბირთვული იარაღი, ნეიტრონული ბომბი, ახალი ტიპის საბრძოლო თვითმფრინავი, წყალქვეშა „ტრაიდენტ“ კომპლექსი, ახალი ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო საშუალებები, ლაზერული იარაღის ტექნიკა და სხვა.

ქვეყნის ეკონომიკური მომზადებისათვის ასეთ დოქტრინაში დიდ როლი მიენიჭა სამხედრო პერსონალს. სამხედრო-ეკონომიკურმა სტრატეგიამ მოითხოვა აგრეთვე მრეწველობის სამხედრო დარგების საწარმოო სიმძლავრეების გაფართოვება, მარაგების, სტრატეგიული

ნედლეულის სათბობისა და სხვადასხვა მასალების გადიდება. სამხედრო ეკონომიკურ სფეროში მოექცა უზარმაზარი კაპიტალი, რომელმაც გააძლიერა სახელმწიფოთა სამხედრო არსენალი.

ჟ. კეინსს ომის უმთავრეს მიზეზად მიაჩნდა მისი ეკონომიკური საფუძველი – მოსახლეობის ზრდა და ბაზრისათვის ბრძოლა. იგი ბაზრისათვის ბრძოლას თვლიდა XIX საუკუნისა და შემდგომი პერიოდის ომების უმთავრეს ფაქტორად. ომის მიზეზი, მისი აზრით, წარმოების მიზანსა და მისი მიღწევის საშუალებათა ერთობლიობაში უნდა მოიძებნოს.

პრუსიელი გენერალი კ. კლაუზევიცი აღნიშნავდა, რომ ომი არის პოლიტიკის გაგრძელება სხვა საშუალებებით . თუ ვიგულისხმებთ, რომ პოლიტიკა კლასობრივი ბრძოლის ფენომენია, მაშინ ომიც ანალოგიური გამოვლენაა და ამ გაგებით იგი არის საშინაო პოლიტიკის საგარეო გაგრძელება ძალის საშუალებით.

ომი წარმოების ძირითადი ეკონომიკური მიზნის მიღწევის საგარეო საშუალების არასამოქალაქო, ძალადური სახეა. ომი წმინდა ანტაგონისტური მოვლენაა. იგი არის ორგანული სამყაროს ბუნებრივი შერჩევის და გამრავლების კანონის (ბრძოლა არსებობისათვის) საზოგადოებაში გადატანა და მისი საზოგადოებრივი გამოხატულება.

საწარმოო ძალების განვითარებასთან ერთად იზრდება და ვითარდება სამხედრო იარაღის წარმოება-სრულყოფა და ომის წარმართვის საშუალებათა ტექნოლოგია. გამოჰყოფდა რა კაცობრიობის განვითარებაში სამ ტიპს (ნადირობა, ომები და შრომა), ავსტრიელი კ. კალერგი წერდა: ომმა აირჩია ისეთი საშუალებები, როცა კაცობრიობა აღმოჩნდა დილემის წინაშე: ან მკვლელობა ან ურთიერთგაგება . [8]

თანამედროვე პირობებში კი, როცა განვითარებული ქვეყნების მნიშვნელოვანი ნაწილი აღმოჩნდა პოსტინდუსტრიული განვითარების ფაზაში, ომის მიზანი და ომის წარმოების საშუალებები აღწევს იმ ზღვარს, სადაც მთელი სიმწვავეთ დგება ამ საკითხის კაცობრიობის მიერ გათვითცნობიერება. თერმობირთული ომი გამორიცხავს არა მარტო

კაპიტალის მოქმედების სფეროს, არამედ იგი განადგურებით ემუქრება მთელ დედამიწას. ე. კანტი თავისი წინასწარხედვით განსაკუთრებული სიზუსტით ეხმიანება თანამედროვეობას. იგი აღნიშნავდა: 'გამანადგურებელი ომი, რომელშიც ორივე მხარე მოისპობა, მიგვიყვანდა მუდმივ მშვიდობამდე, ოღონდ კაცობრიობის გიგანტურ სასაფლაოზე, მამასადამე, ამგვარი ომი და ამდენად, ის საშუალებებიც, რომელთაც მასთან მივყავართ, აუცილებლად, უსიტყვოდ უნდა აიკრძალოს' .

თანამედროვემსოფლიო ომში რთული საშუალებების გამოყენების ტენდენცია თითქმის შეზღუდულია, მაგრამ არადაამაკმაყოფილებელია.

საზოგადოება მიადგა ისეთ ზღვარს, როცა იარაღით ვაჭრობაც ზოგადსაკაცობრიო დანაშაულად უნდა ჩაითვალოს. საჭიროა საერთაშორისო ნორმებით აიკრძალოს ყოველგვარი უსარგებლო და, უწინარეს ყოვლისა, საომარი პროდუქციით ვაჭრობა. მიუხედავად იმისა, რომ მიმდინარეობს მსჯელობა იარაღის წარმოების შეწყვეტისა და შენელების თაობაზე, ფაქტები სხვას მოწმობენ. მსოფლიოს ზოგიერთი სახელმწიფოს სამხედრო წარმოება მესამე ათასწლეულშიც იზრდება და იზრდება შეიარაღებული ძალების რიცხოვნობაც (იხ. დანართი 1, 2 და 3).

1981 წლის ივნისში აშშ-ს შეიარაღების მინისტრმა კ. უინდბერგმა განაცხადა: „პირდაპირი ბრძოლის სტრატეგია“, რომელიც ითვალისწინებდა სხვადასხვა მასშტაბებისა და ინტენსივობის მოურიდებელ ომს. წარსულს ჩაბარდა ამ პოლიტიკის სიმკაცრე. პირველ რიგში, იგი მიმართული იყო სსრკ-ს წინააღმდეგ, რომელიც აისახა ბირთვული დარტყმის 'განიარაღებაში'. აღნიშნულ დოქტრინაზე დაყრდნობით დამუშავდა პირველი ხუთწლიანი პროგრამა, სადაც განიხილებოდა სტრატეგიული ბირთვული ძალების ყველა კომპონენტის მოდერნიზაცია, ძალებისა, რომელთა დანიშნულება იყო მთელი კოსმოსური სივრცის მილიტარიზაცია. 1983 წ. უკვე ე.წ. „ნაციონალურ“ შეიარაღებაზე გაითვალისწინეს 200 მილიარდი დოლარი, ხოლო შემდგომ წლებში

ითვალისწინებდნენ ყოველწლიურ მატებას და მან 1988 წ. 300 მილიარდი დოლარი შეადგინა .

მსოფლიო სტრატეგიული კონცეფციის ევოლუცია მიმდინარეობს გაძლიერებული მილიტარიზაციით, პრაქტიკულად იზრდება ყველა სამხედრო ხარჯები და უფრო და უფრო ფართოვდება ქვეყნების სამობილიზაციო მომზადება. პრისტონის უნივერსიტეტის პროფესორ კაუფმანის აზრით, სახელმწიფომ მრეწველობის განვითარებასთან ერთად შეიძლება დახარჯოს სამხედრო საჭიროებაზე არა ნაკლები თავისი ნაციონალური შემოსავლის 50%. აგრეთვე ავითარებდნენ მოთხოვნას, რათა სამხედრო ხარჯები ყოველწლიურად 10 მილიარდი დოლარით გაზრდილიყო .

დასავლეთის სახელმწიფოები ამჟამადაც ისწრაფიან ქვეყნის გასაძლიერებლად სამხედრო ასიგნებების უფრო რაციონალურად გამოყენებისაკენ, ანუ მცირე დანახარჯებით დიდი შედეგების მიღებისაკენ. ამასთან დაკავშირებით, გასული საუკუნის 60-იან წლებში გამოიყენეს სამობილიზაციო მართვის სისტემაში ეკონომიკური ანალიზის მეთოდი, რომლის შესაბამისადაც დაიწყო სამობილიზაციო მომზადების დაგეგმვა საფრანგეთმა, მოგვიანებით კანადამ, ინგლისმა, ნიდერლანდებმა და სხვა.

ჰუმონის ინსტიტუტის დირექტორი გ. კანი თვლის, რომ ტექნიკური პროგრესი აიაფებს სამხედრო მომზადებას იმ მატერიალური საშუალებების მასით, რომელიც საჭიროა მისი წარმოებისათვის. _ „ამჟამად შეიძლება განადგურდეს კაცობრიობა მხოლოდ იმიტომ, რომ, თუ ჯიბეში მოეპოვება 20-30 მილიარდი დოლარი. მაგრამ მომავალში, ამტკიცებს იგი, მდგომარეობა შეიცვლება, მასიური განადგურების იარაღი უფრო გაიაფდება.“ როგორც ჩანს, მართლაც მოხდა თანამედროვე იარაღის გაიაფება, მაგ., ნაგასაკში ჩამოგდებული ერთი ბომბის ღირებულება შეადგენდა 25 მილიარდ დოლარს, ხოლო თანამედროვე, უფრო ძლიერი 10 მეგავატიანი წყალბადის ბომბის ღირებულება შეადგენს 600 ათას დოლარს. უკანასკნელი 30 წლის მანძილზე ერთი ტონა ტროტილის ექვივალენტი 1250

დოლარიდან შემცირდა 6 ცენტამდე. მაგრამ ეს არ იძლევა იმის თქმის უფლებას, რომ იარაღის ფასების დინამიკა საერთოდ მცირდება. პირიქით, ბომბდამშენი B-52 60-იან წლებში ღირდა 8 მილიონი დოლარი, ხოლო თანამედროვე B-1B ღირს 280 მილიონი დოლარი. 70-იან წლებში პენტაგონის კონტინენტთაშორისო რაკეტა „მინიმენტ-3“ ღირდა 9 მილიონი, ხოლო ახალი თითქმის ანალოგიური MX რაკეტა 70 მილიონი დოლარი. წყალქვეშა ატომური რაკეტა „ტრაიდეტი“ შეფასებულია 53,5 მლრდ., ხოლო საშუალო რადიუსიანი “პერშინგ-2“ 2,7 მილიარდად, ფრთოსანი რაკეტა - 8 მილიარდ დოლარად.

რაოდენობრივი მაჩვენებლის მიუხედავად, სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსს დიდი მნიშვნელობა აქვს მსოფლიო მეურნეობის დარგობრივ სტრუქტურაში. თანამედროვე პირობებში სამხედრო სამრეწველო კომპლექსზე მოქმედებს ძირითადი ორი ფაქტორი: 1. მსოფლიოში სამხედრო-პოლიტიკური ვითარების ცვლილებები და 2. შეიარაღებული ბრძოლის საშუალებათა (ბირთვული იარაღის, სარაკეტო ტექნიკის, მაღალი სიზუსტის იარაღის) სრულყოფა, ცვლილებები თანამედროვე ომებისა და კონფლიქტების ხასიათში.

არსებული შეიარაღების შედეგები, როგორც წესი, უარყოფითად მოქმედებს ქვეყნის ეკონომიკაზე, სამხედრო ეკონომიკა არაა სამეურნეო განვითარების აუცილებელი საფუძველი. იგი ხელს უშლის საზოგადოების განვითარების ნორმალურ პროცესს, ამცირებს სოციალური საჭიროების პროგრამებს. ამიტომ პროგრესული საზოგადოება გამოდის გამაღებელი შეიარაღების წინააღმდეგ და მხარს უჭერს დემილიტარიზაციას, სამხედრო წარმოების კონვერსიას.

ომის სოციალურ-ეკონომიკურ არსს განსაზღვრავს იმ პოლიტიკის ხასიათი, რომლისთვისაც იგი ხდება. პოლიტიკა განმსაზღვრელი ფაქტორია სახელმწიფოს სამხედრო დოქტრინის შემუშავებისა და პოლიტიკური მიზნების განსაზღვრისას. ომის ხასიათი პოლიტიკის შინაარსთან პირდაპირ კავშირშია. მეზობლი მხარეებისა და სახელმწიფოების პოლიტიკური

მიზნები, სახელმწიფოში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური წყობილება, სახელმწიფოს მატერიალური და საომარი შესაძლებლობანი, მეცნიერული და ტექნიკური განვითარების დონე, იდეოლოგია და ხალხების მორალური სულისკვეთება, ომში ეკონომიკური ფაქტორისა და მასების როლის განუხრელ ზრდაზე მეტყველებს. XIX ს-მდე ომის ეკონომიკური ბაზა შედარებით ვიწრო იყო და მასში მცირერიცხოვანი პროფესიული არმიები მონაწილეობდნენ. XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან, განსაკუთრებით XX საუკუნის დასაწყისიდან ომი ითხოვს ეკონომიკის უდიდეს დამაბვასა და ხანგრძლივ ჭიდილში ადამიანთა მრავალმილიონიანი მასების ჩაბმას.

ომის იდეოლოგიები ცდილობენ ომი წარმოადგინონ, როგორც საერთო ეროვნული მოვლენა, მაღავენ მის სოციალურ-პოლიტიკურ არსსა და მიზეზებს, ამტკიცებენ ომის მარადიულ ხასიათსა და გარდაუვალობას. მმაგ.: გერმანელი ვ. პიხტი ამტკიცებს, რომ ომი საზოგადოებრივი პროგრესის მთავარი ფაქტორია და ყოველი უმაღლესი კულტურა ომის შედეგად წარმოიქმნა. აშშ-ში გავრცელებულია `აბსოლიტური ბირთვული შეკავების` თეორია, რომლის არსი ისაა, რომ აშშ-მა უნდა დაამყაროს მსოფლიო ბატონობა ბირთვული იარაღის გამოყენების ან გამოყენების მუქარის გზით. გავრცელებულ `გაძლება-გადარჩენის` თეორიის შემქმნელები (ნ. სპიკმანი და სხვ.) აცხადებენ, რომ `გაძლება` არის სახელმწიფოს საშინაო და საგარეო პოლიტიკის უპირველესი მიზანი. `გაძლების` პირობას შეადგენს სამხედრო სიძლიერის გადიდება, რაც შესაძლებელს გახდის, საკუთარი ნება-სურვილი მოახვიოს იმას, ვისაც ეს ძალა არ გააჩნია. აღსანიშნავია, რომ გეოპოლიტიკის თეორია (ინგლისში მაკ-ვინდერი, გერმანიაში ჰაუსჰოფერი, აშშ-ში ჯ. კიფერი და სხვ.) ომის მიზეზებს ხსნის ქვეყნის სხვადასხვაგვარი გეოგრაფიული მდგომარეობით, როცა შევიწროებული ერები სასიცოცხლო, ან დაკარგული სივრცისათვის იბრძვიან.

ფსიქოლოგიური თეორიის (ამერიკელი ლ. ბერნარდი და სხვა) თანახმად, ომის მიზეზია თვით ადამიანის ფსიქიკა, მისი ინტელექტის აგრესიულობა და მასობრივი ფსიქოზები, რომლებიც თითქოს წარმოიშობა საზოგადოების მიერ ადამიანური ინსტიქტების ჩახშობის შედეგად. კოსმოპოლიტიკური თეორიები (ინგლისში – ნ. ეინჯელი და ს. სტრეიჩი, აშშ-ში – ჯ. დიუი და სხვ.) საომარი შეტაკების მთავარ მიზეზად თვლიან ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ინტერესებს შორის არსებულ ანტაგონიზმს. ისინი, აუცილებლად მიიჩნევენ ერების დამოუკიდებლობისა და ხალხთა სუვერენიტეტის მოსპობას.

სახელმწიფო, რომელიც თანამედროვე პირობებში კვლავ აგრძელებს მილიტარიზაციას, არა მარტო არ ითვალისწინებს დროის იმპერატივებს, არამედ თავისივე ხელით ქმნის თავისივე მომაკვდინებელ იარაღს. ობიექტურ აუცილებლობას განსაზღვრავს საზოგადოებრივ პოლიტიკური ცვლილებების იმპერატივები. ზოგ შემთხვევაში ძლიერ სახელმწიფოთა ხელმძღვანელები არ ითვალისწინებენ ობიექტურ რეალობას. იმას, რომ „ძალადობამ დაკარგა თავისი აზრი საერთაშორისო ურთიერთობებში (ბირთვული იარაღის არსებობის წყალობით)“.

ამჟამად, მსოფლიო ომი, როგორც პოლიტიკური და ეკონომიკური, ისე მორალური და ზნეობრივი თვალსაზრისით შეუძლებელია: ჯერ ერთი, იმის გამო, რომ თერმობირთვული იარაღის გამოყენება მსოფლიო მასშტაბით კატასტროფაა; მეორე, დღეს გადამწყვეტია დრო–ფაქტორი, თუ ვინ მოასწრებს დილაკზე თითის დაჭერას; მესამე, სამხედრო მანქანის კომპიუტერიზაცია და საერთოდ კომპიუტერული სისტემა, რომელიც წამებში იძლევა ინფორმაციას და სხვ. ყოველივე ეს ტრივიალურად საგულისხმო პრობლემაა. ამის შემდეგ, იბადება უამრავი კითხვა: აქვს თუ არა დღეს აზრი ეროვნული არმიის ხარისხობრივი და რაოდენობრივი პარამეტრების გაფართოვებას? არსებობს თუ არა დროის იმპერატივები, რომ ყველა ქვეყანა და ყველა ხალხი უნდა განიარაღდეს? და სხვა მრავალი.

მსოფლიო მასშტაბებით თანამედროვე რეალობა მოითხოვს სრულად განსხვავებულ მსოფლმხედველობას, ახალ პოლიტიკურ აზროვნებას და ახალ მსოფლიო აღქმას. პრაქტიკულად დადგა დრო, რომ ის ერი და სახელმწიფო უნდა ითვლებოდეს მაღალ განვითარებულად, რომელთათვისაც ნათელია დროის იმპერატივები და რომლებიც უპირატესობას ანიჭებენ კაცობრიობის გადარჩენის მიზნებს. ყოველი ადამიანის ფიზიკური და სულიერი გადარჩენისათვის ზრუნვა მხოლოდ დღესაა შესაძლებელი. აქ ერთმანეთს ერწყმის ორი დიდი დილემა: მსოფლიოს სოციალური გარდაქმნისა და საყოველთაო მშვიდობისა, რომლებიც თავის მხრივ, იდენტური ხასიათისაა, რასაც ხსნის ის გარემოება, რომ საერთო-საკაცობრიო მომენტების წამოწევა არ უტოლდება კოსმოპოლიტიზმს, პირიქით, ეროვნული გათვითცნობიერების წყარო ექცევა მსოფლიოს ერთიან კოსმოსურ სივრცეში.

ომების ისტორია ადასტურებს, რომ სამხედრო ხარჯების აბსოლუტური და შეფარდებითი სიდიდის ზრდა ქვეყნის ეკონომიკის სიძლიერის ზრდის პირდაპირპროპორციულია. სამხედრო ხარჯების მოცულობამ განსაკუთრებულ სიდიდეს მიაღწია გასული საუკუნის 70-იანი წლების შემდეგ და ზრდის ტენდენცია ამჟამადაც შეინიშნება.

სამხედრო-ეკონომიკური ზრდა აძლიერებს კაპიტალის წარმოების პროცესის დეფორმაციას და ამწვავებს მის წინააღმდეგობებს. უპირველეს ყოვლისა, იგი იწვევს ცვლილებებს წარმოების სტრუქტურაში, უფრო სწრაფი ტემპით იზრდება სამხედრო მრეწველობის დარგები, რის გამოც მნიშვნელოვნად მაღლდება სამხედრო პროდუქციის წილი მრეწველობის პროდუქციის მოცულობაში. სამხედრო ეკონომიკის ზრდა ხელს უწყობს ახალი დარგების განვითარებას, მაგრამ უარყოფითად მოქმედებს ტრადიციული დარგების განვითარების ტემპზე.

სამხედრო ეკონომიკური თეორიის განვითარებაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს: ა. ჟომინმა, კ. კლაუზევეცმა (კლაუზევეცმა შეისწავლა 136-ზე მეტი ომების ისტორია 1566 წლიდან – 1815 წლამდე და მათი შედეგები).

ომის არა მარტო პოლიტიკური, არამედ ეკონომიკური არსის ჭეშმარიტ ახსნას იძლევა პროფ. ჯ. პაჭკორია. მისი აზრით, `წარმოების ძირითადი ეკონომიკური მიზნის მიღწევის მთავარ საშუალებებსა და ომის მიზანს შორის მჭიდრო ურთიერთკავშირია~, რასაც ნათლად უჩვენებს კაცობრიობის ცივილიზაციის პროცესი (იხ. სქემა 1).

ცხადია, აღნიშნული სქემა ასახავს კაცობრიობის ცივილიზაციის ისტორიულ პროცესს, _ წარმოების ძირითადი ეკონომიკური მიზნის, მისი მიღწევის ძირითადი საშუალებებისა და ომის მიზნის კავშირს. აღნიშნული დიალექტიკური თანაფარდობა კვლავ ვერ ხსნის ომის აცილებას, რომ ომი საბოლოოდ უარყოფილი უნდა იქნეს, რასაც ხელი შეუწყო თანამედროვე შრომის საერთაშორისო დანაწილებამაც. ამდენად ომის მიზანს და წარმოების საშუალებებს შორის ისტორიულ-ლოგიკური განვითარება შესაძლებელია შემდეგი სქემით მოხდეს (იხ. სქემა2.).

საზოგადოებრივი განვითარების ცივილიზაციის საფეხურების შესაბამისად ამჟამად მსოფლიოში საბრძოლო იარაღის როგორც უნარიანობამ, ისე წარმოების რაოდენობამ კულმინაციის წერტილს უკვე მიაღწია და მსოფლიო საზოგადოების მოთხოვნაა ომის თვითუარყოფის აუცილებლობა, რაც იმას გულისხმობს, რომ იარაღის წარმოება, იარაღით ვაჭრობა და ყოველი ამგვარი ქმედებები სამხედრო წარმოების კონვერსიისა და რესტრუქტურისაციის პირობებში, შეიარაღების იარაღის წარმოების პროცესი უნდა იქნეს შეჩერებული. იარაღის წარმოების პროცესი გრაფიკულად პარაბოლური ფორმისაა (იხ. ნახ. 1)...გრაფიკის წყვეტილი ინტერვალი აქსიომატური დაშვებაა იმისა, რომ მსოფლიოში მაინც აღმოჩნდებიან არაცივილიზებული საზოგადოების წარმომადგენლები, რომლებიც არ უარყოფენ ომის დაუშვებლობას და XXI საუკუნეშიც საომარი იარაღის წარმოების დიდი ოდენობით კვლავ გაგრძელებას ცდილობენ.

მსოფლიო სამხედრო ხარჯების დაახლოებით ერთი მესამედი მოდის აშშ-ზე, თუმცა უკანასკნელ წლებში მათი მცირე შენელების

ტენდენცია შეიმჩნეოდა აგრეთვე დასავლეთ, ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში.

მთლიანობაში ევროკავშირის ქვეყნები თავდაცვაზე ხარჯავენ 165 მილიარდ დოლარს, ანუ მთლიანი შიდა პროდუქტის 2,1%-ს. აშშ-ში სამხედრო ბიუჯეტი თითქმის ერთსა და იმავე დონეზეა და შეადგენს 600 მილიარდ დოლარს წელიწადში (2008), ანუ მ.შ.პ.-ის 3,2%. მთლიანობაში 1998 წ-ს 1988 წელთან შედარებით მსოფლიო სამხედრო ხარჯები შემცირდა 1350-დან 700 მილიარდ დოლარამდე. მაგრამ სულ სხვა სურათია დასავლეთ, სამხრეთ-აღმოსავლეთ და აღმოსავლეთ აზიაში, სადაც სამხედრო ბიუჯეტი საკმაოდ მაღალი დონით იზრდება .

1998 წელს წინა წელთან შედარებით, შეიარაღების გლობალური ხარჯები შემცირდა 3,5%-ით, რის ძირითადი მიზეზი იყო ექსპორტიორ ქვეყნებში თავდაცვითი მრეწველობის რეკონსტრუქცია. შემცირების მნიშვნელოვანი წილი მოდის რუსეთზე, რაც ეკონომიკურმა მიზეზებმა განაპირობა. რუსეთში სამხედრო ხარჯები ერთ სამხედრო მოსამსახურეზე გაანგარიშებით 10-14 ჯერ ნაკლებია, ვიდრე ნატოს წევრ ქვეყნებში .

შეიარაღების და სამხედრო ტექნიკის წარმოების ძირითადი ცენტრებია: აშშ, კანადა, გერმანია, საფრანგეთი, დიდი ბრიტანეთი, რუსეთი, უკრაინა, ბელორუსია, ყაზახეთი, უზბეკეთი. ინტენსიურად ვითარდებიან: შვეიცარია, ესპანეთი, ჩეხეთი, სლოვაკეთი, ბულგარეთი, კორეა, იაპონია, პაკისტანი, ინდოეთი, ისრაელი, თურქეთი, ბრაზილია, არგენტინა, ირანი და სხვ.

იარაღის მთავარი ექსპორტიორია აშშ, ხოლო იმპორტიორი ტაივანი. 1998 წლებიდან ექსპორტი გაზარდა საფრანგეთმა და იაპონიამ. აშშ-ს ექსპორტი შემცირდა 1%-ით, რუსეთის 2,3-ჯერ, დიდი ბრიტანეთისა 4,8-ჯერ, ტაივანის იმპორტი - 14%-ით, საუდის არაბეთის -69%-ით, ინდოეთის -2,7-ჯერ .

სტოკჰოლმის მსოფლიოს შესწავლის ინსტიტუტის მონაცემებით სამხედრო ბიუჯეტი აშშ-ში შეადგენს 600, ჩინეთში_81.4, ინგლისში_42.8,

საფრანგეთში-45, იაპონიაში-44.3, გერმანიაში-35, რუსეთსა და ინდოეთში-21 მლრდ. აშშ დოლარს. რაც საკმაოდ შთამბეჭდავი თანხაა.

აშშ-ს სამხედრო შესყიდვების მოცულობა 1995 წელთან შედარებით გაიზარდა 6,5%-ით, ხოლო ნატოს წევრ ევროპის ქვეყნებში ეს მაჩვენებელი 2,2%-ით შემცირდა. 5%-ით შემცირდა აგრეთვე სამხედრო ხარჯების მთლიანი მოცულობა და მან შეადგინა 147 მლრდ დოლარი. ნატოს ევროპულ ქვეყნების წილად მოდის ამ ორგანიზაციის მთლიანი ხარჯების 40%, მაგრამ სამხედრო მრეწველობის სფეროს სამეცნიერო-კვლევით და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების მოცულობამ შეადგინა აშშ-ში განხორციელებული ანალოგური ასიგნების მხოლოდ 25%. დასავლეთ ევროპაში ძლიერდება სამხედრო-სამრეწველო ინტეგრაციის პროცესები, ზოგიერთ შემთხვევაში ინტეგრაცია ევროპის საზღვრებს სცილდება.

იარაღის მსოფლიო ბაზარი საერთაშორისო სამხედრო ეკონომიკური კავშირების სპეციფიკური და საკმაოდ რთული სისტემაა, რადგან იარაღის ექსპორტიორები იღებენ არა მარტო მოგებას, არამედ აგრეთვე ზემოქმედებენ სამხედრო-პოლიტიკურ სიტუაციაზე მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში, განსაზღვრავენ იმპორტიორი ქვეყნების პოლიტიკურ კურსს, უზრუნველყოფენ სამხედრო მრეწველობის განვითარებას.

warmoebis ZiriTadi ekonomikuri miznis miRwevis umTavres saSualebebsa da omis mizans Soris urTierTkavSiri [9]

civilizaciis safexurebi	warmoebis ZiriTadi ekonomikuri mizani	warmoebis ZiriTadi ekonomikuri miznis miRwevis mTavari saSualebebi	omis mizani agresoris TvalTaxedvi ¹
1	2	3	4
pirvelyofili sazogadoeba	arsebobis saSualebebis miRweva	teritoria	ucxo tomebis mier teritoriebis dapyroba
monaTmflob eluri sazogadoeba	zedmeti produqciis warmoeba	monebi	datyveveba da maTi monebad gadaqceva
aRmavali kapitalizmi	mogeba	kapitali	kapitalis moqmedebis arealis gafarToveba
Tanamedrovi e progresuli sazogadoeba	materialuri sikeTis warmoeba	warmoebis ZiriTadi saSualebebi	warmoebis ZiriTadi saSualebebis dacva ² da msoflio xalxebis Soris mSvidoba
momavali sazogadoeba	yovelmxrivi ganviTarebuli adamianis warmoeba da kvlavwarmoeba ³	mSromeli adamiani (warmoebis ZiriTadi saSualebebi)	kosmosuri da globaluri movlenebisagan adamianTa dacva ⁴

omis miznebsa da warmarTvisaTvis saSualebebis istoriul-logikuri ganviTareba

¹samarTlianomismizansaqvsSeiaraRebiTixasiaTidaiTvaliswinebswarmoebisZiriTadiekonomikurimizni smTavarisaSualebebiTmiRwevas.

²zogierTiqveynixelmZRvanelobisaTvisCveulebrivafarisevlobadacinizmi, rasacTiTqoskeTilSobilurzraxvebiTmsoflioSiaxaliwesrigisdasamyareblad, SeniRbuladaxorcieleben

³civilizaciisganviTarebisamukanaskneletapzezirveladmiRwevarealradwarmoebisuSualo (ekonomikuri), gaSualebuli (sulieri) danamdviliadamianurimiznebisinTezi

⁴Пачкория Дж. С. К вопросу о самоотрицании войны. Философские статьи. изд. "Петрополис" Санкт-Петербург 2001. стр. 225.

civilizaciis safexurebi	omis ZiriTadi socialur-ekonomikuri mizani	omis warmarTvis saSualebebis istoriuli xasiaTi
1	2	3
pirvelyofili sazogadoeba	teritoriis floba	Sromis da brZolis iaraRebi gaigivebulia
monaTmflobeluri sazogadoeba	tyveebis Cagdeba da monebad gadaqceva	saomari iaraRi TandaTanobiT gansxvavdeba Sromis iaraRebisagan
feodalizmi	sxva saxelmwifos teritoriis dapyroba da mosaxleobis dakabaleba	saomari iaraRebi TaddaTan gadadis Sromis iaraRebTan winaaRmdegobaSi
kapitalizmi	kapitalis moqmedebis sferos gafarToveba	saomari iaraRebi da Sromis iaraRebis urTierTwinaaRmdegoba antagonistur formas iRebs
Tanamedrove sazogadeoba	omi TandaTanobiT iRebs msfliomasStabebs	saomari iaraRi aRwevs im sazRvars, rom igi mTlianad gamoricxavs Sromis iaraRs
momavali sazogadeoba	omis TviTuaryofa da iwyeba brZola adamianis TvidamkvidrebisaTvis	xorcieldeba sruli konversia da yovelgvari umaRlesi donis iaraRi iZens adamianis damkvidrebis iaraRis, e.i Sromis iaraRis saxes

იარაღის მსოფლიო ბაზრისათვის დამახასიათებელია ორი სახის მოთხოვნა: რეგულარული და ოკაზიონალური (შემთხვევითი), რომელთა შესაბამისად სამხედრო პროდუქციას წაყენება სრულიად სხვადასხვა მოთხოვნები.

იარაღითა და სამხედრო ტექნიკით ვაჭრობა ხორციელდება სახელმწიფოთაშორისი შეთანხმების საფუძველზე. ამასთან ლეგალურ ბაზართან ერთად არსებობს “რუხი” და “შავი ბაზარი”. “რუხ” ბაზარზე იარაღის მიწოდება წარმოებს სამთავრობო ორგანიზაციების არაოფიციალური თანხმობითა და ფართო საჯაროობის გარეშე. ამ ბაზარზე იარაღის რეალიზაციის მოცულობა დაახლოებით 2 მილიარდი დოლარია. “შავ” ბაზარზე ხდება იარაღის ყიდვა-გაყიდვის არსებული ნორმებისა და საერთაშორისო შეთანხმებების გვერდის ავლით, მისი არსებობა განპირობებულია ღია ბაზარზე შეზღუდვებით და რეგლამენტირებით.

სრულიად განსხვავებულია იმპორტიორის მიერ მიწოდებისადმი წაყენებული მოთხოვნებიც, როდესაც იგი იმყოფება შეიარაღებული

კონფლიქტის მდგომარეობაში, ან მას ემუქრება სამხედრო აგრესია. ასეთ სიტუაციაში წარმოიქმნება ოკაზიონალური ბაზარი, სადაც მნიშვნელობა ენიჭება მიწოდების ვადებს. ამ ბაზრებზე ძირითადად შეიარაღების მარტივი და იაფი სისტემებია. ტექნიკის რესურსებსა და საექსპლოატაციო დანახარჯების ღირებულებას არ ანიჭებენ ისეთ მნიშვნელობას, როგორც წაყენება რეგულარულ ბაზარზე, რადგანაც საბრძოლო პროცესში იარაღს მოკლე სა-სიცოცხლო ციკლი აქვს და მოსპობა ემუქრება. კაზიონალურ ბაზარზე მთავარია იარაღის საბრძოლო პოტენციალის და იმპორტიორი ქვეყნის ჯარის მიერ ამ ტექნიკის სწრაფი და ეფექტიანი ათვისება.

თანამედროვე იარაღის რეგულარულ ბაზარზე მთავარ როლს იკავებს აშშ, დიდი ბრიტანეთი და საფრანგეთი. რუსეთი მეოთხე ადგილზეა და ეკონომიკური სიტუაციის გამო, კონკურენციას ვერ უწევს დასავლეთის ქვეყნებს, სამაგიეროდ ოკაზიონალურ ბაზარზე მას გააჩნია არსებითი კონკურენტული უპირატესობა. ეს დაადასტურა კონფლიქტებში ჩართული ქვეყნების დაინტერესებამ რუსეთის, ან რუსული წარმოშობის ტექნიკაზე. რუსეთის ტექნიკის უპირატესობა განაპირობა ორმა ფაქტორმა: 1. ტექნიკის ძალიან დაბალი ფასი და 2. მიწოდების უმოკლესი ვადები. მიუხედავად ამ ფაქტორებისა, საგარეო პოლიტიკური ფაქტორების გამო რუსეთის საექსპორტო პოტენციალი რამდენადმე შეზღუდულია. რუსეთმა ვერ მიიღო დაპირებული მრავალმილიარდიანი კონტრაქტები საუდის არაბეთის, ქუვეითისა და არაბეთის გაერთიანებული ემირატების მხრიდან. ისინი გადავიდნენ აშშ-ში, დიდ ბრიტანეთსა და საფრანგეთში. ეს ქვეყნები უზრუნველყოფენ ადგილობრივი რეჟიმების უსაფრთხოებას, იმასთან დაკავშირებით, რომ ეს სახელმწიფოები აწვდიან მიმზიდველ ოფსეტურ პროგრამებს. [10]

რუსული იარაღის ექსპორტი ძირითადად აზია-წყნარი ოკიანის რეგიონშია. ინდოეთი და ჩინეთი რუსული იარაღის ორი უმსხვილესი იმპორტიორია. უკანასკნელი პერიოდების მანძილზე რუსეთი, ჩინეთი და ინდოეთი აღიჭურვება რუსული წარმოშობის იარაღით.

XX s-is omebis saerTo Rirebuleba⁵
(miliardi dolari 1995 w.w.)

	Rirebuleba
1. pirveli msfli omi	2850
2. meore msfli omi	4000
3. koreis omi	340
4. suecis arxisaTvis omi	13
5. vietnamis omi	120
6. israel arabeTis omi	24
7. avRaneTis omi	116
8. iran-erayis omi	150
9. folklendis omi (didi britaneTi argentinis winaaRmdeg)	5
10. sparseTis yureSi omi	102

ეკონომიკის მილიტარიზაცია და სამხედრო მოქმედებები ძვირად უჯდება მსოფლიოს, (იხილეთ ცხრილი 1) გარდა ამისა, ომს ეწირება მილიონობით ადამიანის სიცოცხლე. ამიტომ, რომ მთავარი უნდა იყოს მშვიდობის შენარჩუნება, გამალეული შეიარაღების შედეგების გონივრული შეფასება და ამ შეფასებაზე გაწეული დანახარჯების შემცირება.

2000 წლის აშშ-ს სამხედრო ბიუჯეტი 335 მლრდ დოლარის არმიის ციფრულ-ინფორმაციული აპარატით აღჭურვას, აგრეთვე ავტომატიზებული სისტემებსა და ფუნდამენტალურ-გამოყენებით კვლევებს ითვალისწინებდა. ხოლო 2001 წლის შეიარაღებული ძალების მოდერნიზაციისათვის უნდა გამოყოფილიყო 60 მილიარდ დოლარზე მეტი, რაც 1998 წელთან შედარებით 1,5-ჯერ მეტი იყო .

იარაღის შესყიდვების ხარჯები 2007 წელს 30%-ით გაიზარდა და შეადგინა 1,339 ტრილიონი დოლარი მათ შორის პირველ ადგილზეა ნატოს ბლოკის ქვეყნები და ჩინეთი.

აშშ-ში არმიის გადამზადებაზე დანახარჯებმა აბსოლიტურ ციფრებში შეადგინა 547 მილიარდი დოლარი, დიდ ბრიტანეთში 59,7 მილიარდი, საფრანგეთში 58,3 მილიარდი, გერმანიაში 36,9 მილიარდი, რუსეთმა

⁵wyaro:FinancialTimes

ანალოგიური მიზნისათვის დახარჯა 35,4 მილიარდი დოლარი, 10%-ით ნაკლები იტალიამ რუსეთთან შედარებით, იაპონიამ 43,6 მილიარდი, ხოლო ჩინეთმა 53,6 მილიარდი დოლარი.

SIPRI-ის ანალიტიკოსების გათვლით 2009 წლისათვის 1,5 ტრილიარდ დოლარს გადააჭარბებს, ანალოგიურად იზრდება სამხედრო ძალების რიცხოვნება.

1998-2007 წლებში მთელ მსოფლიოში სამხედრო ხარჯების ზრდა თითქმის ერთნაირია. მაგალითად, ამერიკის კონტინენტის ქვეყნებში 2007 წელს შეიარაღებაზე ხარჯებმა 640 მილიარდი დოლარი შეადგინა (63%-ით გაიზარდა 1995 წ-თან შედარებით), ხოლო ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებმა 91,5 მილიარდი დოლარი (62%-ით გაიზარდა) აზიის 219 მილიარდი (52%-ით გაიზარდა) აფრიკის 18,5 მილიარდი (1,5-ჯერ მეტად გაიზარდა ვიდრე წინა 10 წლის მანძილზე), აგრეთვე ცალკე ევროპაში სამხედრო ხარჯებმა 370 მილიარდი დოლარი და ზრდამ 16% შეადგინა.

სტოკჰოლმის საერთაშორისო ინსტიტუტის (შიპდი) მონაცემებით მსოფლიო თანამედროვე პრობლემაა ის, რომ საშუალოდ საერთო სამხედრო ხარჯები 45%-ით გაიზარდა და 2007 წელს მან მიაღწია უპრეცედენტო ციფრს 1339 მილიარდ დოლარს მოსახლეობის ერთ სულზე გაანგარიშებით 202 აშშ დოლარი შეადგინა, რაც მთლიანი შიდა პროდუქტის 2,5%.

2008 წლის 22 მაისს აშშ-ს კონგრესმა დაამტკიცა 2009 წლის სამხედრო ბიუჯეტი 602 მილიარდი დოლარის ოდენობით. ხოლო ჩინეთს სამხედრო ბიუჯეტმა 417,769 მილიარდი იუნი (58,76 მილიარდი დოლარი) შეადგინა, რაც 18%-ით მეტია წინა წელთან შედარებით.

აშშ-ს დაზვერვის ცენტრალური სამმართველოს ინფორმაციით, დიდ ბრიტანეთს მსხვილი სამხედრო ბიუჯეტი გააჩნია 42,8 მილიარდი, საფრანგეთს 45 მილიარდი, იაპონიას 44,3 მილიარდი, გერმანიას 35 მილიარდი, იტალიას 28,1 მილიარდი, სამხრეთ კორეიას 28,1 მილიარდი, ინდოეთს 21 მილიარდი, ამდენივე რუსეთს. [11]

თანამედროვე მსოფლიოს სამხედრო საქმეში კოლოსალური განვითარებისა და ზრდის იმპულსს, აშკარად რუსეთი და აშშ იძლევა. ეს იქედან ჩანს, რომ 90-იან წლებიდან აშშ-ში დაიწყო მეცნიერული-ტექნიკური პოლიტიკის უწყვეტი ასიგნებებით ზრდა, რაზედაც მონაწილეობა მიიღო სამხედრო მრეწველობის ფირმების 80%-მა, მათ შორის, ისეთმა გიგანტმა ფირმებმა როგორებიცაა: `ჯენერალ ელექტრონიკი~, `ბოინგი~, `როკუელ ინტერნეიშნელი~, `ტექსტრონი~ და სხვა; მეორე, ასიგნებათა 80% ორიენტირებულია სამხედრო ელექტროტექნიკურ პროდუქციის წარმოებისათვის; მესამე, დივერსიფიკაციის პროგრესმა მიიღო მრავალმიზნობრივი ხასიათი. კერძოდ, შეიარაღებული ძალების მაქსიმალური აღჭურვა ელექტრონული კომპიუტერებით (ინფორმაციული უზრუნველყოფისათვის); მეოთხე, 1992-1995 წლებში წარმოებული სამხედრო პროდუქციის დიდი რაოდენობით რეალიზაცია მოახდინა საზღვარგარეთის ქვეყნებში.

მსოფლიოში მეორე დიდ სამხედრო ბლოკს წარმოადგენს დასავლეთ ევროპის კავშირი. მის შეიარაღებულ ძალებში 2,4 მილიონი კაცია და წლიური სამხედრო ბიუჯეტი ითვალისწინებს 185 მილიარდ დოლარს. ბლოკში მონაწილეობს დიდი ბრიტანეთის და საფრანგეთის მუდმივ მოქმედი უსაფრთხოების გაეროს საბჭო, რომელიც დიდ ყურადღებას აქცევს მსოფლიოში უსაფრთხოების პრობლემებს, შეიარაღების საკითხებსა და მასთან დაკავშირებულ სამხედრო მრეწველობას. დასავლეთ ევროპის ბლოკი აერთიანებს: 10 ძირითად ფირმას, რომლებიც აწარმოებენ ვერტმფრენებს და საბრძოლო თვითმფრინავებს; 10 სარაკეტო ფირმას; 4 სატანკოს; 7 გემთმშენებელ ფირმას და 10 სხვადასხვა ჯავშანმწარმოებელ ფირმას, რომელთა რაოდენობაც 2-ჯერ აღემატება აშშ-ი მსგავსი ტიპის კომპანიების (ფირმების) რაოდენობას. ბლოკში ჯერჯერობით არაა გადაწყვეტილი რესტრუქტურის საკითხები. მისთვის დამახასიათებელია გარე ქვეყნებში მსხვილი ნაციონალური შვილობილი კომპანიების შექმნა. ინგლისის ერთ-ერთი მსხვილი კომპანიის – “ჯენერალ-

ელექტრონიკ“-ის მმართველი უეინსტოკი თვლის, რომ “ნაციონალურმა ბიზნესმა უნდა უზრუნველყოს ნაციონალური სახელმწიფო”. ხოლო ფრანგი ა. კონზი აცხადებს, რომ ევროპის შეიარაღების მრეწველობის განვითარებისათვის საუკეთესო გზაა სხვადასხვა ქვეყნებში ერთობლივი საწარმოების შექმნა.¹ ევროპელი სპეციალისტების აზრით, არსებული რენტაბელური, ნაციონალური კომპანიები, ჯერ კიდევ, ცოტაა და არასაკმარისია დივერსიფიკაციისათვის. ამავე დროს ითვალისწინებენ ჰორიზონტალურ ინტეგრაციას, ანუ საერთო ევროპულ კავშირს ერთიანი სამხედრო პროდუქციის გამოსაშვებად. მაგრამ შეიარაღების ერთიანი ევროპული ბაზრის შექმნა უფრო რთულადაა მიჩნეული, ვიდრე ერთიანი სავალუტო კავშირი.

1995 წელს საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის სტრუქტურაში თავდაცვითი ხარჯების ხვედრითი წილი შეადგენდა 8.3, ხოლო 2000 წლისათვის 2,56. რაც შეეხება თავდაცვით ხარჯებს მთლიანი შიდა პროდუქციასთან მიმართებაში, საგრძნობლად მცირდება: 1995 წელს 1,01; 1999წ. 0,64 და 2000 წელს 0,5. ფაქტობრივი თავდაცვითი ხარჯები მოცემულია შემდეგ ცხრილში (იხ. ცხრ. 2). აღსანიშნავია, ისიც, რომ ქვეყნის ბიუჯეტის ხარჯებში თავდაცვით ხარჯებთან ერთად არაა გამოყოფილი ქვეყნების სამობილიზაციო მომზადების ხარჯები (რუსეთის საბიუჯეტო ხარჯებში გამოყოფილია ცალკე მუხლად.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკითხის - ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების აუცილებლობას განაპირობებს თანამედროვე მსოფლიო სიტუაცია, რის შედეგადაც დასკვნა მეტად მარტივია: ჯერ ერთი, შენელებულია იარაღის წარმოება დამიმდინარეობს არსებული, სამყაროს გამანადგურებელი იარაღის მოსპობა და იკრძალება მათი შემდგომი წარმო-

cxrili 4

saqarTvelos faqtiuri TavdacviTi xarjebi⁶

⁶saqarTvelosfinansTasaministrosmonacemebi.

цwlebijлждлц цдуиш	dazustebuli gegmiT	faqturi danaxarjebi	gegmiS Sesruleba	TavdacviTi xarjebi mSp -Tan
1995	45222.6	37271.0	82.4	1.01
1998	62827.5	57167.0	91.0	1.19
1999	54200	36469.0	67,3	0.65
2000	43700	29654.0	67,9	0.50
2001	40719	37973.0	91.0	0.61
2002	38500	33302.0	86,5	0.50
2007	1284836	1284836	100	8.56
2008	1336526	1336526	100	8.35
2009	719069	719069	100	4.79

ება მსოფლიო უსაფრთხოების კონვენსიის თანახმად. მაგრამ, მეორე მხრივ, პოლიტიკა რომელსაც ზოგიერთი სახელმწიფოს ხელმძღვანელები ატარებენ ეწინააღმდეგება რეალობას, რასაც ნათლად უჩვენებს მოტანილი სამხედრო ხარჯებისა და არმიების ზრდის ტენდენცია და, მესამე, არსებული (ბირთული და სხვა სახის) იარაღის „გაუვნებელყოფა“ ქმნის, თუ არა ბუნებრივი სამყაროსათვის ეკოლოგიურ საფრთხეს? ბუნებაში უკვალოდ ხომ არაფერი ქრება? პასუხი ცალსახად უარყოფითია, რადგან გარკვეულ წილად ადგილი აქვს გამოსხივებას (რადიაციას) და ეკოლოგიურ კატასტროფებს, მიწისძვრებს და სხვა საგანგებო პროცესებს, რომელთა დამადასტურებელი შემთხვევები მეცნიერებასა და პრაქტიკას საკმაოდ რაოდენობით მოეპოვება. გარდა ამისა, `ომი და საბაზრო ეკონომიკა არათავსებადია~, აგრეთვე `ომი და მაღალგანვითარებული ცივილიზაცია არათავსებადია~ . ბოლოს და ბოლოს ომი, ხომ `საბოლოოდ უნდა აიკრძალოს" იარაღი უნდა შეიქმნას მხოლოდ კაცობრიობის გადასარჩენად შესაძლო კოსმოსური საშიშროებისათვის.

2. შედეგები და მათი განსჯა

2.1 საქართველოს სამხედრო ეკონომიკური მშენებლობის გამოცდილება და თანამედროვე გარემოს ზოგიერთი თავისებურება

ეროვნული არმიის (პირადი გვარდიის, “სამეფოსა სპის”) - შექმნის, საკუთარი ქვეყნის მატერიალური საშუალებებით (ცხენი, ცივი იარაღი, აღკაზმულობა, საალყო ტექნიკა) და ხელმძღვანელი კადრებით დაკომპლექტების კლასიკური ნიმუში დავით IV აღმაშენებელმა მოგვცა. მასვე ეკუთვნის მეზობელი ხალხების მეომრული ძალ-ღონის თავისი ქვეყნის ინტერესებისათვის გამოყენების პრაქტიკა (ყივჩაღთა 45 ათასიანი კორპუსის მომზადება). ამ ძალებზე დაყრდნობით დავითმა აღადგინა საქართველოს ფეოდალური სახელმწიფო, რომელიც თითქმის მთელ კავკასიას მოიცავდა.

ყოველმხრივი დაქვეითება საქართველოს მონღოლებმა მოუტანეს. ამ ველურ დამპყრობთა (ჩინგის ყაენი, თემურ ლენგი და ა.შ.) წინააღმდეგ ბრძოლა საუკუნე მიმდინარეობდა. მონღოლთა გადაშენების შემდეგ მათი ადგილი ირანელმა და თურქმა აგრესორებმა დაიკავეს, რომლებსაც განსაკუთრებით მძიმე კონტრდარტყმები აგემეს თეიმურაზ I-მა, გიორგი სააკაძემ, სიმონ I-მა და ერეკლე II-მ. ამ უკანასკნელის ცდები და პრაქტიკული ნაბიჯები მუდმივი არმიის შესაქმნელად მატერიალურ საფუძველს მოკლებული იყო, მაგრამ მან მაინც განახორციელა ბრწყინვალე ოპერაციები ერევნის დაცვისას, კრწანისში და მჭადიჯვართან. მიუხედავად ყველაფრისა, ქართული სამეფოები (ქართლ-კახეთისა და იმერეთის) ფიზიკური განადგურების საფრთხის წინაშე იდგნენ. გამოსავალს საქართველოს მაშინდელი მესვეურები რუსეთთან დამეგობრებაში, მისი მფარველობის მიღებაში ხედავდნენ.

1917 წლიდან 1921 წლის 25 თებერვლამდე ქართველებმა დამოუკიდებელი დემოკრატიული რესპუბლიკის დასაცავად შექმნეს

თავისი საკმაოდ მრავალრიცხოვანი არმია (50-60 ათასი კაცი), რომელიც შეიარაღების დონის, პირადი შემადგენლობის სულისკვეთების მხრივ თავისი დროის არმიების მოთხოვნებს პასუხობდა, მაგრამ საქართველოს მაშინდელ მთავრობას მოშლილი საშინაო და სრულიად მოუწესრიგებელი - საერთაშორისო მდგომარეობა ჰქონდა. სწორედ ამიტომ, იგი იძულებული იყო ეზრუნა მთელი თავისი ორიათასკილომეტრიანი საზღვრის დაცვაზე. ნორმალურ ვითარებაში იგი მხოლოდ თურქეთთან არსებული საზღვრის განმტკიცებაზე ფიქრობდა, რადგან კერძოდ საბჭოთა რუსეთთან სრული გარკვეულობა თითქოს მიღწეული იყო. საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობა ასეც ფიქრობდა, ყოველ შემთხვევაში იგი არ ელოდა მაშინ რუსეთთან უთიერთობის რადიკალურად შეტრიალებას.

დიდი სამამულო ომის დასაწყისისთანავე (1941-1942 წლებში) სსრკ ზემდგომი ორგანოების მითითებით საქართველოში ჩამოყალიბდა ათი არსებითად ქართული მსროლელი დივიზია (224-ე, 242-ე, 270-ე, 296-ე, 349-ე, 392-ე, 386-ე, 394-ე, 406-ე, 414-ე). გარდა ამ შენაერთებისა, კიდევ 5 მსროლელი დივიზიის პირად შემადგენლობაში ითვლებოდა 5000-7000 საქართველოდან წარგზავნილი მეომარი და მეთაური.

ოფიციალურ წყაროებში ამ ეროვნული შენაერთების შექმნის მიზეზების ახსნისას დავიწყებულია ასეთი შენაერთების ადრე არსებული მთელი ჯგუფის დაშლის ოფიციალური მიზეზები: ისინი დაშალეს საბჭოთა ხალხების შემდგომი დაახლოების განმტკიცების მიზნით. აღდგენილ იქნენ ისევ დამძობილებული საბჭოთა ხალხების ძალთა გაერთიანების მიზნით. სინამდვილეში ოფიციალურად უარყოფილი ეროვნული ფორმირებები კვლავ აღდგენილ იქნენ, რა თქმა უნდა, იმიტომ, რომ გერმანელ-ფაშისტთა უეცარმა თავდასხმამ და სტალინგრადამდე შეჭრამ ჩაშალა საბჭოთა სამობილიზაციო გეგმა, ერთმანეთს მოსწყდა გერმანელ-ფაშისტთა `სოლის` ჩრდილოეთით და სამხრეთით მდებარე ადამიანთა რესურსების უმდიდრესი რეგიონები, შეუძლებელი გახდა ამ რესურსების გამოყენების

სხვა რამ ხერხი, თუ არა მათი ადგილობრივი ეროვნული საჯარისო ფორმირებების შექმნა. [12]

მე-2 მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ წინათ შექმნილი ეროვნული ნაწილები კვლავ სულ ერთიანად იქნა დაშლილი.

ჩვენმა სამყარომ საუკუნეების მანძილზე, განიცადა უდიდესი ევოლუცია - განვითარდა კულტურა, ამაღლდა ხალხის მატერიალური კეთილდღეობის პირობები, შემუშავდა საერთო-საკაცობრიო საერთაშორისო ურთიერთობების ნორმები, რომლის გარანტად გვევლინება გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია და მთელი პროგრესული კაცობრიობა. ამავე დროს, ეს სამყარო ძალზე არაერთგვაროვანია თავისი კულტურული და ზნეობრივი განვითარების, მატერიალური კეთილდღეობის დონით, მილიონობით ხალხი მისდევს სხვადასხვა სარწმუნოებას, გამწვავდა ძველი ტერიტორიული და ეთნიკური საკითხები. ყველაფერი ეს ქმნის დაძაბულობას მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში. თანამედროვე პირობებშიც კი არაერთხელ იფეთქა კონფლიქტებმა მსოფლიოში (ლიბანი, ახლო აღმოსავლეთი, იუგოსლავია, კამბოჯა, ავღანეთი, ინდოეთ-პაკისტანი, ერაყი, ავღანეთი და სხვა). ზოგიერთი კონფლიქტი უშუალოდ საქართველოს საზღვრებთან მის ახლოს ბობოქრობს (აზერბაიჯან-სომხეთის, ოსეთ-ინგუშეთის, ჩეჩნეთის, ისრაელ-პალესტინის, საერთაშორისო ტერორიზმი) და ქვეყნის შიგნით (აფხაზეთის, და ცხინვალის რეგიონის სეპერატისტული ხელმძღვანელების მიერ, საქართველო აგრესიულად განწყობილი რუსეთის მთავრობის ხელშეწყობით და მათი შეიარაღებული ძალების მიერ ქვეყნის ტერიტორიიდ მნიშვნელოვანი ნაწილის პირდაპირი ოკუპაცია).

საქართველოს ისტორიულად რთული გეოპოლიტიკური მდგომარეობა უკავია და თავისი განვითარების მანძილზე ხშირად უხდებოდა თავდაცვითი და განმათავისუფლებელი ომების განხორციელება. თანამედროვე მდგომარეობა ხასიათდება არანაკლები დაძაბულობით; დამოუკიდებლობის პირობებში თავს იჩენს ძველი და

წარმოიშობა ახალი პრობლემები, რომელთაც გარდა რუსეთის დამპყრობითი ინტერესისა საფუძვლად უდევს:

1. მუსულმანური გარემოცვა. მეზობელ მუსულმანურ ქვეყნებში კვლავ არსებობს ისლამური სახელმწიფოების გაერთიანება – შექმნის ტენდენციები;

2. მეზობელ სახელმწიფოებში (სსრკ ყოფილი მოკავშირე რესპუბლიკების ჩათვლით) ქართ-ვე-ლი მოსახლეობის უფლებათა დაცვის აუცილებლობა;

3. საქართველოს დაკარგული ტერიტორიების დაბრუნების პრობლემა;

4. ქვეყნის შიგნით სეპარატისტული მოძრაობა (აფხაზეთში, `ცხინვალის რეგიონი` და სხვ., რომელიც მწვავედ გარემალეების მხარდაჭერის შედეგად).

ზემოთ აღნიშნული ფაქტორებიდან გამომდინარე, იქმნება საქართველოს სახელმწიფო საზღვრების დაცვის აუცილებლობა, მისი მთელი პერიმეტრის მანძილზე.

ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი პრობლემის და საკითხების გადაწყვეტა, ბუნებრივია, უნდა მოხდეს მშვიდობიანი მოლაპარაკების გზით, მაგრამ, ამავე დროს, ქვეყანას უნდა გააჩნდეს თავისი ტერიტორიული მთლიანობის და მოქალაქეების დაცვის სხვა საშუალებებიც. ერთ-ერთ ასეთ საშუალებად გვევლინება მობილური, კარგად მომზადებული და აღჭურვილი შეიარაღებული ძალები.

ივარაუდება, რომ ქვეყნის სტრატეგიულ გეგმებში ერთადერთ პრინციპად მიჩნეულია აბსოლუტური ნეიტრალიტეტისა და ყველა მეზობელთან ღია, მეგობრული ურთიერთობის დამყარება. ასეთივე იდეებისადმი მეზობელი ქვეყნების ურყევი და უეჭველი მხარდაჭერის ვითარებაში საქართველოს შეეძლო თითქმის მთელი თავისი მემორულ-თავდაცვითი ენერჯია და შესაძლებლობანი შინაური საქმეების სამსახურში ჩაეყენებინა. ყოველ შემთხვევაში, იგი ასეთი საგარეო და საერთო-

სახელმწიფოებრივი პოლიტიკური კურსის მომხრე ყოველთვის იქნება. მიუხედავად ამისა, ყოველგვარი მოულოდნელობის აცილების ინტერესები საქართველოს მთავრობას ვალდებულს ხდის გაითვალისწინოს ისეთი ვითარებაც, როდესაც მას იარაღით ხელში თავისი საზღვრების დაცვა მოუხდება მთელ პერიმეტრზე. მისი ტერიტორია 69 ათას 500 კვადრატულ კილომეტრია, ხოლო სახელმწიფო საზღვრის საერთო სიგრძე 1969 კმ. (აქედან სახმელეთოა 1659 კმ., საზღვაო 310კმ.).

მხედველობაში თუ გვექნება შეერთებული შტატების ტიპის ქვეითი დივიზიის სტრუქტურა, რაც მიღებული აქვთ აგრეთვე გერმანიას, თურქეთს, საბერძნეთს, მაშინ საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს განკარგულებაში აგრესიის უკუგდებისათვის საჭირო აღმოჩნდება ოთხი ქვეითი დივიზიის შემდეგი რაოდენობის ძალები: პირადი შემადგენლობა დაახლოებით 66 ათასი კაცი; 216 საშუალო და 36 მსუბუქი ტანკი; 304 (106, 155 და 203 მმ) ჰაუბიცი; 496 ნაღმსტყორცნი; 36 დანადგარი (45 ლულიანი) რეაქტიული ჭურვების გასაშვები; 620 შვეულმფრენი; 532 ჯავშანტრანსპორტიორი; საარმიო ავიაციის 4 ათასეული; 4 საზენიტო არტილერიის დივიზიონი; 10 ათასი ავტომობილი და სხვა. გასაგებია, რომ აგრესიის საფრთხის წარმოშობისას ამგვარად აღჭურვილი ოთხი ქვეითი დივიზიისაგან შექმნილი ქართული არმია ზემოაღნიშნულ მესაზღვრე და საინჟინრო ფორმირებებთან ერთად სახელმწიფო საზღვრის `თავისი წილის` დაცვისათვის დამატებით ძალებს აღარ მოითხოვს.

1921 წლის დასაწყისში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის 2,4 მილიონიანმა მოსახლეობამ 50-60 ათასიანი არმია გამოყო, დღევანდელი საქართველოს დაახლოებით 5 მილიონიან მოსახლეობას შეუძლია დარაზმოს თავისი შემადგენლობის 3-5% ანუ 150-250 ათასიანი არმია. უფრო დამაბულ ვითარებაში, როცა სახელმწიფოს შეუძლია მოსახლეობის 10%-ის დარაზმვა, მაშინ ქართული არმიის რიგებში 500 ათასი კაცი აღმოჩნდება. ეს რიცხვი, სხვათა შორის ძალიან ახლოს დგას შვეიცარიაში მაქსიმალური მობილიზაციის გამოყვანისათვის ნავარაუდევ 625.000-ს (ამ

ქვეყნის მოსახლეობა 6,3 მილიონია), ფინეთის სამობილიზაციო სრულ შესაძლებლობას - 700 ათას კაცს (ამ ქვეყნის მოსახლეობა 4,7 მილიონს უდრის). მაგრამ ეს მხოლოდ დასაწყისი იქნება. უდიდესი ამოცანაა - ამ არმიის აღჭურვა და აღკაზმვაა.

რაც შეეხება შეიარაღებული ძალების შესაძლებელ შემადგენლობას მშვიდობიან პერიოდში, ჩვენი აზრით, უნდა ვიხელმძღვანელოთ შემდეგით: რსფსრ, აზერბაიჯანთან, სომხეთთან არსებული საზღვრების დაცვის სისტემა, ჩვენს შორის ურთიერთშეთანხმებულ სასაზღვრო პუნქტებში შექმნილი საკონტროლო-გამშვები საგუშაგოების შექმნით უნდა ამოიწუროს. ამ საგუშაგოებზე სამსახურს გასწევინ აგრეთვე ურთიერთშეთანხმებული შემადგენლობისა და აღჭურვილობის მესაზღვრეთა ჯგუფები. სულ სასაზღვრო სამსახურის უზრუნველყოფისათვის ასეთ შემთხვევაში საკმაო იქნება თავდაცვის სამინისტროს განკარგულებაში ერთი ქართული მესაზღვრეთა 5-6 რაზმიანი ბრიგადის შენახვა.

საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს განკარგულებაში უნდა იყოს არანაკლებ ათი საინჟინრო (ტანკსაწინააღმდეგო და ქვეითსაწინააღმდეგო საქმის მცოდნე და სათანადო საშუალებებით სრულიად მომარაგებული) ასეული, რომლებსაც, ჩვეულებრივი საინჟინრო დაბრკოლებების გარდა, ბირთვული ნაღმებისა და ფუგასების მოწყობაც შეეძლებათ და საჭიროებისას საინჟინრო ათასეულეზად გაიშლებიან.

საჭაერო დესანტის გადმოსხმის აღკვეთის მიზნით, გადამწყვეტი მნიშვნელობა უნდა მიეცეს ჰაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის მოწყობას (საზენიტო არტილერია, საზენიტო-მართული რაკეტების დანადგარები, გამანადგურებელი და შვეულმფრენი ავიაცია, სამხედრო მშენებლობა წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე მეცნიერებატევად და საკმაოდ ძვირადღირებულ დარგს. ეს სფერო კვლევის ფართო დიაპაზონით ხასიათდება, უპირველეს ყოვლისა, იგულისხმება ახალი ტექნიკის, სხვადასხვა სახის თანამედროვე სამხედრო აღჭურვილობის დამუშავება,

უახლესი ტექნიკის შე-სა-მ-ლე-ბ-ლ-ობებიდან გამომდინარე ახალი საომარი სტრატეგიისა და ტაქტიკის ფორმირება და სხვა. მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში კვლევა მიმდინარეობს თითქმის ყველა აღნიშნული მიმართულებით (ამის საშუალებას მათ აძლევს განვითარებული ეკონომიკა და სათანადო ფინანსური სახსრები).

საქართველოს დღეისათვის არ გააჩნია არც ერთი და არც მეორე, ამიტომ სამხედრო მშენებლობის პირველ ეტაპზე სამხედრო ტექნიკისა და აღჭურვილობის დამუშავების და შექმნის ფართომასშტაბიანი სამუშაოების ჩატარება შეუძლებელი იქნება. მიუხედავად ამისა, საჭიროა ეროვნული სამხედრო ძალებისათვის იარაღის, ტექნიკის და აღჭურვილობის შეძენა, რაც დაკავშირებულია შესაბამისი საქონლის ბაზრების შესწავლასთან, აგრეთვე საჭიროა საომარი მოქმედებების სტრატეგიულ და ტექნიკურ მომზადებათა შესწავლა-განზოგადობასთან და ა.შ.

უნდა აღინიშნოს, რომ მეზობელ ქვეყნებთან ომის წარმოება, მათთან (თანამედროვე პირობებში) სამხედრო კონფლიქტის მოგება საქართველოსათვის ძნელია. იგი უნდა ახორციელებდეს ამ ქვეყნებთან სამხედრო კონფლიქტის არ დაშვების პოლიტიკას და ემყარებოდეს თანამედროვე მსოფლიოში წონასწორობის და საე-რთო მშვიდობის პრინციპს, ასევე საქართველოს საომარი მოქმედებების წარმოება დიდ ქვეყნებთან, თუ ეს გარდაუვალი იქნება, შეუძლია მხოლოდ სათანადო მოკავშირის არსებობის შემთხვევაში.

2.2 სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის ღონისძიებები და მათი განხორციელების წინაპირობები

სამხედრო ეკონომიკის მიზანია აწარმოოს ისეთი პროდუქცია, რომელიც საჭიროა სამხედრო შეიარაღებისა და არმიის წარმატებით ფუნქციონირებისათვის. სამობილიზაციო მომზადების ფუნქციაც ომისა და მისი წარმატებით წარმართვისათვის, აგრეთვე საგანგებო პირობებისათვის მზადყოფნაა. აღსანიშნავია ისიც, რომ ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სისტემა მოიცავს ქვეყნის თითქმის მთელ ეკონომიკას.

სამხედრო ეკონომიკისათვის მნიშვნელოვან თავისებურებას წარმოადგენს ის, რომ მისი პროდუქციის მომხმარებელი და მყიდველი სახელმწიფოა, რომელიც ზეგავლენას ახდენს მის აუცილებელ განვითარებაზე. სახელმწიფო განსაზღვრავს სამობილიზაციო მზადების დინამიკას, მასშტაბებსა და სტრუქტურას.

ეკონომიკა წარმოადგენს სახელმწიფოს სამხედრო სიძლიერის საფუძველს. საწარმოო ძალების განვითარება აფართოებს სახელმწიფოს სამხედრო პოტენციალს. საომარი მოქმედების ხასიათსა და მასშტაბებში მომხდარი ცვლილებები ეკონომიკას ახალ მოთხოვნებს უყენებს, რის გამოც ომს, საგანგებო პირობებსა და ეკონომიკას შორის კონკრეტული ურთიერთდამოკიდებულება სისტემატურად იცვლება, ძლიერდება, იძენს ახალ დანიშნულებას.

ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სისტემა უშუალოდ უკავშირდება სამხედრო ეკონომიკას. სამხედრო ეკონომიკა კი არის ეკონომიკის არა უბრალო, არამედ სპეციალური ნაწილი.

საქართველოს პირობებში სპეციფიკურია ეროვნული სახელმწიფოს ინტერესები, რადგან ჯერჯერობით ქვეყანაში არაა გადაწყვეტილი თავდაცვითი პრობლემები. ქვეყანაში არ არსებობს მძლავრი თავდაცვის სახელმწიფო პროგრამები. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის, რომ სამხედრო

ეკონომიკა გარკვეულად მემკვიდრეობითი, გენეტიკურ-ინერციული ბუნებისაა და შესაბამისად ძველიდან ახალ სისტემაზე გადასვლა ეტაპობრივ, ევოლუციურ მიდგომებს მოითხოვს.

თანამედროვე პირობებში საქართველოს სამობილიზაციო მომზადების დონე, მისი თავისებურებანი უწინარესად მთელი რიგი სპეციფიკური ფაქტორებიდან გამომდინარეობს. კერძოდ, წარმოებისა და დარგობრივი სტრუქტურის ეკონომიკური და ორგანიზაციული საფუძვლებიდან და დარგების განვითარების დონიდან. პერსპექტივის თვალსაზრისით ის დარგები უნდა განვითარდეს, რომლებიც იძლევიან ისეთ პროდუქციას, რაც სამობილიზაციო მომზადებისათვისაა საჭირო. ალბათ ეს აქსიომაა. მაგრამ უნდა გაირკვეს, ერთი მხრივ, საბაზრო კონიუნქტურიდან და ფასებიდან, ხოლო, მეორე მხრივ, წარმოების შესაძლებლობიდან გამომდინარე, რომელი პროდუქციის (და რა მასშტაბით) წარმოებაა ხელსაყრელი დღეს და მომავალში. მესამე, ნებისმიერი ქვეყნის ბაზრის გაჯერება ხდება საკუთარი წარმოებისა და იმპორტის გონივრული შეთანაწყობით, ამ ორი აუცილებელი პირობის რაციონალური ინტეგრაციით. მაშასადამე, საბოლოოდ სამობილიზაციო მომზადებაზე გავლენას ახდენს არა მარტო წარმოების ტექნოლოგია, წარმოების განვითარების დონე, არამედ რამდენადმე პროდუქციის ექსპორტ-იმპორტიც.

ეს უნდა იყოს ძირითადი მეთოდოლოგიური მიდგომა, რომელიც უახლოეს პერიოდში საფუძვლად დაედება სამობილიზაციო მომზადების სტრუქტურულ ფორმირებას. სამობილიზაციო მომზადების არსებული მიდგომარეობა რადიკალურ შეცვლას მოითხოვს. ეს თვითმიზანი კი არ არის, არამედ ჩვენი დროის რეალური მოთხოვნილებაა. ამასთან დაკავშირებით სამობილიზაციო მომზადების განვითარების ღრმად გაანალიზებისას შემდეგ ძირითად ტენდენციებსაც ვხედავთ: ჯერ ერთი, სამობილიზაციო მომზადების პროდუქციაზე მოთხოვნილების დაკმაყოფილება არის მიზანი, მაგრამ მისი მიღწევის მეთოდები წარმოებასა და მრეწველობაში არ

შესაბამება რეალობას; მეორე, საწარმო ძალებისა და საწარმო ურთიერთობათა განვითარების დიალექტიკა ერთმანეთთან ანტაგონისტურ წინააღმდეგობაშია. მესამე, საქართველოს სამხედრო, ასევე მის ეკონომიკურ სფეროში დღეს მიმდინარე პროცესებისათვის მთავარია არა მხოლოდ დიდი რეფორმა, (ამერიკის თუ სხვათა დახმარება), არამედ საკუთარი წარმოება, საკუთარი ძალებით და ინტელექტით, აქედან გამომდინარე ყველა შესაძლო შედეგით.

სამობილიზაციო მომზადების ფორმირების რთული პროცესის ანალიზი რამდენიმე დასკვნის საფუძველს გვაძლევს: ჯერ ერთი, ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების სტრუქტურის ფორმირება-განვითარება მოხდა არა საქართველოს ტერიტორიაზე შემორჩენილი რესურსებით უზრუნველყოფის პირობებში, არამედ ყოფილი საერთო-საკავშირო რესურსების ფორმირებაში მისი პოტენციალის მაქსიმალურად გამოყენების მიზნით. ეს სახელმწიფო პოლიტიკა იყო, რამდენადაც მოკავშირე რესპუბლიკა, ფაქტობრივად სსრ კავშირის პოლიტიკური და ეკონომიკური ერთეული, ერთიანი სამეურნეო კომპლექსის ორგანული ნაწილი იყო. მას თავისი ადგილი ჰქონდა, როგორც მთელის ნაწილს, და არა, როგორც დამოუკიდებლად თვითრეგულირებად მთელს.

დღეს ვითარება რადიკალურადაა შეცვლილი, ამასთან ქვეყნის პოლიტიკური დამოუკიდებლობა ეკონომიკურ დამოუკიდებლობას დაუყოვნებლივ ვერ აღადგენს. დღეს მთავარია სწორად განისაზღვროს ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების ეკონომიკური პოლიტიკა.

მეორე, სამობილიზაციო მომზადების პროდუქციის (მარაგების) ფორმირება მისი რეალიზაციისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა, კონკურენციის მეტად რთულ პირობებში, ურთულესი ამოცანაა. მას დიდი დრო, კაპიტალური დაბანდებები, ახალი ტექნოლოგიები, შრომისა და წარმოების ორგანიზაციის მაღალი დონე სჭირდება და მაინც, ხელსაყრელი საგარეო-ეკონომიკური და საშინაო პირობების შემთხვევაში, ამ რეზერვისა და პოტენციალის სწრაფი ამოქმედება რეალური საქმეა. ეს პოტენციური

დარგობრივი სტრუქტურების გავლენით, შესაბამისი ორგანიზაციულ-ეკონომიკური მმართველობითი ფაქტორების ეფექტური გამოყენებით უნდა ჩამოყალიბდეს. ეს ფაქტორები, თვით მრეწველობისა და მასთან დაკავშირებული დარგების კავშირურთიერთობის, აგრეთვე შიდა და გარე უკუკავშირების ერთ სივრცეშია მოქცეული და არსებითად დამოკიდებულია ინტეგრაციის გაღრმავებაზე, ეკონომიკის მობილური რეგულირების, სამობილიზაციო მომზადების სახელმწიფო მექანიზმის მოქმედებაზე.

საქართველოში ნაწილობრივ ექსტენსიური განვითარების გზით დარგების მთავარი მიზანია სამობილიზაციო მომზადების მოთხოვნილებების მაქსიმალური დაკმაყოფილება. შეიძლება ითქვას, რომ სრულყოფილი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ქვეყანამ მაქსიმალური უკუგებაც უნდა მიიღოს იმ დარგებიდან, რომელთა პოტენციალის რაციონალურად ამოქმედების ხელსაყრელი ფაქტორები აქვს.

დღეს საქართველოში იმპორტის სრულყოფილი სახელმწიფო მექანიზმიც კი არ არსებობს. ამიტომ უწინარესად უნდა განისაზღვროს რა სახეობისა და რა რაოდენობის პროდუქცია სჭირდება ქვეყანას, როგორი `სისტემა-მექანიზმით` უნდა მოხდეს მისი შემოტანა. როგორც ეს ცივილიზებულ ქვეყნებშია მიღებული (ბალტიისპირა ქვეყნების გამოცდილება და სხვ.), სახელმწიფო უნდა იყოს პასუხისმგებელი სწორი პოლიტიკის გატარებისათვის (რა სახეობის პროდუქცია ააწარმოოს და რა რაოდენობით, რის გატანა მოხდეს და რის შემოტანა), და ყოველივე ეს უნდა ექვემდებარებოდეს მნიშვნელოვან მიზანს სამობილიზაციო მომზადების უზრუნველყოფას. ამ სფეროში უნდა შეიქმნას სახელმწიფო რეგულირების მწყობრი სისტემა, ასევე ქვეყნის საერთო ძირითადი მიზნებიდან გამომდინარე.

სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის ძირითად მიმართულებებს წარმოადგენენ:

1. მსხვილ სამრეწველო სარეზერვო სიმძლავრეების შექმნა. მთელი დასავლეთის ქვეყნები მუდმივად ახორციელებენ და მოდერნიზაციას უკეთებენ როგორც მოქმედ, ისე სამხედრო მრეწველობის სარეზერვო წარმოების სიმძლავრეებს. საწარმოებში პერიოდულად ცვლიან საწარმოო ხაზებს, ამონტაჟებენ უფრო მწარმოებლურ დაზგებს და მოწყობილობებს, რომლებიც აღჭურვილნი არიან ახალი ავტომატური ტექნიკით, რითაც ზრდიან სამხედრო პროდუქციის გამოშვებას. მაღალი სამობილიზაციო მზადყოფნის მიზნით სარეზერვო საწარმოო სიმძლავრეებს პერიოდულად გადართავენ საბრძოლო ტექნიკისა და იარაღის წარმოების ტექნოლოგიაზე. მსგავსი პროცესი ჩვენს ქვეყანაშიც უნდა მიმდინარეობდეს, სამრეწველო შეიარაღების საწარმოო სიმძლავრეები მშვიდობიანობის პერიოდში უნდა გამოიყენებოდეს როგორც სამხედრო, ისე სამოქალაქო პროდუქციის საწარმოებლად.

2. სამოქალაქო პროდუქციის მწარმოებელი დარგების მომზადება სამხედრო პროდუქციის გამოსაშვებად. სამხედრო-სამობილიზაციო პროგრამაში ნატოს ბლოკის ქვეყნები განიხილავენ ისეთ დარგებს, რომლებიც გამოიყენებიან სამხედრო პროდუქციის დასამზადებლად. კერძოდ, მანქანათმშენებლობის, ნავთობ-ქიმიურ და ქიმიურ ქარხნებს.

ჯერ კიდევ 1981 წელს აშშ-მ გადაწყვეტილება მიიღო უფრო საფუძვლიანად გადაესინჯათ სამობილიზაციო ეკონომიკის სფეროში პოლიტიკა, რის შედეგადაც დაისახა ამოცანა `საგანგებო შემთხვევათა გარემოებისათვის` უმოკლეს ვადებში სამობილიზაციო შესაძლებლობების გაფართოვება იმდენად, რომ მას უნარი ჰქონოდა მოეხდინა შეიარაღების მთელი მასიური უზრუნველყოფა. ამ მიზნით გამოიყო მთელი ქვეყნის ნაციონალური შემოსავლის ნახევარი. აშშ-ს მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების პროგრამაში ძირითადი ყურადღება გადაჰქონდა მსხვილ კორპორაციებზე. ამასთან ერთად დიდი მნიშვნელობა ეთმობოდა საშუალო და მცირე ზომის საწარმოებს (ფირმებს), რომლებიც დაკავებულნი იყვნენ ძირითადად სამხედრო წარმოებაზე, რაც აისახებოდა მთავრობის

პოლიტიკის მიზანმიმართულობაში. კერძოდ, სამხედრო წარმოების მთელი ქვეყნის ტერიტორიაზე გაბნევით, განცალკევებით, სამხედრო ბიზნესის სფეროში დამატებითი საწარმოების ჩართვით და სხვა. ამჟამად ასეთი ფირმების რაოდენობა ათასობითაა და ოფიციალური სტანდარტებით არ შედის სამხედრო მრეწველობის კლასიფიკაციაში. ასეთი ფირმები უშუალოდ თანამშრომლობენ პენტაგონთან და სარფიან შემოსავლებსაც ღებულობენ. ასრულებენ რა პენტა-გონის შეკვეთებს, აღნიშნული საწარმოები, სამობილიზაციო დავალებსაც ასრულებენ მშვიდობიან პერიოდში, გარკვეული შეღავათებით, ნედლეულით და მასალებით უზრუნველყოფილნი არიან.

იტალიაში სამრეწველო წარმოების თითქმის 99% მცირე და საშუალო ფირმებია. ინგლისში ფირმების 96% ეკუთვნის მცირე ბიზნესის კატეგორიას. იაპონიაში მთავრობის დაკვეთების 45%-ს ასრულებს მცირე საწარმოები. სამხრეთ კორეაში მცირე საწარმოები აღიარებულნი არიან ეკონომიკური ზრდის მამოძრავებელ ძალად. [13]

ცალკეული ქვეყნების გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ მცირე საწარმოთა მიმართულებები განსაკუთრებით სამხედრო ფუნქციების შესრულების მიზნით ყალიბდება, რითაც ხორციელდება კატეგორირებული ქალაქების განტვირთვა. მათი განლაგება ქვეყნის ტერიტორიის სხვადასხვა ადგილებში იძლევა აგრეთვე საწარმოების გადარჩენის დიდ ალბათობას (ნებისმიერ შემთხვევაში).

აღსანიშნავია შემდეგიც: `საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დღევანდელი შედეგების, თავისებურებების და ტენდენციების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ გარდამავალ პერიოდში მცირე ბიზნესი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ეროვნული მეურნეობის ფორმირებისა და ეფექტიანი ფუნქციონირების სოციალური და ორგანიზაციული პირობების მომზადებაში` .

3. მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებად ითვლება სახელმწიფო რეზერვებისა და

მატერიალური მარაგების შექმნა. საერთოდ მარაგებიდან ყველაზე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება საწარმოო მოწყობილობებისა და ტექნიკის რეზერვებს.

უკვე 70-იან წლებში აშშ-ს ასეთ რეზერვში ათასზე მეტი დაზგა და ტექნიკა ჰქონდა ჩადებული, რომელთა დანიშნულება იყო მხოლოდ სპეციალური შეკვეთების დროს გამოყენება. გარდა ამისა, გამოყოფილი იყო 24 ათასზე მეტი სხვადასხვა სახის მოწყობილობა, იმათ გარდა, რაც შედიოდა უშუალოდ სამობილიზაციო რეზერვებში. ფედერალური ბიუჯეტიდან ყოველწლიურად გამოიყოფა დიდი მოცულობით ასიგნებები ე.წ. „სამრეწველო ფონდებისათვის“.

დასავლეთის ქვეყნებში მსხვილ სტრატეგიულ ნედლეულისა და დეფიციტური მასალების მარაგებს ქმნიან სამობილიზაციო გაშლისათვის. ამ სახის მარაგებს ქმნიდნენ ჯერ 5 წლისათვის, ხოლო შემდგომ იზრდებოდა, როგორც რაოდენობრივად, ისე ნომენკლატურის მიხედვით. დიდი მნიშვნელობა მიანიჭეს ფერადი ლითონის მარაგს. აშშ-მა მოახდინა დიდი რაოდენობით ალუმინის, პლატინის, მარგანეცის, ტანტალის, კვარცისა და სხვა სახის ფერადი ლითონების შეზიდვა, რათა შეეცხო გათვალისწინებული 62 ნომენკლატურის სტანდარტული მასალები, რისთვისაც გამოიყო 21,9 მილარდი დოლარი (1981-1995წ) .

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ექსპერტების გაანგარიშებით მთელი მსოფლიოს შეიარაღებული ძალები ყოველწლიურად მოიხმარს 700-750 მილიონ ბარელ თხევად სათბობს, რაც ორჯერ აჭარბებს მთელი აფრიკის მოხმარების საშუალო წლიურ მოცულობას. ყველა ქვეყანა ქმნის ნავთობისა და სხვა სახის სათბობის მნიშვნელოვან მარაგს.

აშშ-ში ენერგო-რესურსების განსაკუთრებით დიდ მარაგებს ქმნიან. ამ სახისაა ე. წ. „პირველადი“ და „მეორადი“ მარაგები. „პირველად“ მარაგში ითვალისწინებენ ნავთის და გაზის მარაგს საცავებში. ხოლო „მეორად“ მარაგებად განხილება გაუხსნელი ბუნებრივი მარაგები. 1990 წ აშშ-ს ნავთის

მარაგმა შეადგინა 1 მილიარდი ბარელი. ამჟამად ნატოს ქვეყნების მარაგი იქმნება 90 დღიანი მოხმარებისათვის.

დასავლეთის ქვეყნები ქმნიან სურსათისა და სოფლის მეურნეობის დიდ მარაგებს, ასეთი მარაგების საწყობები განლაგებული აქვთ ძირითადად მოხმარებისა და გადამუშავების რაიონებში, რათა მაქსიმალურად იქნეს Aშემცირებული გადაზიდვის ხარჯები და საგანგებო პირობებში გამოყენების მართვა გაადვილდეს. სურსათისა და სოფლის მეურნეობის მარაგების 25% განთავსებულია წარმოების ადგილებში, ხოლო 75% საწყობებში, რომლებიც მოთავსებულია კატეგორირებული ქალაქებიდან 50 კმ-ზე დაშორებით.

4. ეკონომიკის სამობილიზაციო მიმართულებად სატრანსპორტო და კავშირგაბმულობის სისტემა ითვლება, რომელიც ითვალისწინებს მოსახლეობის გადარჩენის დიდ ალბათობებს (ევაკუაცია და სხვა).

დასავლეთის ქვეყნებიდან მაგალითად, ნატოს ქვეყნები დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ რკინიგზასა და საავტომობილო ტრანსპორტის მობილიზაციას, ხოლო აშშ – საზღვაო და საჰაერო ტრანსპორტსაც.

5. ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადებისათვის არსებითი და უაღრესად დიდ მნიშვნელობა აქვს სოფლის მეურნეობის მომზადებას. მშვიდობიანობის დროს სოფლის მეურნეობის მომზადება ნიშნავს: ჯერ ერთი, რომ მას შეეძლოს შექმნას სურსათისა და ნედლეულის მნიშვნელოვანი რეზერვები; მეორე, საგანგებო სიტუაციაში (სამუშაო ძალის დაკარგვის მიუხედავად) უნდა აწარმოოს იმდენი პროდუქცია, რომ სურსათით უზრუნველყოს მთელი მოსახლეობა და შეიარაღებული ძალები.

ქვეყნის ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადება ქმნის საფუძვლებს ეკონომიკის მდგრადი ფუნქციონირებისათვის. თანამედროვე პირობებში გამოჰყოფენ ეკონომიკის მდგრადი ფუნქციონირებისათვის ძირითად მიმართულებებს, რომელიც დაკავშირებულია ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების მიმართულებებთან და ისინი ურთიერთს განაპირობებენ.

ეკონომიკის მდგრადი ფუნქციონირების ამაღლების ძირითად მიმართულებად მიჩნეულია საწარმოთა განცალკევება. სამრეწველო საწარმოთა განცალკევებაში განიხილება სამი ძირითადი მიმართულება: 1. ახალი საწარმოების მშენებლობის შეზღუდვა კატეგორიულ ქალაქებში. მაგალითად, ინგლისში და იაპონიაში კანონით აკრძალულია ასეთ ქალაქებში დიდი სამრეწველო საწარმოების განლაგება; 2. კატეგორიული ქალაქებიდან საწარმოების გადატანა პატარა ქალაქებში, ე.წ. მსხვილი სამრეწველო ცენტრების დეცენტრალიზაცია. 60-იან წლებში ქ. პარიზიდან გატანილი იქნა 899 საწარმო, ხოლო 2000 წლისათვის გეგმა ითვალისწინებდა ქალაქ პარიზის მოსახლეობის 24%-ით შემცირებას, რის შედეგადაც იგი უკვე 70-იან წლებშივე 29%-ით შემცირდა; 3. სუსტად განვითარებული და აუთვისებელ ადგილებში საწარმოთა განლაგება. აღნიშნული კუთხით მუშაობის ადგილებად აშშ მიიჩნევდა ქვეყნის სამხრეთ-აღმოსავლეთის აუზს, მთიან მხარეებს, სამხრეთ და ჩრდილო-დასავლეთის ტერიტორიებს. ანალოგიური მიდგომები განახორციელა საფრანგეთმა და ინგლისმა. საფრანგეთის მთავრობამ გაითვალისწინა ტერიტორიის ჩრდილო-დასავლეთი, სამხრეთ-დასავლეთი და ცენტრალური საფრანგეთის ზოგიერთი ადგილები; ინგლისმა ტერიტორიის აღმოსავლეთი ნაწილი. [14]

საშუალო და მცირე ქალაქებში საწარმოთა განლაგების, მცირე ზომის საწარმოების მშენებლობისათვის 1996 წელს რუსეთმა სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოჰყო 500 მილიარდი რუბლი, რასაც მცირე ბიზნესის განვითარებისათვის ხელი უნდა შეეწყოს.

თანამედროვე პირობებში ეკონომიკის მდგრადობის უზრუნველყოფის ერთ-ერთი პრობლემატური საკითხია სახელმწიფო მატერიალური მარაგების და მასთან ერთად სამობილიზაციო მატერიალური მარაგების ტერიტორიული განლაგება, როგორც დაცვის თვალსაზრისით, ისე საგანგებო პირობებში რაციონალური მოხმარებისათვის. ცხადია, სამობილიზაციო მომზადების მიმართულებები

რთული და მრავალწახნაგოვანია, რაც მოითხოვს მათ გადაწყვეტას არა ცალსახა-ცალკეული ღონისძიებების მიხედვით, არამედ კომპლექსურად, სათანადო პროგრამების დამუშავების საფუძველზე. უწინარეს ყოვლისა, საჭიროა ქვეყნის არსებული პოტენციალის შესწავლა და სამობილიზაციო მომზადების მარაგების ნომენკლატურის შესაბამისი მოთხოვნილების შევსება (შესყიდვების გათვალისწინებით). საკითხის ასეთი დაყენება საშუალებას იძლევა განისაზღვროს: რა და როგორი რაოდენობით, სად განლაგდეს შესაბამისი ტექნოლოგიის და ტექნოლოგიური ნორმების დაცვით, პასუხისმგებელი სპეციალისტების გამოყენებით, საგემო და საბიუჯეტო ღონისძიებებთან შესაბამისად და სხვა.

2.3 სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის მატერიალური მარაგების ფორმირების პრობლემები

სამობილიზაციო მომზადების სამეურნეო საქმიანობის ღონის შეფასება დარგებისა და ტერიტორიულ რგოლებში ემყარება ნორმატივების სისტემას.

ეკონომიკის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე, ე. ი. საბაზრო ურთიერთობათა პირობებში, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ნორმირებისა და ნორმატივების მაჩვენებელთა სისტემის განსაზღვრისა და ბიუჯეტების შედგენის ადრინდელი პრაქტიკის გარდაქმნა-სრულყოფა, თეორიული პრინციპებისა და მეთოდოლოგიის საკითხების მეცნიერული კვლევის სამუშაოთა შემდგომი გაძლიერება-გაღრმავება, სხვა ქვეყნების

გამოცდილებათა გათვალისწინება. ამის აუცილებლობა კიდევ უფრო იზრდება აღრიცხვის ახალი მეთოდის - ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის დანერგვის პირობებში, რომელიც მოითხოვს სტატისტიკური დაკვირვების, გამოკვლევის ხერხების ახლებურად გამოყენებას, ეროვნულ მეურნეობის დარგობრივი სტრუქტურისა და სოციალურ-ეკონომიკური მოვლენების ამსახველი მაჩვენებლების მნიშვნელოვან შეცვლას და სრულყოფას.

– სამობილიზაციო მომზადების დაგეგმვისა და პროგნოზირების დროს, განსაკუთრებით ხანგრძლივი პერიოდისათვის, ფართოდ გამოიყენება ნორმებისა და ნორმატივების კომპლექსურ მაჩვენებელთა სისტემა, რომელიც მეცნიერულად დასაბუთებულია, ასახავს საზოგადოებრივ მოთხოვნილებებს და გამოიყენება პერსპექტივაში გადასაწყვეტი კონკრეტული მიზნებისა და ამოცანების განსაზღვრისათვის. სამობილიზაციო მომზადების ნორმატივების ჩამოყალიბების დროს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება იმ პრინციპებსა და მეთოდებს, რომლებიც გამოიყენება ეკონომიკური ნორმატივების დამუშავების დროს. სამობილიზაციო მომზადების ნორმები ხასიათდება ორმაგი ბუნებით: ჯერ ერთი, იგი ექცევა დარგობრივი და ტერიტორიული რგოლების მუშაობის (ფუნქციონირების) გავლენის ქვეშ და აისახება ეკონომიკური და სოციალური განვითარების გეგმებში. მეორე, სცილდება ეკონომიკური ურთიერთობის ჩარჩოებს ომის, ან საგანგებო პირობებში. ნორმატივის ეს ორმაგი ბუნება ვარაუდობს მის გათვალისწინებას მშვიდობიანი და ექსტრემალური პერიოდისათვის, რის შედეგადაც ნორმატივი უნდა განისაზღვროს როგორც სამხედრო-ეკონომიკური კატეგორია.

ქვეყნის ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების ნორმატიული ბაზის ჩამოყალიბების დროს გაითვალისწინება, როგორც ეკონომიკური და ტექნიკურ-ეკონომიკური ნორმები, ასევე საკანონმდებლო ასპექტები. სამობილიზაციო მომზადების ნორმატივებზე სამხედრო-ეკონომიკური მოთხოვნის პრინციპებია: მეცნიერული დასაბუთება, პროგრესულობა,

გრძელვადიანი სტაბილურობა და დიფერენცირებადობა, რეალურობა და პერსპექტივაში განახლება.

სამობილიზაციო მომზადების ნორმატივები თავისი სამხედრო-ეკონომიკური არსით ასრულებენ: მიზანმიმართულების, გეგმიურობის, ანალიტიკურობის, კოორდინაციული სარეზერვო და მასტიმულირებელ ფუნქციებს.

მიზანმიმართულების ფუნქცია გულისხმობს ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების მიზნებისა და ამოცანების სტრუქტურის აგებას საგეგმო ნორმატივების სტრუქტურის მიხედვით; გეგმიურობა გამომდინარეობს თვით ნორმატივების ბუნებიდან, რადგან ისინი მიიღება საგეგმო დავალებათა დადგენისათვის ორიენტირად; ანალიზურობა გამომდინარეობს მდგრადობის მოთხოვნებიდან მომზადების შედარებითი ანალიზისათვის; ნორმატივების სარეზერვო ფუნქცია უზრუნველყოფს შეიარაღების ამოცანების პრიორიტეტულობას, რაც განპირობებულია მშვიდობიანობის დროს სპეციალური მუშაობის ჩატარებით; მაკოორდინებელი ფუნქცია იძლევა, საშუალებას მომზადების ამალღების მიზნით გადაწყდეს ღონისძიებები ყველა ღონის შეთანაწყობისათვის; სტიმულირების ფუნქცია დაკავშირებულია ყველა სახის საქმიანობის შეფასებისა და სტიმულირების სრულყოფასთან.

სამხედრო-ეკონომიკურ ნორმატივებს ღებულობს სპეციალური სამთავრობო ორგანოები, სახელმწიფო სტანდარტების შესაბამისად. მიზანშეწონილია არსებობდეს ტიპური სამობილიზაციო მომზადების ნორმატივების სახელმძღვანელო კატალოგები, როგორც სანორმატივო დოკუმენტი, რომლისთვისაც დამახასიათებელი იქნება ქვეყნის თავისებურებანი. როგორც ცნობილია, სამობილიზაციო მომზადებაზე მთელი მუშაობა მიმდინარეობს მისი ეფექტიანობის თვალთახედვით პროგრესულობისა და პერსპექტიულობიდან გამომდინარე, სადაც ნორმატივები ასრულებენ მიზანმიმართულ და მაკოორდინებელ როლს.

სამხედრო-ეკონომიკური ნორმატიული მეთოდი ემყარება ნორმებისა და ნორმატივების სისტემას, რომლებიც კომპლექსურად განიხილებიან მდგრადობის ამაღლების ხუთი ძირითადი მიმართულების შესაბამისად. მათ გააჩნიათ თავიანთი მოქმედების – დარგობრივი და რეგიონალური სფერო და გამოყენების დონე. აღნიშნული მიმართულებები დაიყოფა შემდეგი ნიშნების მიხედვით: 1. სამეურნეო და სოციალური საქმიანობის ეფექტიანობა მუშაობის მდგრადობის კრიტერიუმის მიხედვით; 2. დარგობრივ-ტერიტორიული დაყოფა; 3. ექსტრემალური ვითარება, მათ შორის ომისათვის მზადყოფნის დროს.

მდგრადი ფუნქციონირების ხუთ ძირითად მიმართულებად მიღებულია:

I. მოსახლეობის დაცვის უზრუნველყოფა, სადაც გაითვალისწინება:

1. დამცავი მოწყობილობებით უზრუნველყოფა (%-ობით); 2. ინდივიდუალური დაცვის საშუალებებით უზრუნველყოფა (%-ობით);

II. საწარმოო ძალების რაციონალური განლაგება, მ. შ.: 1. მთლიანი შინა პროდუქტის მოცულობა სახეების მიხედვით (%-ობით); 2. მატერიალური საშუალებების მარაგი (%-ობით);

III. მოსამზადებელი სამუშაოები: 1. სათბობის, წყლის, ელექტრომომარაგება (ავტონომიური); 2. პროდუქციის წარმოება საგანგებო პირობებში;

IV. აღდგენითი მეურნეობის მომზადება (მარაგების შექმნა აღდგენითი სამუშაოების ჩასატარებლად);

V. მმართველობითი სისტემის ორგანიზაცია: 1. სათადარიგო პუნქტებით უზრუნველყოფა (%-ობით); 2. სათადარიგო პუნქტების დაკომპლექტება დადგენილი ნორმებისა და მოთხოვნილებების შესაბამისად.

აღნიშნული მიმართულებებიდან გამომდინარე, სათბობ-ენერგეტიკული რესურსების მართვის, ასევე მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების და სხვა სფეროში შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს

სხვადასხვა ნორმატივები, ხოლო შენობა-ნაგებობების, საწარმოო მოწყობილობების ფიზიკური გამძლეობის ნორმატივები აიღება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

წარმოების მდგრადი ფუნქციონირების მიმართულებით პროგნოზი დიდადაა დამოკიდებული საინვესტიციო სტრუქტურაზე და თვით სამეურნეო საქმიანობის კონკრეტულ თავისებურებებზე. არსებული მსხვილი ობიექტებისათვის (სამრეწველო ცენტრებისათვის), ანუ როგორც მათ ეწოდებათ კატეგორირებული ქალაქებისათვის ნორმატიული მომზადების სამეურნეო მექანიზმის ჩამოყალიბება რთულია. ჯერ ერთი, ამ მიმართულებით არ არსებობს გამოკვლევები; მეორე, ზოგიერთი მეცნიერის თვალსაზრისით პრაქტიკულად აზრი არა აქვს მექანიზმის შერჩევას, ზოგსაც ეს საკითხი უინტერესოდ მიაჩნია. ჩვენი თვალთახედვით ეს ასე არ უნდა იყოს, რადგან კატეგორირებული ცენტრი-ქალაქი ყოველთვის მიზნობრივი ობიექტია მოწინააღმდეგისათვის თავისი სამრეწველო, კონცენტრირებული მოსახლეობით და სხვა ინტერესებით. კატეგორირებული ქალაქის მომზადება, ანუ რაც იგივეა მომზადების მექანიზმების ფორმირება ნორმატივების საფუძველზე ძირითადად უნდა დაეყრდნოს პირველ რიგში მოსახლეობის გადარჩენის საკითხებს. შემდეგ უნდა მომზადდეს წანამძღვრები საწარმოო ძალების რაციონალური განლაგებისა და აღდგენითი სამუშაოებისათვის.

ქვეყნის სამოხილიზაციო მომზადების პრიორიტეტულ პრობლემას წარმოადგენს ავტონომიურობა (ქვეყნის, ქალაქის, საწარმოს და სხვა ავტონომიური მზადყოფნა). ავტონომიურობის საკითხი მჭიდრო კავშირშია ეკონომიკის შეუფერხებელი მყარი ფუნქციონირების სისტემასთან – მზადყოფნის კონცეფციასთან, რომელიც განიხილება, როგორც გარედან დროებითი ფაქტორების ზემოქმედებისათვის წინააღმდეგობის გაწევა შედარებით (არააბსოლუტურად) დამოუკიდებელი, შეზღუდული მატერიალური მარაგების, შრომითი რესურსების და სხვათა არსებობის პირობებში.

აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით ღონისძიებები, თავის მხრივ, ითვალისწინებს უარყოფითი შედეგების შემცირებას. მაგრამ ამასთან საჭიროა საკმაოდ დიდი რაოდენობის დანახარჯები. სხვანაირად რომ ვთქვათ, საჭიროება მოითხოვს შემუშავდეს ავტონომიურობის კონცეფცია მთელი ეროვნული მეურნეობის მასშტაბით. ცნობილია, რომ ამჟამად ავტონომიური ფუნქციონირების საკითხები არ მუშავდება ქვეყნის არცერთ დონეზე. დღემდის არაა განსაზღვრული თვით ავტონომიურობის კონცეფციის ცნებაც. ფაქტია, იგი სამხედრო-ეკონომიკური კატეგორიაა და გულისხმობს მეურნეობის სხვადასხვა რგოლების შეუფერხებელი მუშაობისათვის მომზადებას დროის გარკვეულ მონაკვეთში.

ისეთი რთული სისტემის, როგორც სოციალურ-ეკონომიკური სისტემაა თავისი მთლიანობით, ასევე დარგებისა და საწარმოების ავტონომიურობაც საკმაოდ რთულია, როგორც შიგა ფაქტორების გავლენის, ისე გარე ფაქტორების (ომის) ზემოქმედების შემთხვევაში. სრული და აბსოლუტური დამოუკიდებლობა (ავტონომიურობა) არ შეიძლება რომელიმე რგოლისათვის, არამედ მხედველობაშია მეურნეობისა და შეიარაღების უზრუნველყოფა.

სოციალურ-ეკონომიური სისტემის ავტონომიურობა (დამოუკიდებელი ფუნქციონირება) მიზანშეწონილია განიხილებოდეს, როგორც შესაძლებლობების მაქსიმალური გამოყენება (სტრუქტურული ტრანსფორმაცია, დარღვეული კავშირების პირობებში შესაძლო ფუნქციონირება). იმისათვის, რომ სისტემამ თითქმის 100%-იან ავტონომიურობას მიაღწიოს, საჭიროა სამობილიზაციო მომზადების მატერიალური მარაგები გაანგარიშებული იქნეს საკმაო სიზუსტით ნორმების და ნორმატივების მეცნიერული შეფასების საფუძველზე.

ეკონომიკის მდგრადი ფუნქციონირებისათვის, საგანგებო პირობებში გადამწყვეტი მნიშვნელობა სამობილიზაციო მომზადების მატერიალური მარაგებიდან ენიჭება დეფიციტურ ნედლეულს და მასალების რეზერვებს.

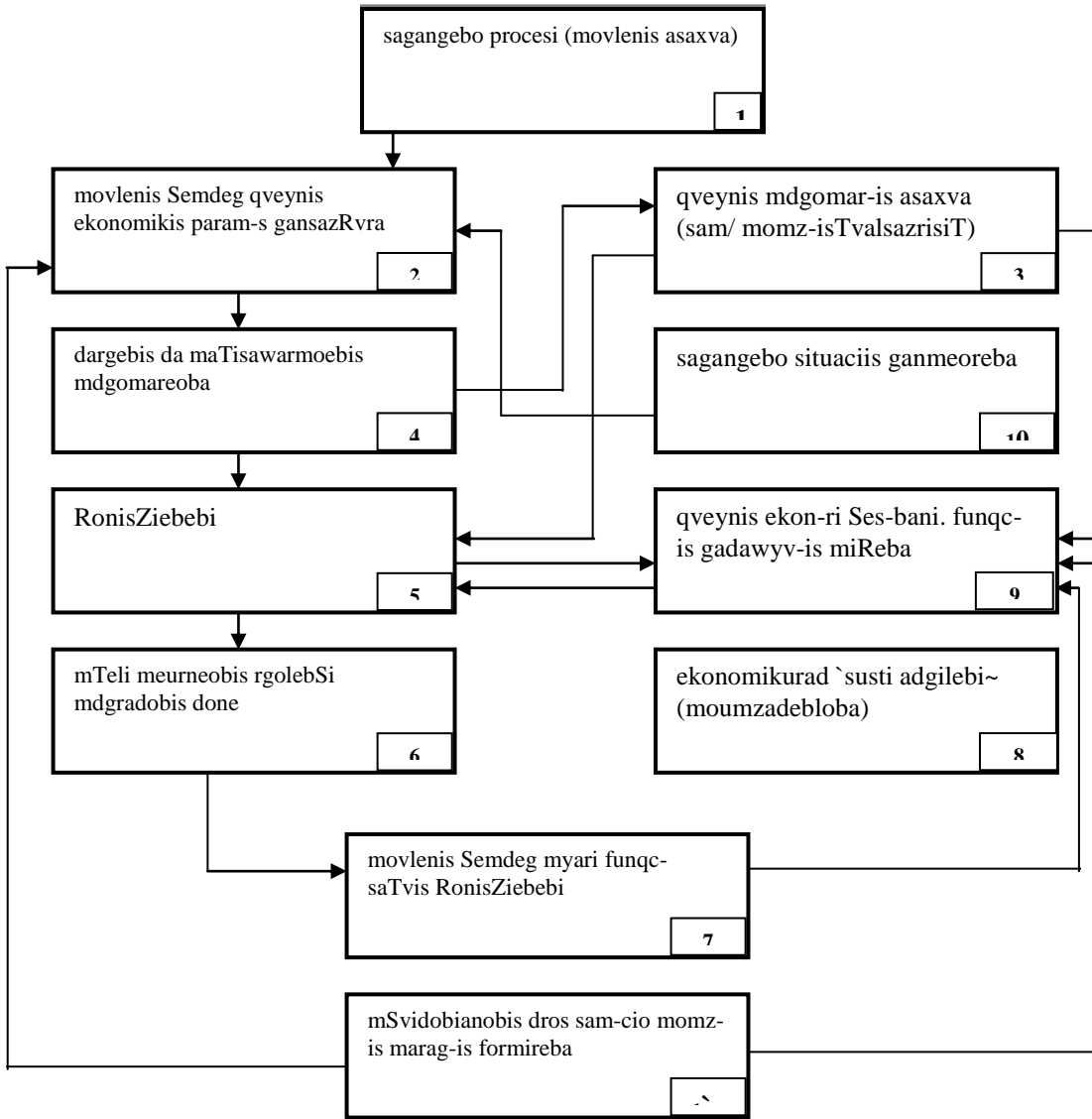
სამხედრო უსაფრთხოების პოზიციიდან ერთ-ერთი ძირითადია სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის მატერიალურ ფასეულობათა მარაგებისათვის ინვესტიციური რესურსების საკითხი. რა თქმა უნდა, მხოლოდ სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯზე, უცხოური ინვესტიციების გარეშე, ვერ მოხერხდება იმ რაოდენობით მატერიალურ ფასეულობათა მარაგების დაგროვება, როგორც ამას უნდა ითვალისწინებს სახელმწიფო დოქტრინა. მკვეთრად უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ამ მხრივ, უცხოური ინვესტიციების გამოყენება მეტად სათუთი საქმეა. გარდა ამისა, უცხოური ინვესტიცია მხოლოდ მაშინ იქნება გამართლებული და ეფექტიანი, როცა იგი არაა ერთადერთი და მთავარი ფინანსური წყარო, არამედ როცა მას ექნება მხოლოდ ნაწილობრივი შემავსებელი ფუნქცია (დეფიციტური ნედლეულისა და მასალების შემოზიდვისათვის). პატერა სახელმწიფოსათვის არაა გამართლებული უცხო ქვეყნების ინვესტიციების ფართოდ გამოყენება, რასაც დასავლეთის ქვეყნების გამოცდილებაც ადასტურებს.

უკანასკნელ პერიოდში მოხდა საქართველოს სამობილიზაციო მზადყოფნის მატერიალური მარაგების გაერთიანება საქართველოს სახელმწიფო რეზერვების სისტემაში, რაც იერარქიულობის თვალსაზრისით მათი გამოყენების მართვასა და ორგანიზაციაში სირთულეებს წარმოშობს. ამასთან სახელმწიფო რეზერვების სისტემა არ მოიცავს საწარმოებს, ორგანიზაციებს, რომლებიც საქართველოს სახელმწიფო მატერიალური რეზერვების სახელმწიფო სააგენტოსთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე ახორციელებენ მატერიალურ ფასეულობათა საპასუხისმგებლო შენახვასა და დაგროვებას, რაც აგრეთვე ეწინააღმდეგება სამობილიზაციო მომზადების მატერიალური მარაგების სისტემურობისა და იერარქიულობის პრინციპებს. სამობილიზაციო მომზადების მატერიალური მარაგების შექმნის მეცნიერული დასაბუთებულობის პრინციპი იყო გათვალისწინებული ეკონომიკის სტაბილურად ფუნქციონირებისა და განლაგების თვალთახედვითაც.

თანამედროვე ეკონომიკის პირობებში ღონისძიებათა ყველა მნიშვნელოვანი სტრუქტურის თავისებურებანი, რომელიც უნდა იყოს მიმართული სამობილიზაციო მზადყოფნის სისტემის სტაბილურად ფუნქციონირების ამალღებისაკენ, მოითხოვს ამოცანათა კომპლექსურ გადაწყვეტას, მშვიდობიანობის დროს ღონისძიებების გატარებას. მშვიდობიანობის დროს გატარებული ღონისძიებათა კომპლექსს სქემატურად შემდეგი სახე აქვს (იხ. ნახ. 2).

ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სისტემიდან გამომდინარე, მისი შესაძლო ფუნქციონირების ამალღების ღონისძიებების დაგეგმვის საბოლოო ეტაპს წარმოადგენს მომზადების კრიტერიუმის შერჩევა. სამობილიზაციო მომზადების კრიტერიუმად შეიძლება მივიჩნიოთ ფარდობითი დამოკიდებულება. თუ ფარდობა ერთზე ბევრად ნაკლები იქნება, მაშინ საჭიროა სამობილიზაციო მომზადებისათვის დამატებითი დაფინანსება და შესაბამისი ღონისძიებების გატარება. ეს კრიტერიუმი იანგარიშება, როგორც ღირებულებით, ისე ნატურალურ გამოსახულებაში ძირითადი სამრეწველო პროდუქციის სახეების მიხედვით. მინიმალურად დასაშვები მნიშვნელობა ითვალისწინებს სამრეწველო პროდუქციის მოხმარებას ნორმების მიხედვით შესაბამის პირობებში (ომის დროს).

საქართველოს სამობილიზაციო მომზადების არსებული მარაგები საკმაო რაოდენობით შეიცავს ე.წ. ფიქტიურ მარაგებს, რაც მეტად აქტუალურ პრობლემად გვესახება. სამობილიზაციო მომზადების ფიქტიური მარაგი ის ნაწილია, რომელმაც განიცადა ფიზიკური და მორალური ცვეთა, აღარ შეიძლება გამოყენებულ იქნას სამხედრო მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად და რაოდენობრივადც მიზანშეწონილი არაა, რაციონალურ მოთხოვნილებებზე მეტია. ასეთი მარაგები შეიძლება განვიხილოთ ნატურალურ-ნივთობრივ და ღირებულებით ასპექტში. ნატურალურ-ნივთობრივი ფორმით ფიქტიურია ის მარაგი, რომელსაც დაკარგული აქვს თავისი სახმარი ღირებულება, რის

ნახაზი 1. სამხედრო დანიშნულების მარაგების ფორმირება.

გამოც ვერ პასუხობს სამხედრო მოთხოვნილებებს. ღირებულებითი ფორმით ფიქტიური მარაგი შეიძლება სამ ნაწილად დაიყოს: ფუნქცია-დაკარგული, გამოუყენებელი მარაგი; ქონებაში განივთებული აქციზური გადასახადი და მარაგების ცვეთის ღირებულება.

აღნიშნული სახის მარაგის გათვალისწინება: ქმნის სამობილიზაციო მომზადების ეკონომიკური პოტენციალის ილუზიურ სურათს; არასწორ ინფორმაციას აძლევს სამხედრო-სამეურნეო მართვის ორგანოებს; იწვევს არასწორი, მცდარი სამეურნეო პოლიტიკის გატარებას და სხვ. ფიქტიური მარაგი ქმნის არამართო კარგადყოფნისა და შესაძლებლობების ილუზიურ სურათს, არამედ შეიცავს საწარმოო, ტექნოლოგიური, თუ სხვა სახის საგანგებო შემთხვევების მომატებულ რისკს. ამორტიზებული მარაგები, მოწყობილობები, სატრანსპორტო საშუალებანი წარმოქმნიან ავარიის, ტრაგედიის საფრთხეს და ა. შ. ასეთი საგნების ექსპლოატაციის გახანგრძლივება გეომეტრიული პროგრესიით ზრდის არასახარბიელო შედეგების ალბათობებს. განსაკუთრებით საყურადღებოა გამოუყენებელი მარაგებიდან ნედლეულის რეზერვები, მასალების, სათბობის, წვრილი სამეურნეო ინვენტარისა და ხელსაწყოების სახით.

მაშასადამე, ფიქტიური სამობილიზაციო მარაგი სოციალურად, ეკონომიკურად და თვით პოლიტიკურადაც უალრესად ნეგატიურ მომენტებს შეიცავს. მათი აღრიცხვა და შესწავლა ხელს შეუწყობს სამობილიზაციო მომზადების ფაქტიური მარაგებისა და ფუნქციის ეფექტიანობის ამაღლებას.

სამობილიზაციო მომზადების პრიორიტეტულ საკითხს თანამედროვე პირობებში წარმოადგენს, აგრეთვე, სასურსათო უსაფრთხოება. იმის გამო, რომ საჭიროა, ჯერ ერთი, ადამიანთა ფიზიოლოგიური საფრთხისაგან დაცვა, ამ საფრთხეთა შემცირება და ნეიტრალიზება; მეორეც, სურსათის ხელმისაწვდომობის პირობების შექმნა. სწორედ ეს ორი მთავარი პირობა – საკმარისობა და ხელმისაწვდომობა დაფიქსირებულია საერთაშორისო სასურსათო უსაფრთხოებაში. სასურსათო უსაფრთხოება ხასიათდება,

როგორც ეკონომიკის ისეთი მდგომარეობა, რომლის დროსაც ქვეყნის ყველა მოქალაქეს გარანტირებულად ხელეწიფება მიიღოს სურსათი იმ რაოდენობით, რომელიც აუცილებელია აქტიური და ჯანსაღი ცხოვრებისათვის.

სახელმწიფოს სასურსათო უსაფრთხოება ფართოდაა დაკავშირებული სურსათის საკმარისობასა და ხელმისაწვდომობასთან, როგორც მშვიდობიან, ისე საგანგებო პირობებში. სურსათის საკმარისობა და ხელმისაწვდომობა ბევრად განსაზღვრავს საზოგადოების სოციალურ და პოლიტიკურ სტაბილურობას.

სასურსათო პრობლემის საერთაშორისო ხასიათის გამო სურსათის საკმარისობა და ხელმისაწვდომობა არის ისეთი საერთაშორისო სასურსათო ფაქტორების გავლენის ქვეშ, როგორცაა: მსოფლიო სასურსათო ბაზარზე ფასები, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებაში რყევები, ლოკალური კონფლიქტები და ა.შ. სრულიად რეალურია ისეთი სიტუაცია, როცა აღნიშნულმა ფაქტორებმა შეიძლება ნეგატიური გავლენა იქონიონ სურსათის საკმარისობასა და ხელმისაწვდომობაზე და გამოიწვიოს საზოგადოების დესტაბილიზაცია.

თანამედროვე მსოფლიოში ძირითადად სასურსათო პრობლემა მეტ-ნაკლებად კონცენტრირდება მარცვლეულზე, რომლის საკმარისობა, სპეციალისტების აზრით, უზრუნველყოფს სასურსათო მდგრადობას და ქმნის გარანტიებს საგანგებო პირობებისათვის. ამასთან, უსაფრთხოდ ითვლება გარდამავალი მარაგების ის რაოდენობა, რომელიც შეესაბამება მსოფლიოს მარცვლეულის მოხმარების 60 დღეს, ანუ მთელი მოხმარების 17%-ს (ფაო-ს ექსპერტების შეფასებით). [15]

მსოფლიოს ქვეყნების სასურსათო უსაფრთხოების პრობლემა ხასიათდება სიმწვავის სხვადასხვა ხარისხით, რაც განპირობებულია ძირითადად საწარმოო ძალების განვითარების სხვადასხვა დონით, წარმოებითი ურთიერთობებით, კლიმატურ-ნიადაგური პირობებით და ა. შ., ე. ი. მსოფლიოს წინაშე სურსათის უკმარისობის საფრთხის

ნეიტრალიზაციის ამოცანას წარმოადგენს სურსათის საჭირო რაოდენობით სტაბილური უზრუნველყოფა, ნებისმიერ პირობებში (მათ შორის საგანგებო პირობებშიც).

აქედან გამომდინარე, სამობილიზაციო მომზადების მარაგებში, უწინარეს ყოვლისა, უნდა შევიდეს ძირითადად სასოფლო-სამეურნეო მარცვლეულის (ხორბლის) მარაგები. თვითუზრუნველყოფის მიღწევის აუცილებლობის შესახებ თეზისი მთელი რიგი ავტორების მიერაა დეკლარირებული. მმაგ., რუსი მეცნიერები ს. ტარასოვი და ს. ფილიევი თვლიან, რომ ქვეყანა უნდა უზრუნველყოფდეს კვების პროდუქტებით მიმდინარე და საგანგებო პირობებში მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას საკუთარი რესურსების ხარჯზე. სლოვაკელი სპეციალისტები მიიჩნევენ, რომ სასურსათო უსაფრთხოების ზღვარია სურსათის წარმოების ისეთი დონე, რომელიც უზრუნველყოფს საკუთარი რესურსებით რეალური მოთხოვნილებების მინიმუმ 90%-ის დაკმაყოფილებას. აღსანიშნავია ისიც, რომ დასავლეთის განვითარებული ქვეყნებისათვის არ არსებობს თვითუზრუნველყოფის დონის ერთიანი კრიტერიუმები¹. ჩვენის აზრით, უნდა მოხდეს მოცემული ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალის, მისი სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ბუნებრივ-კლიმატური და სხვა პირობების, აგრეთვე ჩამოყალიბებული ტრადიციების, როგორც წარმოების, ისე მოსახლეობის კვების სტრუქტურის, ეკოლოგიური მდგომარეობის, მარაგების შენახვის თვისებების, პირობებისა და სხვ. გათვალისწინება.

– სამობილიზაციო მომზადების მატერიალურ ფასეულობათა მარაგების სასაწყობო მეურნეობის ოპტიმალური განლაგება ქვეყნის ტერიტორიაზე ერთ-ერთ პრინციპულ საკითხს წარმოადგენს. ამას, პირველ რიგში განაპირობებს ის, რომ საბაზრო ეკონომიკის 'მოთხოვნა-მიწოდების' კანონი (სადაც მოთხოვნაა, იქ მიწოდებაც უნდა იქნეს). გარდა ამისა, როგორც ცნობილია, საწარმოთა ოპტიმალური ტერიტორიული განლაგება ითვალისწინებს საწარმოო და სატრანსპორტო დანახარჯების მინიმიზაციას, რაც შინაარსობრივად მოთხოვნა-მიწოდების ურთიერთკავშირს ასახავს.

ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების მატერიალურ ფასეულობათა მარაგების სასაწყობო მეურნეობის განლაგება ქვეყნის ტერიტორიაზე, ოპტიმალური განვითარებისა და განვრცობის ეკონომიკურ-მათემატიკური მოდელირების საფუძველზე უნდა გადაწყდეს. შერჩეული მოდელის მიზნის ფუნქციის ძირითადი კრიტერიუმია სამხედრო-საჯარისო ფორმირებების ტერიტორიული განლაგების მიმართ სატრანსპორტო დანახარჯების მინიმიზაცია, ამავე დროს, საჭიროების შემთხვევაში, გაითვალისწინება გამოყენების სისწრაფე (დროის მინიმიზაცია).

– ნედლეულისა და მატერიალური მარაგების მნიშვნელობა განსაკუთრებით დიდია აღდგენითი პროცესების დროს, კერძოდ, იმ პირობებში, როცა საწარმო მოწყვეტილი აღმოჩნდება მომარაგების წყაროებს. ადგილზე არსებული მარაგები კი ხელს უწყობს წარმოების პროცესის გაგრძელებას, ან თვით საწარმოების აღდგენასა და მწყობრში ჩადგომას. აღდგენის პერიოდში დიდი ყურადღება ეთმობა ეკონომიკის მართვას და დაგეგმვის საკითხებს, რამდენადაც ითვლება, რომ ამ პერიოდში წარმოიქმნება უამრავი პრობლემა, რომელთა შორის მნიშვნელოვანია: სიტუაციისა და შედეგების პროგნოზირება, არსებული მარაგების (რესურსების) განაწილება თანმიმდევრულად, დარგების პრიორიტეტების მიხედვით; აღდგენითი სამუშაოების ხელმძღვანელთა მომზადება, მარაგების რაციონალური და მიზნობრივი გამოყენება და სხვა.

უკანასკნელ პერიოდში აშშ-ში მნიშვნელოვანი ყურადღება მიექცა ეკონომიკის მდგომარეობის ამაღლებასა და აღდგენითი სამუშაოების მეცნიერულ დამუშავებას. ამასთან დაკავშირებით, ჯერ კიდევ 1970 წელს დამუშავდა დარგთაშორისი მოდელი, რომელშიც ძირითად პრობლემებს წარმოადგენდა ეკონომიკის მდგრადი ფუნქციონირება. სამუშაოთა ძირითად ნაწილს ასრულებდა ჰარვარდის ეკონომიკური კვლევის ცენტრი. მონაცემების დამუშავება შეგროვებაში მონაწილეობა მიიღო ჯეკ ფოსეტას ასოციაციამ. ხოლო კონსულტაციებს უწევდა ა. კარტერი და ვ. ლეონტიევი. მუშაობის პროცესმა გასტანა სამნახევარი წელი.

აღსანიშნავია, რომ არ მოხდა მოდელის ტრანსფორმაცია წრფივი პროგრამირების მოდელად, რადგანაც ადგილი ექნებოდა შემხვედრ მოწოდებებს, რაც გაზრდიდა სატრანსპორტო ხარჯებს (მოდელის შესაბამისი სისტემის განზომილება 82X82 იყო).

აღნიშნული საბალანსო მოდელი ფაქტობრივად წარმოადგენდა საწარმოო ფუნქციას. იგი მოიცავს შრომითი და მატერიალური რესურსების განაწილებას. საბალანსო მოდელის ფორმულირება დაემყარა 3432 განტოლებას თავისი შეზღუდვების პირობებთან ერთად. ცალკეული მათგანი განსაზღვრავდა თითოეულ შტატში პროდუქციის გამოშვებას. (მთლიანად 78 დარგი და 44 რაიონი). ნორმატიულ მაჩვენებელთა რიცხვმა 94 ათასს გადააჭარბა.

მსგავსი მოდელით შემდგომ გერმანიის ფედერაციულმა რესპუბლიკამ აწარმოვა საერთო ეროვნული ეკონომიკის აღდგენის სამუშაოების გაანგარიშება. საქართველოსათვისაც შესაძლებელია საბალანსო მოდელის მოდიფიკაცია საწარმოო ფუნქციად, რომლითაც მოხდება შრომითი რესურსებისა და მატერიალური მარაგების დანაკარგების გაანგარიშება და მათი გადანაწილება, აგრეთვე აღდგენითი სამუშაოების ჩატარების პროგნოზირება.

2.4 სამოხილიზაციო მომზადების სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმი

ქვეყნის უსაფრთხოების პრობლემა ადრე გაიგივებული იყო ქვეყნის სამხედრო უსაფრთხოებასთან. დღევანდელი გადასახედი-დან მეცნიერებაში ეს გაიგივება ეჭვს იწვევს. სამხედრო უსა-ფრთხოება ქვეყნის უსაფრთხოების ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწი-ლია, რომელიც მთელი სისტემის ერთ-ერთ კრიტერიუმს წარმოადგენს. იგი ექვემდებარება პოლიტიკურ უსაფრთხოებას, რომლის მთავარი ასპექტებია: ქვეყნის სახელმწიფოებრიობის განმტკიცება, ადამი-ანთა უფლებების დაცვა; საგარეო პოლიტიკური უსა-ფრთხოება; ტერიტორიული მთლიანობის, სახელმწიფო სუვერ-ენიტეტის უზრუნველყოფა და სხვა. სამხედრო უსაფრთხოება ეფუძნება რა სახელმწიფო დოქტრინას, მოიცავს ქვეყნის მთელ სამხედრო პოტენციალს; სახელმწიფო ჯარების, საჰაერო თავდაცვის, სამხედრო სამეცნიერო-ტექნიკურ პოტენციალს; სამხე-დრო საკადრო პოტენციალის განვითარებას; სახელმწიფო ტერი-ტორიული საზღვრების დაცვას; სახელმწიფო უშიშროების სის-ტემის განვითარებას; სამხედრო უსაფრთხოების პოლიტიკურ უზრუნველყოფას და სხვა. ამასთან აუცილებელია თითოეული მათგანისათვის სამართლებრივი და ეკონო-მიკური უზრუნველყოფის პროგრამების შემუშავება და განხორ-ციელება. პირველი გულისხმობს შესაბამისი საკანონმდებლო აქტების შემუშავებას და მიღებას პარლამენტისა და მთავრობის მიერ; მეორე, კი შესაბამის საფინანსო-საბიუჯეტო უზრუნველყოფას .

საქართველოს სახელმწიფოს სამხედრო დოქტრინის პრი-ორიტეტს, როგორც ამას მსოფლიო თანამეგობრობა კარნახობს, ომისა და საომარი მოქმედებების შეწყვეტა, მშვიდობის შენარჩუ-ნება წარმოადგენს. მაგრამ აშკარაა ისიც, რომ ქვეყანას დარღვეული სახელმ-წიფო საზღვრები გააჩნია, დროებით დაკარგული აქვს ტერიტორია, რომლის დაბრუნება ქვეყნის

ეროვნული უსა-ფრთხოების ძირითადი და სასწრაფოდ გადასაწყვეტი პრობლემაა.

ისიც ნათელია, რომ თანამედროვე მსოფლიოში არც ერთ სახელმწიფოს არ შეუძლია უზრუნველყოს თავისი პოლიტიკურ-ეკონომიკური მიზნები და ინტერესები, სამხედრო ეკონომიკური უსაფრთხოება თავისი სამხედრო-ეკონომიკური პოტენციალის უზრუნველყოფის გარეშე, როგორც შიგა სახელმწიფოებრივ, ისე საერთაშორისო არენაზე. სამხედრო-ეკონომიკურ ბაზას წარმოადგენს ქვეყნის სამო-ბილიზაციო მომზადების შესაბამისად შექმნილი რეზერვები.

მშვიდობის შენარჩუნების, საერთაშორისო უსაფრთხოების ძირითადი პრინციპები ეფუძნება `გაეროს` წესდებასა და საერთაშორისო დოკუმენტებს. `გაეროს` წესდების შესაბამისად მთავარი პასუხისმგებლობა მშვიდობის შესანარჩუნებლად და საერთაშო-რისო უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად ეკისრება „გაეროს“ უშიშროების საბჭოს. ჯერ კიდევ 1974 წლის გენერალური ანსამბლეს მე-19 სესიამ მიიღო შემდეგი რეზოლუცია - `აგრესია არის შეიარაღებული ძალის გამოყენება, სახელმწიფოს პოლიტიკური დამოუკიდებლობის ხელყოფა, ან ნებისმიერი სხვა ძალის-მიერი მოქმედება, რომელიც არ შეესაბამება გაერთიანებული ერე-ბის ორგანიზაციის წესდებას`. აქედან გამომდინარე, მსოფლიოს ერთ-ერთი უმთავრესი მიზანია საერთაშორისო უსაფრთხოების შენარჩუნება. ვ. სერებრიანიკოვი აღნიშ-ნავს, რომ „უსაფრთხოება არის ადამიანის, საზოგადოების, სახ-ელმწიფოს, ადამიანთა მსოფლიო თანამეგობრობის მოღვაწეობა, რომლის მიზანია საშიშროების გამოვლენა, გაფრთხილება, შე-სუსტება, აცილება და ასახვა. წინააღმდეგ შემთხვევაში შესაძლე-ბელია ქვეყნის დაღუპვა, ფუნდამენტური მატერიალური და სულიერი ფასეულობისაგან მოწყვეტა, პროგრესული განვითარების გზის გადაკეტვა“.

[16]

საქართველოს უსაფრთხოებაში ძირითადია დამლეული იქნეს: ნებისმიერი აგრესიული მოქმედება როგორც გარედან, ისე შიგნიდან;

სახელმწიფოებრიობის და ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევა; ეკონომიკური და ტექნიკურ-ინფორმაციული ჩამორჩენილობა; წარმოების დაცემის, საწარმოო ბაზის შემცირების და მათთან დაკავშირებული თავდაცვითი მრეწველობის შესუსტება; ქვეყნის შიგ-ნით და მოსაზღვრე ქვეყნებში რეგიონალური კონფლიქტები; კორუფცია; ნარკომადიის საქმიანობა, გეო-პოლიტიკური და სამხე-დრო-პოლიტიკური გაურკვევლობა; სახელმწიფო საზღვრების დაუცველობა; ეკოლოგიური მდგომარეობის გაუარესება და ბუნებრივი სიმდი-დრის განიავება. ამასთან, ვფიქრობთ, „ღია დერეფანი“ ვერცერთ სახლს გადაარჩენს გამარცვისაგან.

საქართველოს სახელმწიფოებრივი ინტერესებისა და ტერიტორიული მთლიანობის, მისი კულტურული თვითმყოფადობის, ისტორიული ფასეულობების და ტრადიციების დაცვა ქვეყნის თი-თოეული მოქალაქის აუცილებელი და ზნეობრივი ვალია. ყო-ველივე ამით საიმედო გახდება საქართველოს ეროვნული უშიშროების დაცვა, რაც ხელს შეუწყობს სამობილიზაციო მომზადებას; მისი ერთ-ერთი საკითხია სამხედრო აღმშენებლობისა და თავდაცვის ორგანიზაციის, ქვეყნის უშიშროებასთან დაკავშირე-ბული საშინაო და საგარეო პოლიტიკის სტაბილურობისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა. ამასთან უნდა აღინიშნოს, რომ ჯერჯერობით არაა გაცნობიერებული და შეფასებული ქვეყნის თავდაცვითი პრობლემები და ამ მიმართულებით არ მიმდინარეობს სათანადო თეორიული და პრაქტიკული სამუშაოები. ქვეყნისათვის აუცილებელია თავდაცვითი უსაფრთხოების მეცნიერულად დასაბუთებული სტრატეგია, სახელმწიფო პრო-გრამები და სამომავლო თავდაცვითი გეგმები. დღეს საქართველოს თავდაცვითი მდგომარეობა აწყ-დება მრავალ საშინაო და საგარეო წინააღმდეგობებს.

ქვეყნის თავდაცვითი სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის აუცილებლობის შესახებ თითქმის მიღწეულია აზრთა ერთიანობა. მიღებულია სამობილიზაციო მომზადების კანონი (იხ. 1999 წლის 13 ივლისი გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. #185), რომელიც ქვეყნის

დამოუკიდებელი, დინამიკური განვითარების საფუძვლებს ქმნის. მისი მიზანია სახელმწიფოსა და საზოგადოებებს შეუქმნას სხვადასხვა სახის საშიშროების და მატერიალური დანაკარგების თავიდან აცილების გარანტია. ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების უმაღლესი და საკვანძო ფუნქციაა საზოგადოების სტაბილიზაციის უზრუნველყოფა. მან თავიდან უნდა აგვაცილოს ქვეყნის წინააღმდეგ მიმართული მუქარა. ამასთან, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება საშიშროების წინასწარ განჭვრეტა-პროგნოზირებას. ქვეყნის მუქარის პროგნოზირებისა და შეფასებისათვის საჭიროა ობიექტური კრიტერიუმებისა და ინდიკატორების შერჩევა, რომლითაც განისაზღვრება ქვეყნის დამოუკიდებელი ფუნქციონირების ზღურბლი.

საქართველოში შექმნილი კრიზისული მდგომარეობა, ტრანსფორმაციული ძვრები პოლიტიკასა და ეკონომიკაში, ტრადიციული ეკონომიკური სისტემიდან ახალ ურთიერთობებზე გადასვლა და სხვა თვისებრივი ცვლილებები მოითხოვს ქვეყნის უსაფრთხოებისადმი ყურადღების გაძლიერებას. ზოგადეროვნული ინტერესების და იდეალების დაკარგვა, თვითგადარჩენის ინსტიქტზე გადასვლა, მო-მენტალურ ინტერესებზე ზრუნვა, რომელიც შეინიშნება საზოგადოებაში, უკან სწევს საერთო-სახელმწიფოებრივი ამოცანების გადაწყვეტას, საფუძველს ურყევს საქართველოს აღორძინება-განვითარებას.

საქართველოს სამობილიზაციო მომზადება ორიენტირებული უნდა იქნეს, უწინარეს ყოვლისა, საზოგადოების სოციალურ-პოლიტიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფაზე, დამოუკიდებელი განვითარებაზე, ქვეყნის კონსტიტუციური მოწყობისა და ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნებაზე, ეროვნული ფასეულობებისა და ინტერესების დაცვის მყარი სისტემის ფორმირებაზე. საქართველოს წინაშე მდგომი საგარეო და საშინაო პრობლემებიდან გამომდინარე, შეიძლება გამოიკვეთოს ფაქტორთა ზოგიერთი წრე, რომლებიც მეტნაკლებად უქმნიან საშიშროებას ქვეყნის ეკონომიკური სისტემის მდგრადობას. საქართველოში ეკონომიკური

უსაფრთხოების ზღვარი დიდხანია გადაილახა, წარმოების დაცემის ტემპის მხრივ ამ მაჩვენებლით ქვეყანამ 30-40 წლით უკან გადაინაცვლა. წარმოების მოცულობის დაცემა, სტრუქტურული დეგრადაცია და ტექნიკური რეგრესი საფრთხეს უქმნის ქვეყნის ეკონომიკურ პოტენციალს. სამხედრო-ეკონომიკურ თე-ორიაში მიღებულია, რომ ომი მოგებულია იმ შემთხვევაში, თუ შესაძლებელი გახდება მოწინააღმდეგის ეკონომიკური პოტენ-ციალის 50-60 პროცენტის მწყობრიდან გამოყვანა. საქართველოში დღეს მთელი ეკონომიკური პოტენციალის 30-40 პროცენტზე კი არაა მწყობრში, შედარებით გასული საუკუნის 80-იან წლებთან. აგრეთვე საშიშროება იმასთან დაკავშირებით არ-სებობს, რომ სამხედრო-ეკონომიკური პოტენციალი და მისი საიდუმლოებანი ღიაა. სამამულო წარმოების გაუარესებამ, დაქვეითებამ, კარი გაუღო იმპორტს, რაც თავისთავად შიგა ბაზრის უარყოფას ნიშნავს. არ ვემხრობით ავტარკიის, მსოფლიო ბაზრისაგან იზოლაციის კურსის გატარებას, მაგრამ ეკონომიკის მეცნიერ-ტექნიკური პოტენციალის დაშლა და დეინდუსტრალი-ზაცია სერიოზული და ძალზედ სავალალოა ქვეყნისათვის. სამეცნიერო კოლექტივების და საკონ-სტრუქტორო ბიუროების დაცემა, ქვეყნისათვის, ასე ვთქვათ, „ტვინის გამოწოვა“ იწვევს კვალიფიციური კადრების სავაჭრო-სპეკულაციურ სფეროში გადაბარგებას. გაუმართლებელია სახ-ელმწიფო რეგულირებისა და ბაზრის მიზანმიმართული სელექცი-ური პოლიტიკის გატარება. ლამაზად წარ-მოთქმული ფრაზები `უცხო ინვესტიციების` მოცულობის უპრობ-ლემო, ნებისმიერი გზით ზრდა სამხედრო სფეროში, თუნდაც ნე-ბისმიერ სფეროში, ხომ არ არის ქვეყნის ერთ-ერთი საშიშროების წყარო?

ინფორმაციულად სრულიად ღიაა არა მარტო სამხედრო, არამედ მთელი სახელმწიფო საიდუმლოებანი, რაც დიდ ზიანს აყენებს ქვეყანას.

ქვეყნის სამოხილიზაციო მომზადების მარაგი არის სამხედრო უსაფრთხოების გარანტი-დაიცვას ეროვნული ეკონომიკა არასასურველი ფაქტორებისაგან, რომლებიც არღვევენ კვლავწარ-მოებითი პროცესების

ნორმალური ფუნქციონირებას, აუარესებს მოსახლეობის ცხოვრების დონეს და ამით იწვევენ მოსახლეობის სოციალურ დაძაბულობას, ქმნიან საფრთხეს სახელმწიფოებრიობისათვის. არ არსებობს სამხედრო უსაფრთხოება სუსტი და არაეფექტიანი სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის სამეურნეო მექანიზმის პირობებში ისევე, როგორც არ შეიძლება არსებობდეს არც სამხედრო, არც ეკონომიკური უსაფრთხოება საზოგადოებაში, რომელიც მოცულია სოციალური კონფლიქტებით. მაგრამ სამხე-დრო უსაფრთხოების ბაზისად მაინც რჩება ეკონომიკური უსა-ფრთხოება, ანუ ის ეკონომიკური ბაზა, რომელიც უნდა შეივსოს მზადყოფნის მარაგებით. ყოველი სახელმწიფო ეძებს თავისი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის გზებს იმ რეალური სამხე-დრო-ტექნიკური შესაძლებლობათა ფარგლებში, რომლებიც არსებობს მოცემულ კონკრეტულ მომენტში, რომლის ამოცანაა საკუ-თარი და ყველაზე იაფი გზით და საშუალებებით უზრუნველყოს ქვეყნის უსაფრთხოება თუნდაც ბუნებრივი უბედური მოვლენე-ბისაგან. ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების პოზიციიდან საყ-ურადღებოა უცხოელი სპეციალისტების გამოცდილებების შესწავლა და ანალოგიური კუთხით განვითარება. სამობილიზაციო მომზადების სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმი ზემოთ განხილულ პრობლემებს უნდა ეყრდნობოდეს.

აღსანიშნავია, რომ ბოლო წლებში რესურსების გამოყენების და ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების გავრცელების არე-ალი არსებითად შეიცვალა. ამავე დროს მოხდა სამობილიზაციო მომზადების მექანიზმების ცვლილებები საწარმოო ძალების გან-ვითარებისა და მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის გავლენით, აგრეთვე მექანიზმის შემადგენელ ელემენტებში მიმდინარე ცვლილებით და იმ მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განვითარების დონით, რომელზედაც დამოკიდებულია სამობილიზაციო მარაგე-ბის შექმნა, განვითარება და გამოყენება.

თანამედროვე პირობებში აუცილებლობითაა განპირობებული იმ საკითხების გადაჭრა, რომლებიც დაკავშირებულია სამობილიზაციო

მომზადების სამეურნეო მექანიზმის სწორ ფორმირებასა და მის პრაქტიკულ გამოყენებაზე. მსოფლიო გამოცდილება გვკარნახობს, რომ იგი უნდა მოექცეს სახელმწიფოებრივ ფუნქციის ჩარჩოებში, როგორც პრიორიტეტული საკითხი და მისი გადაწყვეტა კი მოხდეს ქვეყანაში მოქმედი კანონების საფუძველზე. კანონი უნდა ითვალისწინებდეს სამეურნეო მექანიზმის მიზანს, კონკრეტულ შესრულებას (პასუხისმგებლებს) და მარაგების შექმნის ვადებს, არსებული მარაგების აღრიცხვას, შეფასებას და შენახვაზე (იგულისხმება ტექნოლოგიური შენახვა) პასუხისმგებლობის დაკისრებას. გარდა ამისა, აუცილებელია გამოიყოს არსებულის აღრიცხვის და შეფასების ეფექტური მეთოდები (ინსტრუმენტარი). უნდა გაანალიზდეს სამობილიზაციო მომზადების სამეურნეო მექანიზმის კონკრეტული მიზანი, მისი ცვალებადობა, სხვანაირად მათი შემოღება შეუძლებელია. არ არსებობს ისეთი ეკონომიკური სისტემა, სადაც მიზნის ფუნქცია თავიდანვე იქნეს სკალარული (მუდმივი). მიზნის ინსტრუმენტისა და მულტიპლიკატორის გარეშე შეუძლებელია ნებისმიერი სამობილიზაციო მომზადების სამეურნეო მექანიზმის შემუშავება. როდესაც დამუშავდება კონკრეტული რეალური მიზნობრივი მექანიზმი, შემდგომ საჭირო იქნება მათი ამოქმედების ბერკეტები, რაც უკვე სახელმწიფო ხელისუფლების დონეზეა გადასაწყვეტი. ამჟამად საჭიროა ისეთი პრობლემების გადაწყვეტაც, როგორცაა: სამხედრო დაკვეთების განაწილება და გაფორმება საკუთრების სხვადასხვა ფორმის საწარმოთა შორის; ასევე დაკვეთების შემსრულებელ საწარმოთა უწყებრივი დაქვემდებარება და ამ საწარმოთა მიერ სამობილიზაციო მარაგების გამოყოფა. [17]

სამობილიზაციო მომზადების პროდუქციის მწარმოებელ საწარმოთა დაქვემდებარების და საკუთრების ფორმის საკითხების გადაწყვეტისას უნდა ვითვალისწინებდეთ სამობილიზაციო მომზადების პროდუქციის ხასიათსა და დანიშნულებას, მის მნიშვნელობას ქვეყნისათვის და, რა თქმა უნდა, თვით საწარმოთა სპეციალიზაციას. კერძოდ, ის საწარმოები,

რომლებსაც შეუძლიათ აწარმოონ სამხედრო ტანსაცმელი, ამუნიცია, ფეხსაცმელი, კავ-შირგაბმულობის სხვადასხვა საშუალებები და სხვა, აუცილებელი არაა შედიოდეს თავდაცვის სამინისტროში, ისინი შეიძლება განეკუთვნონ როგორც სახელმწიფოს, ისე კერძო სექტორს; სამო-ბილიზაციო პროდუქციის დამუშავების და მიწოდებისათვის პრაქტიკაში გამოყენებული უნდა იქნეს გამჭოლი სახელმწიფო შეკვეთები, რომელსაც გეგმავს ეკონომიკის და მდგრადი განვითარების სამინისტრო თავდაცვის სამინისტროსთან შეთანხმებით. სახელმწიფო შეკვეთები უნდა ითვალისწინებდეს სამობილიზაციო პროდუქციის შემსრულებელ საწარმოთა ეკონომიკურ პრი-ორიტეტულობას მოგების გადასახადში შეღავათების დაწესებით, აგრეთვე სამობილიზაციო პროდუქციის ფასებზე სახელმწიფო კონტროლს. თავდაცვის სამინისტროს უნდა ჰქონდეს სახელ-შეკრულებო ფასების დადგენის უფლება.

ქვეყნის სმდმს-ის სამეურნეო მექანიზმის ელემენტებად მიიჩნევენ იმ სამეურნეო სუ-ბიექტებს, რომლებიც ახორციელებენ მექანიზმის ძირითად იდეებს, ფუნქციონირებას, ურთიერთობებს მეურნეობრივი საქმიანობის პროცესში. საერთოდ მექანიზმის ძირითად ფუნქციას წარმოადგენს ობიექტების ურთიერთმოქმედების ორგანიზაცია, ხოლო ამოცანე-ბს წესრიგის დამყარებასა და დაცვის საქმეში განსაზღვრავს მეურნე სუ-ბიექტი. მიუხედავად იმისა, ამოცანები ობიექტურად სტიქიურია, თუ სუბიექტურად შემეცნებული. სამობილიზაციო მომზადების მე-ქანიზმი ახორციელებს საზოგადოებრივი წარმოების მოწესრიგების ფუნქციას, რაც იმას გულისხმობს, რომ იგი თავის თავში უნდა აერთიანებდეს და ერთმანეთთან უთავსებდეს კანონის ობიექტურ მოქმედებას და სამეურნეო სუბიექტის მიზანსწრაფულ საქმიანო-ბას. გარდა ამისა, მისი ფუნქცია უნდა უზრუნველყოფდეს წარ-მოების ზრდას.

ქვეყნის სმდმს-ის სამეურნეო მექანიზმი შეიძლება იყოს ორი ტიპის: ერთი, რომელიც მაკოორდინირებელია (მას მიეკუთვნება მეურნე სუბიექტები, ურთიერთობანი, ფუნქციური ელემენტები, მათ შორის

კანონმდებლობა) და მეორე, არაოფიციალური, შემოვლითი, რომელთა შორის აღ-სანიშნავია საიდუმლოება და დაუშვებელია ნიშანდობლივობა.

ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების სამეურნეო მექანიზმისა და ორგანიზაციული სისტემის შემუშავებისათვის მნიშვნელო-ვანია შემდეგი:

ა) როდესაც სახელმწიფო საჭიროდ თვლის, რომ განავი-თაროს წარმოება, რომელიც მოცემულ შემთხვევაში არ შეესაბა-მება საწარმო-საბაზრო ინტერესებს, უნდა გამოიყენოს სახელმ-წიფო შეკვეთების წესი, რომელსაც თან სდევს ბრძანების ძალა და ავსებს სახელმწიფო შეკვეთების ხელსაყრელობა; ბ) ნებისმიერ საწარმოს არ აქვს უფლება უარი თქვას შეკვეთების მიღებაზე და გვერდი აუაროს ცენტრის მითითებებს. მაგრამ იმისათვის, რომ მთლიანად იქნეს შენარჩუნებული საწარ-მოს პასუხისმგებლობა საკუთარი საქმიანობისადმი, სამთავრობო ბრძანებებთან ერთად, საწარმობს, რომლებმაც მიიღეს საკმაოდ ხელსაყრელი შეკვეთები – საიჯარო დავალებანი – უნდა ეძლეო-დეთ შეღავათები, კერძოდ, საამორტიზაციო კრედიტის, მომარაგებით ხელშეწყობა, ფასების, გადასახადების, საბაჟო გადასახადების, ვალუტის მიღების, ხელფასის ფონდის ფორმირების და პრემიების სტიმულირების მხრივ, საჭიროების შემთხვევაში მიეცეს დოტაციები; გ) სამეურნეო მექანიზმში ფართოდ უნდა იქნეს გათვალისწინებული ეკონომიკის პრო-გრამირების მეთოდი, ანუ მიზნობრივი მიდგომა, რომელიც საშუ-ალებას იძლევა შეირჩეს ქვეყნის წინაშე მდგომი მწვავე გადაუდებელი საკითხები და მათზე განაწილდეს ძირითადი რესურსები, დროის გარკვეულ შემჭიდროებულ მონაკვეთში, მთლიანად გადაიჭრას მათ შორის პირველი რიგის პროგრამა; დ) მექანიზმი უნდა ეყრდნობოდეს დაგეგმვას; ე) სამეურნეო საქმიანობის დონის შეფასება დარგებსა და ტერიტორიულ რგოლებში უნდა ეყრდნობოდეს სამობილიზაციო მომზადების ნორმატივებსა და პრიორიტეტულ პრობლემებს.

შეიარაღებულ ძალებსა და მატერიალურ წარმოებას შორის სწორი ურთიერთობის დასამყარებლად, სპეციალური სამხე-დრო საქონლის

გამოშვების ორგანიზაციის მაღალი დონისა და მთელი სამხედრო ეკონომიკის ეფექტიანი ფუნქციონირების უზრუნველყოფის მიზნით აუცილებელია გამოყენებული იქნეს რეგულირების არა ერთი, არამედ კომპლექსურად შეხამებული სხვადასხვა მეთოდები. პირობითად ისინი შეიძლება დაიყოს ორ ჯგუფად: ადმინისტრაციულ და საფინანსო-ეკონომიკურ მეთოდებად.

სახელმწიფო რეგულირების ადმინისტრაციული მეთოდები ატარებენ სავალდებულო ხასიათს და უშუალო ზემოქმედებას ახდენენ სამხედრო ეკონომიკაზე. მათ რიცხვს შეიძლება მივაკუთვნოთ მიმდინარე და პერსპექტიული გეგმების დამუშავება, სახ-ელმწიფო რეგულირების სხვადასხვა ადმინისტრაციული და საკანონმდებლო ღონისძიებები. სამხედრო-ეკონომიკური მეთოდები ემყარებიან ეკონომიკური სტიმულირების გამოყენებას, რომლებიც ითვალისწინებენ მატერიალურ პასუხისმგებლობასა და დაინტერესებას სამხედრო-ეკონომიკური დაკვეთების შესრულებაზე. ეს მეთოდები ფართოდ გამოიყენება მშვიდობიან პერიოდში სამხედრო წარმოების ორგანიზაციის, სტიმულირებისა და გაერთიანების მიზნით, სამობი-ლიზაციო მზადებისათვის და ბოლოს, ომიანობის პერიოდში მთელი ეკონომიკის სამხედრო რელსებზე გადასაყვანად.

სამხედრო-ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების საფინანსო-ეკონომიკურ ბერკეტებს შორის განსაკუთრებით უნდა გამოიყოს მაღალმომგებიანი სამხედრო კონტრაქტები, სახელმწიფო კაპიტალდაბანდებები, საწარმოთათვის სუფსიდიების, კრედიტების გაცემა და ძირითადი ფონდების დაჩქარებული ამ-ორტიზაციის უფლების მინიჭება.

სამხედრო ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების უმნიშვნელოვანეს ბერკეტს წარმოადგენს სამხედრო კონტრაქტაციის სისტემა. სახელმწიფოს, როგორც სამხედრო პროდუქციის ძირი-თად მყიდველს, შეუძლია მოახდინოს გარკვეული ზეგავლენა სამხედრო წარმოების განვითარებაზე,

კერძოდ, სამხედრო შეკვეთების მოცულობის, სტრუქტურის დადგენის და გეოგრაფი-ული განაწილების მასშტაბებით. სამხედრო კონტრაქტის დადე-ბისას წინასწარ უნდა განისაზღვროს სამხედრო პროდუქციის არა მარტო მოცულობა და ასორტიმენტი, არამედ მისი ყველა ხარისხობრივი მახასიათებლები. ამრიგად, სახელმწიფოს შეუძლია მოახდინოს უშუალო ჩარევა საწარმოო პროცესში, თავს მოახვიოს სამხედრო ტექნიკისა და იარაღის მიმწოდებლებს თავისი მოთხოვ-ნები და კონტროლი გაუწიოს მის შესრულებასაც.

სამხედრო კონტროლი ემყარება დოკუმენტს, რომლის საფუძველზედაც რეგულირდება ეკონომიკური, სამართლებრივი, ორგანიზაციულ-ტექნიკური და სხვა ურთიერთობები. სამხედრო უწყებებისა და სამხედრო პროდუქციის კერძო მწარმოებლებს შო-რის კონტრაქტების დადების დროს, როგორც წესი, განისაზღ-ვრება საკონტრაქტო საქონლის რაოდენობა, ხარისხი, მიწოდების ვადები და წესი (ღირებულება, მოგების ნორმა, დაფინანსების წესი და სხვა).

სამხედრო კონტრაქტის დადების სისტემა საჭიროებს რეგლამენტს სხვადასხვა საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული აქტების საშუალებით, თავდაცვის სამინისტრომ სხვა უწყებებთან ერთად უნდა შეიმუშაოს სახელმძღვანელო წესები `სამხედრო შესყიდვათა` შესახებ. სამხედრო კონტრაქტები შეიძლება განსხვავდებოდნენ განლაგების სისტემებით და მათი ანაზღაურების წესით. სამხედრო შეკვეთა შეიძლება გაიცეს საკონკურსო წესით, ან მწარმოებელთან მოლაპარაკების გზით.

სამხედრო ეკონომიკის რეგულირებაში დიდ როლს თამა-შობს სამხედრო პროდუქციის ფასწარმოქმნის სისტემა. პრაქტი-კაში გამოიყენება სამხედრო კონტრაქტების ანაზღაურების ძირითადი ფორმები: ფიქსირებული ფასისა და შეკვეთების შესრულე-ბასთან დაკავშირებული დანახარჯების ანაზღაურების საფუძ-ველზე. ფიქსირებული ფასით კონტრაქტის დადების დროს სამხე-დრო მიწოდებათა ანაზღაურება სწარმოებს წინასწარ დადებული ფასებით. კონტრაქტის ამ ტიპს

უპირატესობა ენიჭება, რადგანაც ქმნის მონაწილის დაინტერესებას წარმოების დანახარჯების შემცირებაში. მაგრამ ამგვარი კონტრაქტების გაფორმება ყოველთვის არაა შესაძლებელი, იმის გამო, რომ ზოგ შემთხვევაში შეუძლე-ბელია წინასწარ და საკმარისი სიზუსტით განისაზღვროს წარ-მოების დანახარჯები. ამიტომ კონტრაქტების ამ ჯგუფში შეიძლება გამოიყოს კონტრაქტების შემდეგი სახეები: „მკაცრად ფიქსირებული ფასით“, „შემდგომი კონტრაქტების ფიქსირებული ფასით“, „ფიქსირებული ფასით წახალისებითურთ“.

„დანახარჯების ანაზღაურების“ კონტრაქტები ითვალისწინებენ სამხედრო შეღავათების ყველა დანახარჯების ანაზღა-ურებას, და გარდა ამისა, გარკვეული ჯილდოს (მოგების) მიღებას. ეს კონტრაქტები არაეფექტურად ითვლება იმის გამო, რომ ისინი არ ითვალისწინებენ დაკვეთის შემსრულებელთა საქმიანობის სტიმულირებას, რაც იწვევს დანახარჯთა ხელოვნურ ზრდას.

კერძო კორპორაციების საქმიანობის სტიმულირების მიზნით სამხედრო ეკონომიკაში ფართოდ გამოიყენება არა მარტო ფასწარმოქმნის სისტემა, არამედ მხარეთა შორის ანგარიშსწორების სხვადასხვა ფორმები. ამ თვალსაზრისით უნდა გამოიყოს ანაზღაურების პროგრესული ფორმები და საავანსო ანგარიშს-წორება. საავანსო ანგარიშსწორების შემთხვევაში სახელმწიფო პერიოდულად აწარმოებს შემსრულებელთან ფულად ანგარიშს-წორებას ფაქტიურად შესრულებული სამუშაოს მოცულობებიდან გამომდინარე. ხშირად კი ეს გადახდები წარმოებს სამუშაოს შესრულების ვადების წინსწრებით. ანგარიშსწორების ასეთი სისტემა, თავისი არსით, წარმოადგენს სამხედრო დაკვეთების შემსრულებელთა უპროცენტო (შეღავათიანი) დაკრედიტების ფორ-მას. საავანსო და პროგრესული გადახდები გამოიყენება სახელმ-წიფოს მიერ როგორც სამხედრო წარმოების სახელმწიფო რეგულირების, სამხედრო ეკონომიკაში კერძო კაპიტალდაბანდებათა სტიმულირების, პატარა ფირმების სამხედრო პროდუქციის საწარ-მოებლად მოზიდვის ქმედითი საშუალებები.

სახელმწიფომ აქტიური მონაწილეობა უნდა მიიღოს სამხედრო პროდუქციის მწარმოებელთა ძირითადი საწარმოო ფონდების ფორმირებას, გაფართოებასა და მოდერნიზაციაში. ამ მიზნით გამოიყენება სხვადასხვა მეთოდები, მათ შორის დაბალ ფასებში სამხედრო სამრეწველო ფირმებზე სახელმწიფო საკუთრების მიყიდვა.

ზოგიერთ სახელმწიფოში ფართო გავრცელება ჰპოვა სამხედრო დაკვეთების კერძო შემსრულებლებისათვის სახელმწიფო საწარმოებისა და მოწყობილობების იჯარით გაცემამ. სახელმწიფო საწარმოებს და მოწყობილობებს კერძო კორპორაციები იღებენ იჯარით შეღავათიანი პირობებით: საიჯარო გადასახადი, როგორც წესი, სიმბოლურ ხასიათს ატარებს. ამგვარად, სახელმწიფო თავის თავზე იღებს კერძო საწარმოთა ძირითადი კაპიტალის ფორმირებისათვის საჭირო ხარჯების ნაწილს, ხელს უწყობს მათი საწარმოო სიმძლავრეების გაფართოვებას.

სამხედრო ეკონომიკის სამხედრო რეგულირების სისტემაში დიდმნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ძირითადი კაპიტალის დაჩქარებულ ამორტიზაციას. დაჩქარებული ამორტიზაციის სისტემა საწარმოებს აძლევს უფლებას შეღავათიან პირობებში ჩამოწეროს ძირითადი კაპიტალის ღირებულება უფრო მოკლე ვადებში, ვიდრე მოწყობილობის ამორტიზაციის სამუალო ხანგრძლივობაა.

სამხედრო მრეწველობის სახელმწიფო რეგულირების მნიშვნელოვან ბერკეტად ითვლება მოგება. სამხედრო-სამრეწველო საწარმოების მოგების ნორმა, როგორც წესი, საგრძნობლად აღემატება იმ ფირმების მოგების ნორმას, რომლებიც უშვე-ბენ სამოქალაქო პროდუქციას.

სახელმწიფო სამხედრო ეკონომიკის რეგულირებისას იყენებს ადმინისტრაციულ და საფინანსო-ეკონომიკურ მეთოდებს. ამით აქტიურ და მიზანდასახულ ზემო-ქმედებას ახდენს სამხედრო პროდუქციის მომწოდებელთა სამეურნეო საქმიანობაზე, აჩქარებს ქმედუნარიანი სამხედრო სამრეწველო ბაზის შექმნასა და განვითარებას, მაღალეფექტიანი სამხედრო ეკონომიკის ჩამოყალიბებას.

2.5 სამობილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის რაოდენობრივი გაანგარიშების ზოგიერთი მეთოდოლოგიური საკითხი და მაჩვენებლები

როული შინაგანი და გარეგანი საწარმოო კავშირები, საბაზრო ეკონომიკის წინ წამოწევა, საკუთრების ფორმებისადმი წარმოების მისადაგება, ეკონომიკური ინტეგრირების სწორი გავრცელება, მეურნეობის სისტემაში ადგილობრივი შესაძლებლობების ჩართვა, ეკონომიკური კონკურენცია მოითხოვს სამხედრო ეკონომიკაში ანალიზური მუშაობის განუწყვეტელ სრულყოფასა და სამობილიზაციო მომზადების ორგანიზაციულ-სტრუქტურული ცვლილებების შესაბამისი მეცნიერული მეთოდების დამუშავება-დანერგვას. ამასთან აუცილებელია სამობილიზაციო მომზადების ეკონომიკური ანალიზის მეთოდებისა და ხერხების გაფართოება-გაღრმავება და ახლებური მიდგომების შემუშავება. უაღრესად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მეცნიერულად დასაბუთებული ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებას, სამეურნეო საქმიანობის პროცესებისა და შედეგების შეფასებებს, მოვლენის განვითარებაზე მოქმედ ფაქტორთა გამოვლენის განსაზღვრას (გაზომვას), ტენდენციების დადგენას, გამოცდილებების გავრცელებას და სხვა ღონისძიებების დაგეგმვას და ღონისძიებების პერმანენტულ განხილვას, მათ საფუძველზე მოვლენის განვითარების პროგნოზირებას.

ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის განსაზღვრა ორგანიზაციულ-მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით უნდა წარმოვიდგინოთ შემდეგი სქემით: ანალიზი – პროგნოზირება – პროგნოზული დაგეგმვა – პროგრამული დაგეგმვა. თანამედროვე პირობებში სამობილიზაციო მომზადების პროგნოზი ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური განვითარების ჩამოყალიბებული, არგუმენტირებული წარმოდგენაა. იგი, როგორც წესი, ეფუძნება ეკონომიკურ-მეთოდოლოგიურ პრინციპს. კერძოდ, სამობილიზაციო მომზადების ეკონომიკურ ეფექტიანობას, სამხედრო-

ეკონომიკური და სოციალური განვითარების კომპლექსურობას, საბაზრო ურთიერთობების დამკვიდრების თავისებურებებს, მოცემულ ეტაპზე სახელმწიფოს სამხედრო და სამხედრო-ეკონომიკურ პოლიტიკას და სხვ. ამიტომ სამობილიზაციო მომზადების პროგნოზირება მეცნიერებასა და პრაქტიკაში (სამხედრო-ეკონომიკური დაგეგმვის ორგანიზაციაში) ის ამოსავალი სტადიაა, რომლის შესაბამისად განისაზღვრება კონკრეტულ პერიოდში ქვეყნის მომზადების რაოდენობრივი შეფასება და სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მიზანი, მისი მიღწევის კონცეფცია.

ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების სამხედრო-ეკონომიკური რაოდენობრივი შეფასების თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია სამობილიზაციო მომზადების მაჩვენებლების სკალარული სიდიდეები. სამობილიზაციო მომზადების მართვისა და ორგანიზაციისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ნებისმიერ საგანგებო პირობებში დანაკარგების გაანგარიშებას და შესაბამისი სამობილიზაციო მომზადების მატერიალური მარაგების ნომენკლატურისა და რაოდენობრივი მონაცემების დადგენას. ეროვნული მეურნეობა გარკვეული აზრით წარმოადგენს ჩაკეტილ სისტემას სათანადო კავშირებით და უკუკავშირებით, რაც საშუალებას იძლევა შეფასდეს მისი სტაბილური ფუნქციონირება საგანგებო ვითარებაში.

საგანგებო პირობებში ქვეყნის სტაბილური ფუნქციონირება ნიშნავს შეიარაღებისა და ეროვნული მეურნეობის მოთხოვნების დაკმაყოფილების უნარიანობას.

ეროვნული მეურნეობის სტაბილური ფუნქციონირების ცნება შეიძლება განხილულ იქნეს ორ ასპექტში, რომელთაც პირობითად ეწოდებათ მეურნეობის მცირე და დიდი სტაბილურობით ფუნქციონირება.

მეურნეობის მცირე სტაბილურობა ნიშნავს, რომ განვითარების პროცესი მიმდინარეობს $r'(t)$ ტრაექტორიის გასწვრივ $r(t)$ შენჯღრეული ტრაექტორიით (t - დრო). მეურნეობის მცირე სტაბილურობის ეკონომიკური არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ხდება ეკონომიკური

პროცესების მართვა წარმოების საშუალებისა და შრომითი რესურსების დანაკარგების, აგრეთვე რთული სამეურნეო კავშირების დარღვევის გაუთვალისწინებლად. ხოლო დიდი ანუ მეურნეობის ფართო სტაბილურობა განისაზღვრება ზემოქმედების შედეგად ვითარება რB(ტ) ტრაექტორიის შესაბამისად. ასეთ პირობებში საჭირო ხდება პირველ რიგში მოსახლეობის სიცოცხლისუნარიანობის უზრუნველყოფა, საწარმოო სიმძლავრეებისა და სამეურნეო კავშირების აღდგენა წარმოების გაგრძელება მა-შა-სადაც მეურნეობის ფართო სტაბილური ფუნქციონირება გულისხმობს მთელი სისტემის – დარ-გებსა და ტერიტორიულ რგოლებში ზემოქმედების დროს ნაწილობრივ ფუნქციონირებას (იხ. ნახ. 3).

მეურნეობის სტაბილური ფუნქციონირების პირობები შეიძლება განხილულ იქნეს მისი თანმიმდევრული ფუნქციონირების საფუძველზე, მე-3 სქემის მიხედვით.

ეროვნული მეურნეობის ფუნქციონირების ეკონომიკურ-მათემატიკურ მოდელს აქვს შემდეგი სახე:

$$1) Z = KX_1^{\alpha_1} X_2^{\alpha_2}$$

$$2) X_1 = Y - \beta_1 X_1$$

$$3) Z_2 = Z - Y - Z_1$$

$$4) \lambda = \frac{Z_2}{L}$$

$$5) X_2 = \beta_2 L$$

β_1 – warmoebis saSualebebis xarjvis wili.

β_2 – Sromis unariani mosaxleobis xvedriTi wili.

(danarCeni aRniSvnebis ganmartebebi ix. sqema 3).

თავისი არსით მოდელის პირველი განტოლება წარმოადგენს კობა-
 დუგლასის ცნობილს წარმოოფუნქციას და იძლევა წარმოების მოცულობას.
 მეორე, ასახავს წარმოების პროცესში წარმოების საშუალებების ცვლილებას; 3,
 4 – წარმოებული პროდუქციის განაწილებას; მე-5
 განსაზღვრავს შრომითი რესურსების დონეს.

როგორც ცნობილია $\square 1$ და $\square 2$

პარამეტრების და გამოითვლებიან უმცირეს კვადრატთა მეთოდით.

ჯამილებულობს სამნიშვნელობას: 1. $\square 1 + \square 2 > 1$

(განვითარებულისახელმწიფოსათვის);

2. $1 + \square 2 < 1$ (განვითარებადისახელმწიფოსათვის);

3. $\square 1 + \square 2 = 1$ (სტაბილური) თუდავუმვებთ $\square 1 = \square 2 = 1$,

მაშინ მოდელის განტოლება თასის ტემიდან დამე-2

სქემის გამოყენებით შესაძლებელია განვსაზღვროთ მთელი წარმოებული პრო-
 დუქცია დამოხმარების საშუალო მოცულობა (ერთსულზე)

აგრეთვე ამიდიდეების მნიშვნელობები შემოქმედების შემდეგ.

სისტემის ფუნქციონირების დარღვევის მიზეზებს წარმოადგენს შემოქმე-
 დება წარმოების საშუალებებზე,

შრომითი რესურსებზე და სისტემის კავშირებზე.

მოწინააღმდეგის შემოქმედების შემდეგ აღდგინა კარგები Ab –

წარმოების საშუალებებზე, AL – მოსახლეობის და $A1, A3, A4, \dots$

კავშირებზე; $A2$ განაწილებაზე. ყოველი A_i აკმაყოფილებს პირობას: $0 < \square$

$A_i < 1$. შემოქმედების შემდეგ (1) – სისტემაში (1) –

სისტემას ექნება შემდეგისა ხე:

$$\left. \begin{aligned} \bar{X}_1 &= A_1 \bar{Y} - \beta_1 \bar{X}_1 \\ \bar{Z} &= K(A_1 \bar{X})^{\alpha_1} (A_3 \bar{X}_2)^{\alpha_2} \\ \bar{Z}_2 &= \bar{Z} - \bar{Y} - \bar{Z}_1 \\ \bar{\lambda} &= \frac{A_2 \bar{Z}_2}{\bar{L}} \\ X_2 &= \beta_2 \bar{L} \end{aligned} \right\} (4)$$

მოვლენამდე დამოვლენის შემდეგ ზემოქმედების შედეგების ანალიზი რაფიკულად გვაძლევს ფუნქციონირების პირობებს:

ზემოქმედების მომენტში სისტემამ დება რეობს 1 წერტილში,
ხოლო ზემოქმედების შემდეგ 2 – წერტილში.

მდგრადი ფუნქციონირების შესაძლებლობა განისაზღვრება იმით,

რომ ამონახსნები \bar{Z} და \bar{L}

აკმაყოფილებს თუ არა ამოცანის ძირითად მოთხოვნებს და აკმაყოფილოს მოსახლეობის სიცოცხლის უნარიანობას აგანგებოვითარებაში.

მე-4

სისტემის ანალიზი ძლევას აგანგებოვითარებისათვის ჩამოყალიბდეს ტაბი

ლური ფუნქციონირების ორი ძირითადი პირობა,

რომლებიც გამომდინარეობენ α – კუთხის განსაზღვრიდან ($\alpha = \arctg$

$(A_1 A_2 A_3 A_L K \beta_2 L - \beta_1)$). როდესაც

$$A_1 A_2 A_3 A_L K \beta_2 L - \beta_1 \geq 0, \quad (5)$$

მაშინ მეურნეობას აქვს უნარი წარმოოს მოსახლეობის ადაში არაღების სიცოცხლის უნარიანობისათვის აუცილებელი ოდენობის პროდუქცია. (5) -

პირობას უწოდებთ ტაბილურად ფუნქციონირების (6) პირველ პირობას.

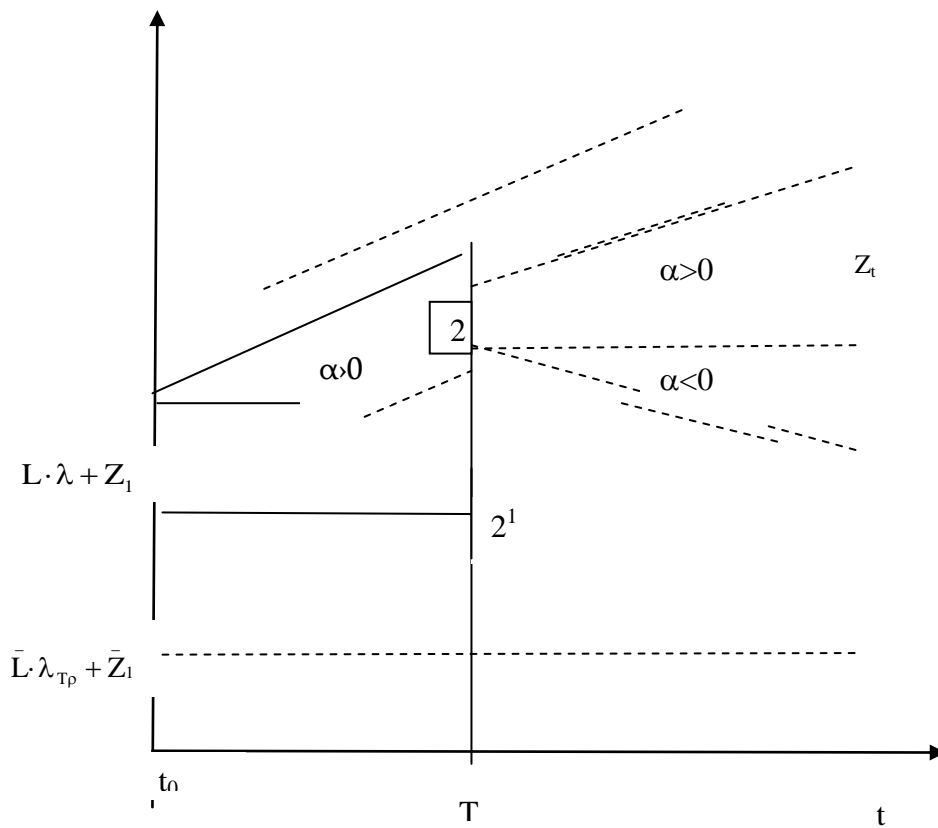
ხოლო თუ

$$A_1 A_2 A_3 A_L K \beta_2 L - \beta_1 \leq 0, \quad (6)$$

ე.ი.

$\square \alpha \leq 0$, მაშინ ზემოქმედების შემდეგ მეურნეობას დაკარგული აქვს პროდუქციის წარმოების უნარი, ეს, კი, ითვლება ზემოქმედების შედეგად ტაბილურად ფუნქციონირების მეორე პირობად.

1

ნახაზი 2. სისტემის შესაძლო მდგომარეობა

მაგრამაქისმისკითხვა: როდემდისაქვსდაკარგულიუნარისისტემას?
 ანშესძლებსთუარასაერთოდფუნქციონირებისაღდგენას?
 ამსაკითხებთანდაკავშირებითუნდაგანვსაზღვროთ: t_1 და t_2 დრო, t_1
 როდესაცსისტემაშეწყვეტსშეიარაღებისმოთხოვნებისდაკმაყოფილებას, ე.ი.

$$Z \leq \bar{L} \cdot \lambda_{Tp} + \bar{Z}_1 :$$

ბოლო₂ არის დროის სიმომენტი, როცასისტემა კარგავს მოსახლეობისათვის აუცილებელი მიწოდებისუნარს, ე. ი. $\bar{Z} \leq \bar{L} \cdot \lambda_{TP}$ და $Z_1 = 0$.

$Z_1 = 4847$ მილიონ ლარს; $\beta_1 = 0,423$; $X_1 = 53646,1$ მლნ. ლარს; $\lambda = 0,9$; $\beta_1 = 0,264$; $X_2 = 2,282$. იმ შემთხვევაში, როცა $\lambda_{TP} =$ λ მივიღებთ $A_{np1} = 0,95$. ეს იმას ნიშნავს, რომ შემოქმედების შემდეგ დანაკარგებმა არუნდა გადააჭარბოს 5%-ს (საერთოდ). თუ დავუშვებთ, რომ $\lambda_{TP} = 0,1$ – მდემემცირდება, მაშინ $A_{np1} = 0,6175$ (61,75%), ე. ი. დანაკარგების ზღვრულის იდიდე არუნდა აღემატებოდეს 38,25%-ს. წარმოების პროცესების დარღვევის შემთხვევაში მოხდება ეროვნული იმეურნეობის მდგრადი ფუნქციონირების ცვლილება, მაშინ $A_{np2} = 0,8021$ (80,21%), ე. ი. დანაკარგების იდიდე მარუნდა გადააჭარბოს 19,79%-ს.

30%-იანი დანაკარგების შემთხვევაში ($A = 0,7$) მივიღებთ: $t_1 = T + 2,1$ T – ვითარების საწყისი მომენტი ეს იმას ნიშნავს, რომ ეროვნული იმეურნეობა კარგავს შეიარაღების უზრუნველყოფის უნარს 2,1 წლით, ბოლო $t_2 = T + 3,6$ მეურნეობა ვერ შესძლებს მოსახლეობის სასიცოცხლო მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას, შემოქმედების მომენტიდან 3,6 წლამდე.

ეროვნული იმეურნეობის მდგრადი ფუნქციონირების პირობების არსი და ნდამოყვანილი გაანგარიშებიდან შესაძლებელია განისაზღვროს არამხოლოდ ეროვნული იმეურნეობის მდგრადობა შემოქმედების შემდეგ (5) პირობით, არამედ (6) პირობით მისი შემდგომი ფუნქციონირება, ამასთან მდგრადობის მაჩვენებელი განისაზღვრება Z –

გამომავლის მოცულობის ფარდობა Z_{mp} –

გამომავლის მოცულობის მოთხოვნილებასთან ანგამომავლის მოცულობასთან მოვლენამდე,

ხოლო მზადყოფნის მაჩვენებელი არის თანაფარდობა შემოქმედების შემდეგ დარჩენილის წარმოების მძლავრებისა X_{it}

ზემოქმედებამდეთრაოდენობასთან_ $X_{it} \left(\frac{X_{IT}}{X_{IT+1}} \right)$;
 რომლისდროსაცსამობილიზაციომომზადებისმატერიალურიმარაგებისოდენობაუნდაექვემდებარებოდესდანაკარგებისსიდიდეს, კერძოდ,
 უნდაიყოსარანაკლები 19,79%-სა.

სამობილიზაციომომზადებისადამზადყოფნისმაჩვენებელთასისტემაშიგაითვალისწინება:
 წარმოებისმომზადებისსაბოლოომიზნებიდაამოცანები,
 წარმოებისსტრუქტურაროგორცმშვიდობიანობის, ტექნიკურ-
 ისეომიანობისდასხვაუბედურიშემთხვეებისათვის; ეკონომიკურ-
 ეკონომიკურიმაჩვენებლებიდაწარმოებისპროცესებისძირითადიეტაპებისპარამეტრები; საგანგებოპირობებშისამრეწველო-
 საწარმოოპერსონალსადაძირითადსაწარმოოფონდებზეზემოქმედებისშედეგები.

საგანგებოვითარებაშისტაბილურიფუნქციონირებისამაღლებისლონისძიებებისდაგეგმვისდასაბუთებისასუმნიშვნელოვანესასამობილიზაციომომზადებისმაჩვენებელთასისტემისფორმირება.

სამობილიზაციომომზადებისძირითადიმაჩვენებლებია:
 შესაძლებლობათამიზნობრივიმაჩვენებლები; მდგრადობის
 (სტაბილურობის) მაჩვენებლები;
 მზადყოფნისამაღლებისლინისძიებათატექნიკურ-
 ეკონომიკურადდასაბუთებულიმაჩვენებლებიდასხვა.

სამობილიზაციომომზადებისდაგეგმვისადაშეფასებისათვისქვეყნისდარგობრივდატერიტორიულჭრილშიგამოიყენებაეროვნულიმეურნეობისობიექტებისმზადყოფნა, რაციმისმაჩვენებელია,
 რომსაგანგებოპირობებშიმანშემდლოსდაკისრებულიფუნქციისშესრულება.
 ფუნქციისთვისებებსადამახასიათებლებსობიექტისმომზადებისპარამეტრებსუწოდებენ.
 მომზადებისპარამეტრებშიშედისაგრეთვეობიექტისრაოდენობრივიმახასიათებლები.

საგანგებოპრობებშიფუნქციონირებისათვისმზადყოფნისმაჩვენებლე
ბისძირითადმახასიათებლადგაითვალისწინება:
ძირითადიპროცესებისსაწარმოოსიმძლავრებიდაძირითადიფონდები;
შრომითირესურსები. სამრეწველო-
საწარმოოპერსონალისდამუშებისრიცხოვნება (წლისბოლოს);
მმართველობითაპარატშიმომუშავეთარიცხოვნება;
დადგენილიენერგეტიკულისიმძლავრეები;
დადგენილიწყლისსაერთოხარჯისმოცულობა; სათბობისმარაგები;
ნედლეულითდადამხმარემასალებითუზრუნველყოფა
(ნედლეულისადამასალებისდადგენილიმარაგები);
მოწყობილობებისადასხვატექნოლოგიურიადჭურვისმარაგები,
ასევემარაგებისარემონტომოთხოვნებისათვის.

ქვეყნისეკონომიკამზადუნდაიყოსროგორცმშვიდობიანობისდროსფუ
ნქციონირებისათვის, ისეომისათვის,
დიდიავარებისადაბუნებისსტიქიურიმოვლენებისშემთხვევებისათვის,
იგიუნდაითვალისწინებდესზემოთჩამოთვლილმახასიათებლებს.
კონკრეტულადსაწარმოთამზადყოფნისმაჩვენებლებიდამოკიდებულია:
თვითწარმოებისტიპზე,
წარმოებისტექნოლოგიურიპროცესებისთავისებურებებზე,
მოვლენისმოხდენისმომენტზე, ძირითადისაწარმოო-
სამეურნეოელემენტებისურთიერთკავშირზე,
მუშაობისსტაბილურობაზედასხვ.

სამობილიზაციომომზადებისმაჩვენებელთასისტემისძირითადიდან
შნულებააორიენტირებულიზემოქმედებისაცილება,
ანუკიდურესშემთხვევაშიმნიშვნელოვანიშემსუბუქება.
ამმიზნითგამოიყოფატექნოლოგიურიპროცესებისტექნიკურ-
ეკონომიკურიმაჩვენებლები. უპირველესყოვლისა,
აქმნიშვნელოვანიადამიანთაგადარჩენისმოთხოვნებისკომპლექსურიამოცა
ნებისუზრუნველყოფა. მხედველობაშიგვაქვს:

თავშესაფრებისამუშაოადგილებში,
ქიმიურიმოწამლისსაწინააღმდეგოსაშუალებები,
საერთოთავშესაფრებისმოცულობები,
ხანძარსაწინააღმდეგოსაშუალებებიდასხვა.

შრომითირესურსებისგადარჩენისუზრუნველყოფისმაჩვენებლებიდანამოკიდ
ებულიაპერსონალისრიცხოვნებაზე,
მათისამოქალაქოთავდაცვისმომზადებისდონეზე,
ინდივიდუალურიდაცვისათვისგანკუთვნილძირითადსაშუალებებზე,
არსებულსატრანსპორტოსაშუალებებზედასხვა.

სამობილიზაციომომზადებისმაჩვენებელთასისტემისშეფასებისათვის
მნიშვნელოვანიასისტემურიმიდგომადამომზადებისფაქტიურმნიშვნელობა
სადამომზადებისსაჭირომნიშვნელობასშორისთანაფარდობაზედაყრდნობამ
აგალითად, მომზადების i-ურიპარამეტრისათვის უნდა შესრულდეს:

$$\frac{V_i}{V_{oi}} \leq 1$$

სადაც, V_i – მომზადების საჭირო რაოდენობაა; V_{oi} - მომზადების
ფაქტიური რაოდენობა

თუ $V_i < V_{oi}$, მაშინ i-პარამეტრივერუზრუნველყოფისშეფასებას
აღსანიშნავია, რომი-ურიპარამეტრისსიდიდეოპტიმალურიუნდაიყოს,
რომლისდადგენაცოპტიმალობისკუთხითრთულია: ჯერეთი,
რომუცნობიამოვლენა (იგიმემთხვევითი, ალბათურია),
ასევეუცნობიამოწინააღმდეგისთავდაპირველიპოტენციალი,
საშიშმოვლენათაზემოქმედებისფორმდასახე, ზიანისსახეები,
სიდიდედასხვა. მეორეც,
ძნელიააღდგენითისამუშაოებისრაოდენობრივიდახარისხობრივიშეფასებად
ამასთანდაკავშირებულიამოცანებისგადაწყვეტა.

სამობილიზაციომომზადებისმაჩვენებლებისრაციონალურისიდიდეებისდას
აბუთებისდროსერთ-ერთიცენტრალურისაკითხიამოვლენის (პროცესების)

შესახებ ინფორმაცია – მოვლენის მოხდენის დროის მომენტი და ადგილ-
მდებარეობა,

რომლებიც გათვალისწინებული უნდა იქნენ მაჩვენებლების კონკრეტულ მოთხ
ოვნებში.

სამობილიზაციის მომზადების მაჩვენებლები უნდა ითვალისწინებდეს
სევე მოვლენის პროცესში რესურსების დანახარჯების ზრდას,

რომელიც ამოცანის ოპტიმალურ მიდგომას უკავშირდება.

ოპტიმალობის კრიტერიუმის ამორჩევა ხდება ორი მოდიფიკაციით: ერთი,

რესურსების დანახარჯების მინიმიზაცია და, მეორე,

რესურსთა გამოყენების ეფექტიანობის მაქსიმიზაცია. ერთი ცდამეორეც,

ეკონომიკურ-მათემატიკურ მოდელირებაში განიხილება,

როგორც ერთიერთ დაკავშირებული კრიტერიუმი `ეფექტიანობა-

დანახარჯები~, ან `დანახარჯები-შედეგები~,

რომლებიც ერთსაერთოსაუკეთესო შედეგის მიღების მიზანს ემსახურება.

მზადყოფნის მაჩვენებლების ოპტიმალური სიდიდეების დასაბუთება ხ
დება პრობლემაში ამოცანათა გადაწყვეტის საფუძველზე შემდეგი თანმიმდევრ

ობით: 1.

ამოცანის ჩამოყალიბება შესაბამისი კრიტერიუმით და ამოხსნის მეთოდის მით
თება; 2.

სავარაუდო მოწინააღმდეგის პოტენციალის ან ბუნებრივი მოვლენის ზოგადად
, ალბათური სიდიდის შესახებ საწყისი ინფორმაცია, შესაბამისად,

მეურნეობის რგოლების მომზადება (არსებული მარაგები); 3.

მაჩვენებლების სტრუქტურას ტაბილური პროცესების ეფექტიანობასთან მიმარ
თებაში; 4.

სხვადასხვა შემოქმედების პირობებში ტაბილური ფუნქციონირების ალტერნა
ტივები; 5.

მეურნეობის ობიექტებზე შემოქმედების პოტენციური განაწილების პროგნოზ
ი; 6.

სტაბილური ფუნქციონირების უზრუნველყოფის მოთხოვნილებები დარგებსა

- დატერიტორიულ რეგოლებში; 7. სამუშაო ძალის, შრომის იარაღებისა და შრომის საგნების დახასიათება; 8. რესურსების დანახარჯების ცვლილებები დამათი დახასიათება; 9. მზადყოფნის მაჩვენებლების რაციონალურის იდიდეების განსაზღვრა დარგობრივ დატერიტორიულ ქრილში; 10. მზადყოფნის მაჩვენებლების განსაზღვრა მთელი ქვეყნისათვის; 11. მზადყოფნის მაჩვენებლების ცვლილებები დროის პერიოდების დადონეების მიხედვით; 12. მზადყოფნის მაჩვენებლების იდიდეების განგარიშებისათვის მეთოდოლოგიური იწინადადებების დამუშავება.

მეურნეობის სტაბილური ფუნქციონირება დამოკიდებულია მომზადების დონეზე, ამიტომ მდმს-ის ძირითად ამოცანას სტაბილურობის მაღლება წარმოადგენს.

სტაბილური ფუნქციონირების თვალსაზრისით სამობილიზაციო მომზადების მაჩვენებელთა სისტემის დამუშავება მოიცავს სამეტაპს: 1. სისტემაში სტაბილური ფუნქციონირების მოთხოვნების გათვალისწინება; 2. მოთხოვნილებების იერარქიული სქემის გათვალისწინება პრინციპით „მიზნის ხე“-; 3. მომზადების ამ მაჩვენებლის ფორმირება ეკონომიკური ფუნქციონირების მაჩვენებლების სტრუქტურასთან მჭიდროდ ურთიერთკავშირში.

აღნიშნული დანგამოძინარე, სამობილიზაციო მომზადების მაჩვენებელთა რაციონალურის სისტემა ქვეყნის იმპლექსური დონის ძიებების განსაზღვრაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს, როგორც დონის ძიებების მაღალი ეფექტიანობის, ასევე სამოქალაქო შეიარაღების ძირითად მიმართულებათა დასაბუთებაში.

პრაქტიკულად შეუძლებელია იწინასწარის სტაბილური ფუნქციონირების გამოკვლევისათვის ფართომასშტაბიანი ექსპერიმენტის ჩატარება.

ამიტომ ამსფეროში ეკონომიკურ-მათემატიკური მოდელირება და განგარიშებების ჩატარება პირობითი მონაცემ

ების მიხედვით ერთ-ერთი მისაღებ ზასწარმოადგენს.
ეს შეიძლება ითქვას შემდეგი ტიპის ამოცანებისათვის:
დარგის წარმოების შესაძლებლობების განსაზღვრა ფაქტორების შემოქმედების
სდროს, ან მის შემდეგ;
დარგის ამობილიზაციის მომზადების თვალსაზრისით ვიწრო ადგილების გამ
ოვლენა; სამრეწველო-
კოოპერაციული კავშირების რაციონალური გამოვლენა;
სამრეწველო კავშირების რაციონალურისტრუქტურის შერჩევა;
დარგის შესაძლებლობების შეფასება და სხვა.
მათემატიკური მოდელირებასა და შედეგების მიღებას ადრინდელი ამოცანა და
დაწყდეს მშვიდობიან პერიოდში და დაისახოს სამობილიზაციის მომზადების
ისაღები ღონისძიებები.

მაშასადამე,
სამობილიზაციის მომზადების მაჩვენებელთა სისტემის მოიცავს რა,
თვით სისტემის როლსა და ადგილს,
ითვალისწინებს ორგანიზაციული ჩამოყალიბების პრინციპების დამუშავებას,
დაჯგუფებას, კლასიფიკაციას,
განგარიშების მეთოდებს და შერჩეული მაჩვენებლების პრიორიტეტულობას.

სამობილიზაციის მომზადების მაჩვენებელთა სისტემა აიგება შემდეგი პრ
ინციპების საფუძველზე: მიზანმიმართულება, კომპლექსურობა,
ინტეგრაცია, სამისამართო დიფერენციაცია და დირექტიულობა.

ქვეყნის სამობილიზაციის მომზადების მაჩვენებელთა სისტემაში გარკვე
ული ხვედრითი წილებით ხასიათდება ცალკეული დარგების საიმედო ფუნქცი
ონირების მაჩვენებლები. როგორც ცნობილია,
ასეთი მაჩვენებლები აღებულია სასაქონლო პროდუქციის მოცულობა,
ძირითადი ფონდები, ფონდუკუება,
წარმოების ალტერნატიული დანახარჯები, შრომის მწარმოებლურობა და სხვა
(მათირიცხვი 40-მდე).
ყველა ეს მაჩვენებლების აგანგებოპირობებში კარგავს თავიანთ დომინირებულ

მნიშვნელობას იმასთან დაკავშირებით, რომსაგან გეზოპირობებში სხვა ამოცანები წარმოიშობა, რისგან მოცუპირატესობას იძენს მარვენებლები, რომელთასაშუალებითაც, უწინარესად, უნდამიიღწეოდეს ეკონომიკის სტაბილური ფუნქციონირება. ეკონომიკურად პრიორიტეტული მარვენებლის შესარჩევად შეიძლება გამოვიყენოთ ფაქტორული ანალიზის მეთოდი. მეთოდის გამოყენებისათვის მარვენებლად შეიძლება მივიჩნიოთ საწარმოო სონალის გადარჩენის ფაქტორები, დაბანდები, ინვესტიციები და რგში დასხვა. ამ მარვენებლებიდან უფრო პრიორიტეტული მარვენებლის გამოსაყოფად უნდა ამოვახდინოთ მათი ნორმირება, რის შემდეგაც დავისინიჩა ირთვებიან შერჩეულ მოდელში. თითოეული Z_{ij} მარვენებლის

$$Z_{ij} = \frac{X_{ij} - \bar{X}_i}{\sigma_i}$$

ნორმირებას აქვს შემდეგი სახე, სადაც X_{ij} -ის განზოგადებული მარვენებლის მნიშვნელობა;

\bar{X}_i – i -დარგში i -ური მარვენებლის საშუალო მნიშვნელობა; σ_i – i -ური მარვენებლის საშუალო კვადრატული გადახრა.

ნორმირების შემდეგ განზოგადებული მარვენებლისათვის უნდა განვიხილოთ წრფივი ფუნქცია:

$$f_j = \sum b_i Z_{ij}, \quad (7)$$

სადაც f_j განზოგადებული მარვენებელია,

ანუ დარგისათვის მთავარი ფაქტორი.

წრფივი დამოკიდებულების შემოტანა აუცილებლად მიგვაჩინავს იმასთან დაკავშირებით,

რომ ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადებისათვის გამოიყოს პირველი რიგის მოზადების მარვენებლები. მიუხედავად იმისა,

რომსამობილიზაციომომზადებაშიყველამაჩვენებელი პირველადია-, ჩვენიაზრით, მოსახლეობის (საწარმოოპერსონალის) გადარჩენისმაჩვენებელი (ფაქტორი) ყველაზეპირველადადუნდაჩაითვალოს.

აღნიშნული (1) ფორმულით შეუძლებელია b_i და d_i ჩსიდიდეებისგანსაზღვრა.

მაგრამროგორცჩანსუცნობებისრაოდენობამექიქნებაგანტოლებათარაოდენობაზე (არექნებასასრულიამონახსნი, სისტემას).

ამშემთხვევაშისაჭიროაშევადგინოთუმარტივესისახისკერძომაჩვენებლების წრფივიკომბინაციითშემდგარიდამოკიდებულებაშემდეგისახით: $Z_i = \sum_{j=1}^k l_{ij} f_j + e_i$,

სადაც Z_i – i -ურიკერძო მაჩვენებელია; l_{ij} – i -ური მაჩვენებლისფაქტორული დატვირთვა; e_i – i -ურიმაჩვენებლისმახასიათებელიფაქტორი.

იგიასახავსკერძომაჩვენებლებისინდივიდუალურთვისებებს, რომლებიცარკორელირდებაამთავარფაქტორთან (ე.ი. არაამთავარფაქტორზედამოკიდებული).

l_{ij} - ფაქტორულიდატვირთვახასიათდებაშესაბამისიმაჩვენებლით, რომელსაცგააჩნიაყველამაჩვენებლისსაერთოთვისება.

ისინიასახებაჩმთავარფაქტორში. მისიესშემცველობებიმითდიდება, რაცუფროძლიერიაკავშირიკერძომაჩვენებელსადამთავარფაქტორსშორის.

ამიტომფაქტორულიდატვირთვაგაიგივებულიამაჩვენებელსადამთავარფაქტორსშორის V_{zif} – კორელაციისკოეფიციენტთან. როგორცცნობილია, რაცუფროდიდაკერძომაჩვენებლებსშორისწყვილიდისპერსია,

მითუფროდიდაიმისვარაუდი, რომადგილიაქვსმაჩვენებლისსაერთოთვისებებს, რომლებიცმთავარფაქტორშიდაცაისახება.

მაგრამმხოლოდთვისებრიობისგამოვლენაარმძლევასაშუალებასგანსაზღვროსმთავარიფაქტორისმნიშვნელობა,

რაცერთადერთისახითშეიძლებაგამოვავლინოთ (7) სახისმოდელიდან.

ამისათვის საჭიროა: საწყისი მონაცემების მატრიცის შედგენა;
 მთავარი ფაქტორის მიღების კიპოთეზის დადგენა, სტიუდენტის,
 ან ფიშერის კრიტერიუმების საფუძველზე;
 ფაქტორული დატვირთვის მნიშვნელობის განსაზღვრა;
 სიმჭიდროვის შეფასება;
 მთავარი ფაქტორის მოდელის კოეფიციენტების გამოთვლა უმცირეს კვადრატ
 თამეთოდით და განზოგადებული მაჩვენებლის ინტერპრეტაცია კერძო მაჩვენებლებით.

საწყისი მონაცემების მატრიცა წარმოადგენს კერძო მაჩვენებლების წყვილადიკორელაციის კოეფიციენტებს,
 რომლებსაც განვსაზღვრავთ შემდეგისა ხით:

$$V_{ij} = \frac{\sum Z_{ij} Z_{kj}}{M}$$

სპირმენის კრიტერიუმის თანახმად,
 კერძო მაჩვენებლებს შორის ურთიერთდამოკიდებულებით:

$$V_{ik} V_{jl} - V_{jk} V_{il} = 0, \quad (j \neq l, k \neq l)$$

შესაძლებელია დავახასიათოთ ერთი მთავარი ფაქტორი დამისიარსებობა, ხოლო ფაქტორული დატვირთვის განვსაზღვრავთ მატრიცის ელემენტებით შემდეგი დამოკიდებულებიდან:

$$L_i^2 = \frac{(\sum V_{il})^2 - \sum V_{il}^2}{2(\sum V_{jk} - \sum V_{il}^2)}$$

ფაქტორიზაციის სიმჭიდროვის შეფასება კეთდება ამისათვის,

რომ დადგინდეს მთავარი ფაქტორის არსებითი როლი კერძო მაჩვენებლებს შორის ფასებებისათვის, რომელთა დისპერსიული წილი (წონა) გამოითვლება ფაქტორული დატვირთვის კოეფიციენტის დანშემდეგი ფორმულით:

$$\gamma = \frac{\sum l_i^2}{n} 100\%$$

თუ აღმოჩნდა, რომ $\gamma > 50\%$, მაშინ ერთი მთავარი ფაქტორი მოიცავს კერძო მაჩვენებლების დისპერსიის დიდ

ნაწილს. კერძომაჩვენებლების ფაქტორულ დატვირთვებს l_i -ს განვსაზღვრავთ განტოლებათა სისტემიდან:

$$l_i = \sum_{k=1}^n a_{ik} v_{ik}$$

რაც უფროს რულადაა სახული კერძომაჩვენებლებსა და მთავარ ფაქტორს შორის სარსებული კავშირის თიერთობა, რომელიც ხასიათდებალი – ფაქტორული დატვირთვით, მითახლოსაა R ერთთან ($\text{სადაც } R^2 = \sum \alpha_i$).

(7)

მოდელის კოეფიციენტების მნიშვნელობები არ შეიძლება იყოს უარყოფითი (თვითმაჩვენებლების ეკონომიკური არსის გამო) და აქედან გამომდინარე, განზოგადოებული მაჩვენებლის მნიშვნელობა უნდა იყოს მუდმივის იდიდე – ცონსტ, ე.ი. მისი ყველაწონადი კოეფიციენტი დადებითია. f - განზოგადოებული მაჩვენებლის მნიშვნელობა (რიცხოზრივად) გაიანგარიშება დამოკიდებულებიდან:

$$f = \sum_{i=1}^n a_i x_{ij} - c$$

(x_{ij} შემოთ განვმარტეთ). c - მუდმივი რიცხვია, რომელიც განისაზღვრება ფორმულით:

$$c = \sum_{i=1}^n \frac{\alpha_i}{\beta_i} x_i$$

სადაც β_i - i -იური მაჩვენებლის ხვედრითი წილი, α_i - i -ური კერძო მაჩვენებლის კვადრატული გადახრა.

პირობითი რიცხვებზე ჩატარებულმა გამოკვლევამ გვიჩვენა, რომ ყველაზე დიდი ხვედრითი მნიშვნელობა მიიღობა ბანდებამ (ინვესტიციამ) 0,41. ე.ი. თითქმის 41% დასამრეწველო-საწარმოო პერსონალმა 0,42 (გადარჩენის ფაქტორების, როგორც კერძომაჩვენებლების გათვალისწინებამ). აქედან გამომდინარე, სამობილიზაციო მომზადების მთავარ მაჩვენებლად ან უფრო პრიორიტეტულ ფაქტორად,

დაბანდებები დამოსახლეობის გადარჩენისათვის გატარებული ღონისძიებები გვევლინება.

საგანგებო პირობებში მდგრადი ფუნქციონირებისათვის მრეწველობის ცაკეული დარგებისათვის მომზადების ღონისძიებები უნდა განხორციელდეს სამეტაპად: პირველ ეტაპზე, იანგარიშება კონკრეტული დარგის არსებული მდგომარეობა, უნარი, მომზადების შესაძლებლობა (მარაგების ოდენობა); 2. განისაზღვრება საგანგებო პირობებში მუშაობის გაგრძელების პარამეტრები; 3. ხდება მაჩვენებელთა შერჩევის სისტემის საფუძველზე კრიტერიუმების შეფასება.

ეკონომიკური ინსტრუმენტები ეყრდნობა ალბათობის თეორიას დამათემატიკურის ტატისტიკის გამოყენებას ეკონომიკის ფეროში ჯერეთი, იმის გამო, რომ ეკონომიკური მაჩვენებლები თითქმის შემთხვევითი სიდიდეები ადამათი შესწავლა ალბათობის ადამათემატიკური – სტატისტიკის გამოყენების საფუძველზე დამაჯერებელი ადამეორესიზუსტესთან ძალიანახლოს დგანან. ამასთან წარმოადგენს ჩვენი დროის მიღწევას. [18]

გაიანგარიშება შემოქმედების პირობებში დარგის შრომითი რესურსები ს, შესაძლებელია სტოქასტიკური ფაქტორების გათვალისწინებით, შემდეგი ფორმულით:

$$\Delta N = (1 - k_1)[M_y \cdot P_y + (100 - M_y)P_{01}] + K_2 \cdot P_{01} \cdot 100 + (K_1 + K_2)[M_n \cdot P_n + (100 - M_n)P_{02}]; \quad (8)$$

სადაც ΔN – შრომითი რესურსების ცვლილებაა; k_1 – შრომითი რესურსების ხვედრითი წილი, რომლისათვისაც გათვალისწინებული იყო საევაკუციო ღონისძიება; k_2 – შრომითი რესურსების ხვედრითი წილი, რომლებმაც რაიმე მიზეზით ვერ მოასწრო ევაკუაცია და დარჩა საგანგებო სიტუაციაში.

ციაში;

M_y – შრომითირესურსებისხვედრითიწილი, რომლებიცუზრუნველყოფილიათავშესაფრებით; M_n –

შრომითირესურსებისხვედრითიწილი,

რომლებიცუზრუნველყოფილიანარიათავდაცვისსაშუალებებით

(აირწინაღები, რესპირატორები, ცეცხლგამძლესაშუალებებიდასხვა).

P_y, P_n –

შესაბამისადდანაკარგებისალბათობებითავშესაფრებშიდათავდაცვითისაშუალებებისგამოუყენებლობით;

$P_{01},$

P_{02} –

ალბათობითიმნიშვნელობები,

რომლებიცვერიქნენუზრუნველყოფილიშესაბამისადთავშესაფრითდათავდა

აცვითსაშუალებებით (დაილუპა); k_1 – განისაზღვრება ფორმულით:

$$K_1 = \frac{M_1 + M_2}{100} \quad (9)$$

M_1

სამრეწველო-საწარმოოპერსონალისრიცხოვნებაა,

რომლებიცმოხვდნენსაწარმოსგარეთ

(არღებულობდნენწარმოებისპროცესშიმონაწილეობას); M_2 –

უზრუნველყოფილიიქნენსამობილიზაციომომზადებით.

როგორც

ჩანს $M_1,$

$M_2,$

$M_y,$

M_n სიდიდეებიუკვეწარმოადგენენსამობილიზაციომომზადებისმაჩვენებლებ

ს.

K_2 –სიდიდისგანსაზღვრაშესაძლებელიაშემდეგისახით:

$$k_2 = \frac{M_3 \beta}{100}$$

sadac

β

–

შრომითირესურსებისხვედრითიწილი,

რომლებისთვისაცგათვალისწინებულიიყოსამობილიზაციომომზადება,

მაგრამვერმოასწრესგამოყენება. იგისაორიენტაციოდ 0,5 – ისტოლადშეიძლება მივიღოთ.

საგანგებოპირობებშიდანაკარგები ალბათურისიდიდეიანგარიშება (7) ფორმულით. იგიჩვეულებრივიმათემატიკურილოდინისანალოგიურია, ანუსაშუალოშეწონილიდანაკარგებიადარგში (საწარმოში) სხვადასხვასიტუაციებისშესაბამისად. ანალიზისათვისდავუშვათ: $P_{02} \approx 0,2$; $P_n \approx 0,06$; $P_{01} \approx 0,75$; $P_{02} \approx 0,5$; $M_1 \approx 60\%$; $M_2 \approx 30\%$; $M_y \approx 60\%$; $M_n \approx 30\%$, მაშინ:
 $\Delta N = (1 - 0,97)[60 \cdot 0,2 + (100 - 60) \cdot 0,75] + 0,2 \cdot 0,75 \cdot 100 + (0,97 + 0,2) \cdot [37 \cdot 0,06 + (100 - 37) \cdot 0,5] = 53,56$

$$k_1 = \frac{60 + 37}{100} = 0,97; k_2 = \frac{40 \cdot 0,5}{100} = 0,2.$$

მაშასადამე, დანაკარგებიშრომითირესურსების, აღნიშნულმონაცემებზე (პირობით) შეადგენს 46,44 %-ს, ხოლოშრომისუნარიანობის _ 53,56 %-ს.

II. ანალოგიურად, შესაძლებელია ვიანგარიშოთ ძირითადი ფონდების ცვლილება შემდეგი ფორმულით:

$$\Delta \Phi = M_{\Phi i} P_{\Phi i} + (100 - M_{\Phi i} - M_{\Phi ni}) p_{\Phi ni} + M_{\Phi ki} \cdot p_{\Phi ki}$$

სადაც $M_{\Phi i}$ - i-ურისაწარმოსძირითადი ფონდების ხვედრითი წილი, რომელიც მოთავსებულია საწარმოს შიგნით;

$M_{\Phi ni}$ - i-ურისაწარმოსძირითადი ფონდების ხვედრითი წილი, რომლებიც მოთავსებულია საწყობებში (სპეციალურ საცავში);

$P_{\Phi i}$ და $p_{\Phi ni}$ - დანაკარგების ხვედრითი წილები (ალბათობები) შესაბამისად საწარმოებში და საცავში.

$p_{\Phi ki}$ - დანაკარგები სპეციალურ საცავში.

თუ დავუშვებთ,

რომ მთელი ქვეყნის ძირითადი ფონდების ღირებულების $M_{\Phi i} \approx 5$ %

განლაგებულია საწარმოთა გარეთ, ხოლო $M_{\Phi_{ni}}=15$ %
 მოთავსებულია საცავებში,
 მაშინ მრეწველობის ცალკეული დარგისათვის ძირითადი ფონდების დანაკარგების საშუალო პროცენტულის იდიდეები პირობითი ციფრებით იქნება:

1. ელექტროენერგეტიკა

$$\Delta\Phi_1 = 5.0,07 + (100 - 5 - 15) \cdot 0,95 + 15 \cdot 0,03 = 76,8\%;$$

1. სათბობის მრეწველობა

$$\Delta\Phi_2 = 5.0,12 + (100 - 5 - 15) \cdot 0,95 + 15 \cdot 0,00 = 76,6\%;$$

2. შავი მეტალურგია

$$\Phi_3 = 5.0,04 + (100 - 5 - 15) \cdot 0,95 + 15 \cdot 0,03 = 76,2\%;$$

4. ფერადი მეტალურგია

$$\Delta\Phi_4 = 76,2\%;$$

3. ქიმიური და ნავთობქიმიური მრეწველობა

$$\Delta\Phi_5 = 5.0,14 + 80 \cdot 0,9 + 15 \cdot 0,03 = 73,15\%;$$

6. მანქანათმშენებლობა

$$\Delta\Phi_6 = 64,9\%;$$

7. ხე-ტყის მრეწველობა

$$\Delta\Phi_7 = 73,5\%;$$

8. სამშენებლო მასალების წარმოება

$$\Delta\Phi_8 = 60,80\%;$$

9. მსუბუქი მრეწველობა

$$\Delta\Phi_9 = 69,05\%;$$

10. კვების მრეწველობა

$$\Delta\Phi_{10} = 68,95\%;$$

11. ფქვილბურღულისა და აკომბინირებული საკვების მრეწველობა

$$\Delta\Phi_{11} = 87,659\%;$$

მთლიანი დანაკარგები მთელი ქვეყნის მრეწველობაში იქნება:

$$\Delta\Phi = \sum_{i=1}^{11} \Delta\Phi_i \cdot \alpha_i$$

(11)

$$\text{სადაც, } \sum_{i=1}^n \alpha_i = 1$$

მე-(11)

ფორმულით ძირითადი ფონდების დანაკარგები მთელი მრეწველობაში იქნება:

$$\Delta\Phi = 76,8.0,25 + 76,6.0,03 + 76,2.0,12 + 76,2.0,01 + 73,15.0,05 + 64,9.0,17 + 73,5.0,03 + 60,8.0,06 + 69,05.0,06 + 6895.0,19 + 87,65.0,02 = 70,9$$

ე.ი.

ძირითადი ფონდების დანაკარგები მთელი მრეწველობის მიმართ შეადგენს 70,9%, რაც მეტად დიდს იდიდება.

III.

გადარჩენილი შრომითი რესურსების ადა ძირითადი ფონდების საფუძველზე უმცირესად უნდა იქნას განაწილებული, რადგან მათი მოთხოვნილება უნდა იქნას დაკმაყოფილებული პროდუქციის მოცულობაში.

$$V_i = \frac{N_i V_{oi} K_{mil}}{K_{oi} N_{pi} K_{cmi}} \quad (12)$$

სადაც N_i - გადარჩენილი შრომითი რესურსი (კაცი);

N_{pi} - საჭირო რაოდენობა შრომითი რესურსის (კაცი);

V_{oi} - დარგში წარმოებული პროდუქცია მშვიდობიან პერიოდში;

K_{mi} - მშვიდობიან პერიოდში ცვლიანობის კოეფიციენტი;

K_{cmi} -

დარგში ცვლიანობის კოეფიციენტი არსებული მუშათა რიცხვების მიხედვით;

K_{on} - შრომის ნაყოფიერება (მწარმოებლურობა),

რომელსაც მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ საშუალოდ 1,5-ის ტოლად დებულა.

საგანგებო მოვლენების შემდეგ გადარჩენილი შრომითი რესურსების რიცხვი უნდა შეიძლება განაწილებული იქნას შემდეგი ფორმულით:

$$N_i = \bar{N}_{01} (100 - \Delta N_i) : 100,$$

სადაც \bar{N}_{01} - სამობილიზაციოდ გასაწვევთა რაოდენობაა.

ΔN_i - იანგარიშება (7) ფორმულით. თუ ჩავთლით,

რომ სამობილიზაციო გაწვევას დაექვემდებარასაწარმოო პერსონალის 10 %,

მაშინ \bar{N}_{0i} დარგების მიხედვით ზემოქმედების შემდეგ შრომის უნარიანია.

ხოლო საჭირო შრომითი რესურსების რაოდენობა,

რომლებიც შეძლებენ მუშაობის გაგრძელებას საგანგებო პირობებში,

შესაძლებელია განისაზღვროს შემდეგი ფორმულით:

$$N_{pi} = \frac{K_i F_i N_{oi} K_{omi} K_{cn}}{V_{oj} K_{mj}} \quad (13)$$

სადა F_i – i-

ური დარგის ძირითადი ფონდების დანაკარგების ხვედრითი წილია,

რომლებიც მოექცნენ ზემოქმედების ცენტრში.

ელექტროენერგეტიკაში N_{pi} იყნება:

$$N_{pi} = \frac{0,95 \times 35,45 \times 3,385 \times 1,5 \times 1,8}{144,7 \times 1,5} = 1,418$$

ანალოგიურად, დანარჩენი დარგებისათვის (იხ. დანართი 11-ის მე-8 გრ.). ხოლო (12) ფორმულით წარმოებული პროდუქციის მოცულობები (იხ. დანართი 11-ის მე-9 გრ.).

საგანგებო მოვლენების შემდეგ მთელი წარმოებული პროდუქცია შეადგენს 229,902 მლნ ლარს ($\sum_{i=1}^{11} V_i = 229.902$), რაც მშვიდობიან პერიოდში (1996 წ.) წარმოებული პროდუქციის 0,12 %-ია.

ამის შემდეგ ვენსამოცანას წარმოადგენს კრიტერიუმის $\frac{V_i}{V_{oi}} \leq 1$ შეფასება (12).

ფარდობითი მნიშვნელობები (იხ. დანართი 11-ის მე-11 გრ.) მეტად დაბალია, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ საქართველოს მრეწველობის თითოეულ დარგში სამობილიზაციო მომზადება 2015 წლის მონაცემების მიხედვით დასაშვებ ზღვარს ქვემოთაა.

გარდა აღნიშნულისა, მნიშვნელოვანია სამობილიზაციო მომზადების მატერიალური მარაგების შეფასება აღდგენითი სამუშაოებისათვის.

სამობილიზაციომომზადებისმარაგებიმეტიუნდაიყოსაღდგენითისამუშაოებისსაჭიროებისათვის, რადგანთუესმიდგომასარიქნებადაცული, მაშინმთლიანიაღდგენითისამუშაოებისჩატარებავერმოხერხდება.

აღდგენითისამუშაოებისათვისსაჭირომოცულობებიშეიძლებავიანგარიშით შემდეგიფორმულით: $S_i = W_{ti} \cdot S_{ti} + (100 - W_{ti} - W_{tni}) \cdot S_{tpi} + W_{tni} \cdot S_{tni}$ (14);

სადაც S_{ti} ,

S_{tpi} და S_{tni}

–

გადარჩენილიძირითადიფონდებიაშესაბამისადსაგანგებომოვლენათაცენტრში, წრიულარეშიდაწრიულიარისგარეთ. ამასთნ,

აღდგენითისამუშაოებისჩატარებაუნდავიგულისხმობთმცირე,

საშუალოდადიდიკაპიტალური-სარემონტოსამუშაოებისმეშვეობით,

როგორცზემოთაღვნიშნეთ,

აღდგენითისამუშაოებისჩატარებისვადებსაცენიჭებაგარკვეულადდიდიმნიშვნელობა.

ამდროებისდასადგენადშესაძლებელიაგამოყენებულიქნესშემდეგიფორმულები: [19]

$$t \geq \frac{\Delta F}{I_0 \cdot N}, K_i \times t \geq R_i - Z_i, t \geq t_0,$$

სადაც t – აღდგენითისამუშაოებისათვისსაჭიროდრო (დღეები);

ΔF – სამუშაოებისათვისსაჭიროსაწარმოფონდები (ღირებულება);

I_0 – მწარმოებლურობა (მილიონილარიყოველ 1000 კაცზე);

N – მუშაპერსონალი, რომელიცაწარმოებსაღდგენითისამუშაოებს (აქარშედისწარმოებაზედაკავებულიმუშა-პერსონალი);

R_i – საჭირო მატერიალური რესურსი; Z_i – არსებული სამობილიზაციო მატერიალური მარაგები;

K_i – საწარმოშიარსებულიმატერიალურიმარაგი.

პირობითად, ვთქვათ, $R_1=60$ მლნ. ლარს; $R_2=30$ მლნ. ლარს, $R_3=10,5$ მლნ. ლარს, $K_1=2$ მლნ. ლარს, $K_2 = 0,5$ მლნ. ლარს, $K_3 = 0,5$ მლნ. ლარს, $Z_1 = 20$ მლნ.

ლარს, $Z_2 = 5$ მლნ. ლარს, $Z_3 = 5$ მლნ. ლარს, აღდგენისათვის გამოყოფილია 80 კაცი, მაშინ:

$$t_1 = \frac{48 \cdot 12}{0.02 \cdot 60} = 40; \quad t_2 = \frac{60 \cdot 20}{20} = 20; \quad t_3 = \frac{30 \cdot 5}{0.5} = 50; \quad t_4 = \frac{60.5 \cdot 5}{0.5} = 121$$

$$\max t = \{40, 20, 50, 121\} = 121.$$

ესი მასნიშნავს, რომ აღდგენისათვის საჭიროა მაქსიმუმ 121 დღე, ხოლო მინიმალური 20 დღე.

ჩატარებულ იგაანგარიშებების ანალიზისაშუალებას იძლევა დადგინდეს სამობილიზაციო მომზადების მატერიალური მარაგების ნომენკლატურა, მოცულობები,

საჭირო მუშახელის რაოდენობა და აღდგენისათვის საჭირო დროის პერიოდი.

გარდა აღნიშნულიდანაკარგების სიდიდეებისა,

მნიშვნელოვანია ზემოქმედების თანმდევი მოვლენების განმსაზღვრა,

კერძოდ: ხანძრით გამოწვეული,

აფეთქების შედეგად მიწის ქვეშ მოყოლილი და არასაიმედო შეფუთვა-

შენახვის პირობებით გამოწვეული და ნაკარგები დასხვა.

ამ ფაქტების გათვალისწინებით,

მთლიანი და ნაკარგები შეიძლება განისაზღვროს ალბათობის თეორიიდან ცნობ

ილი ფორმულით: $P_x = 1 - (1 - P_1)(1 - P_2)(1 - P_3)$. ვთქვათ,

მიწის ქვეშ მოყოლილი და ნაკარგებია $P_1 = 0,365$; ხანძრის შედეგად $P_2 = 0,97$;

არასაიმედო შეფუთვით და ნაკარგების ოდენობაა $P_3 = 0,29$, მაშინ $P_x = 1 - (1 - 0,365)(1 - 0,970)(1 - 0,290) = 0,889$ მთლიანი და ნაკარგების ალბათობაა 0,899, ე.ი.

შესაძლებელია 11,1 %-ის აღდგენა. აქვე აღვნიშნავთ,

რომ გაანგარიშებებს არაქვს სიზუსტის პრეტენზია. მაგრამ ფიქრობთ,

რომ ისინი მიახლოებით წარმოდგენს იმდენ აქვეყნის ეკონომიკური და სამობი

ლიზაციო მომზადების დონესა და არსებულ პოტენციალზე. ამასთან, ამჟამად,

ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების ფაქტიური პოტენციალი დაკარგულია ბ

ოლოწლების მოვლენების შედეგად,

მაგრამ მათი ნაწილი ფიქტიური მარაგების სახით ქვეყანაში კიდევ არსებობს, რასაც შესწავლა და გამოკვლევა სჭირდება.

აღსანიშნავია აგრეთვე ისიც, რომ საქართველოს ამჟამინდელი სამოხილიზაციო მომზადების დამზადყოფნის შეფასებაზე მოთგანხილული კრიტერიუმით მეტად წინააღმდეგობრივია, ჯერ ერთი, ეკონომიკურის აქმიანობის დამისი შედეგების მიმდინარე პერიოდის მაჩვენებლების მიხედვით დამეორე, მდგრადი, გრძელვადიანი ფაქტორების მოქმედების დამისი შედეგების საფუძველზე. პირველის მიხედვით, საქართველოს პარამეტრები ჩამორჩენილი ქვეყნის დონისაკენ იხრება. წარმოების მოცულობა უკიდურესად დაქვეითებულია. 1989-1994 წლებში მთლიანი შიდა პროდუქტით თითქმის 4-ჯერ შეიკვეცა, მრეწველობის პროდუქცია – 7 – ჯერ, სოფლის მეურნეობის პროდუქციისა 2-ჯერ, თითქმის შეწყდა სამშენებლო წარმოება. მეორე ასპექტის შესახებ შეიძლება ითქვას, რომ საქართველო განვითარებადი ქვეყნების რიცხვს მიეკუთვნება, რომელსაც მნიშვნლოვანი ეროვნული სიმდიდრე და პოტენციალი გააჩნია, ისე რომ სამოხილიზაციო მომზადების მატერიალური ფასეულობათა მარაგების შექმნის საიმედო პერსპექტივაც აქვს. საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების მაჩვენებლები მჭიდრო ურთიერთკავშირშია ქვეყნის სამოხილიზაციო მომზადებისა და მზადყოფნის მაჩვენებლებთან. მე-3 ცხრილში მოტანილია საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების მაჩვენებლების ფაქტიური მდგომარეობა.

cxrili 5

saqarTvelos ekonomikuri usafiTxoebis maCveneblebi {20}

	maCveneblebi	zRvruli	faqtobrivad
--	--------------	---------	-------------

#		მნიშვნელობა %-ში	%-ში, 2000 წელი
1	მშენებლის პროდუქტის დაცვა	25	61,7
2	მშენებლის დაცვა	30	82,2
3	ინვესტიციების წილი მშენებლის პროდუქტში	25	8
4	მოსახლეობის რაოდენობის საშუალო მინიმუმის კვალი	10	52
5	საგარეო ვალის მოცულობის მშენებლის პროდუქტის ში	25	60
6	დანართები მეცნიერებაში	2	0,2
7	სივრცითი საკითხების წილი (წილი)	70	72,6

საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების მოყვანილი მაჩვენებლებიდან ჩანს, რომ 1. ქვეყანაში მშენებლობის სექტორისათვის აუცილებელი მინიმალური ზღვრული მაჩვენებლისაგან, ანუ მასში მშენებლობის დადარგული აქვს გაფართოებული კვლავ წარმოების დათვით განვითარების უნარი, რაც, თუ ასე გაგრძელდება ხელმწიფო ბრივობის და კარგის რეალურ საფრთხეს შეიცავს; 2. აქედან უშუალოდ გამომდინარეობს, რომ ასეთ პირობებში ქვეყნის სამოხილიზაციო მომზადების მაჩვენებლების უზრუნველყოფის საკითხი დგება ექვექვემ, რაც მეტად საშიშია საგანგებო პირობებში სახელმწიფოს არსებობისათვის, აგრეთვე ქვეყნის მაჩვენებლები მდგრადი და უსაფრთხო განვითარების უზრუნველყოფისათვის მიუღებელია.

საქართველოს ეკონომიკის მდგრადობის ერთ-ერთ ძირითად პირობად მიჩნეული უნდა იქნეს სამობილიზაციო მომზადების დამზადყოფნის მატერიალური რეზერვების მოცულობა (მოთხოვნილებების შესაბამისად) როგორც მინიმუმ, ყველანომენკლატურის მიხედვით, ქვეყნის საგანგებო პირობებში ერთი თვის მანძილზე ავტონომიური ფუნქციონირებისათვის. აღნიშნული ამოცანისათვის სისტემატურად უნდა მომზადდეს სამხედრო საფრთხეების განვითარების გრძელვადიანი პროგრამები, როგორც სახელმწიფოს სტრატეგიის და პოლიტიკის განმსაზღვრელი დოკუმენტი.

2.6

ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების გაშლის ორგანიზაციის სისტემა და ძირითადი პრინციპები

ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადება უნდა განხორციელდეს მშვიდობიანობის დროს საკმაოდ რთული და ფართო ღონისძიებათა კომპლექსის გატარების გზით და დაიყოს სამ ძირითად მიმართულებად: სამობილიზაციო მომზადებას ამოქალაქოთავდაცვისათვის, შეიარაღებული ძალების სამარო მომზადყოფნისათვის და ეროვნული მეურნეობის სამობილიზაციო მომზადება. მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადება ქვეყნის სამობილიზაციო მომზადების უმნიშვნელოვანესი შემადგენელი ნაწილია. იგი მიმდინარეობს მთავრობის ხელმძღვანელობით მეურნეობის წინასწარი მომზადების მიზნით შეიარაღებული ძალების, სამოქალაქოთავდაცვისადამოსახლეობის გადაუდებელ მოთხოვნილებათა საგ

ანგებოპირობებში დაკმაყოფილებისათვის (იგულისხმებაროგორცომი, ასევეუბედურიშემთხვევა).

მობილიზაციისპრინციპებია: ა) ცენტრალიზირებულიმართვა; ბ) წინასწარიმზადება; გ) მობილიზაციისათვისმზადყოფნა; დ) გეგმიურობა; ე) კომპლექსურობა; ვ) კოორდინაციადაკონტროლი.

აღნიშნულიპრინციპებიდანგამომდინარე, ეროვნულიიმეურნეობისსამობილიზაციომომზადებაზეპასუხისმგებლობაეკისრებამთავრობას, სამინისტროთადაუწყებათახელმძღვანელებს, ქალაქებისდარაიონებისადგილობრივიმმართველობისორგანოებს.

ეკონომიკისსამობილიზაციომომზადებაუნდაგანხორციელდესეროვნულიიმეურნეობისსამობილიზაციომომზადებისპერსპექტიულიდაყოველწლიური (გან-საკუთრებულიპერიოდის) სახელმწიფოშეკვეთებისდამუშავებისდარეალიზაციისგზით. ესშეკვეთებიუნდადამუშავდესდარგობრივდარეგიონალურჭრილში.

არსებულითეორიისადაპრაქტიკულიგამოცდილებისთანახმად, განსაკუთრებულპერიოდადგანიხილებასამიურთიერთდაკავშირებულიეტაპი. პირველიეტაპისსამობილიზაციოგეგმისთანახმადგაითვალისწინებასამხედროპროდუქციისწარმოებისმოცულობისმკვეთრიზრდასამოქალაქოპროდუქციისწარმოებისგარკვეულიშემცირებისხარჯზე.

მეორეეტაპიიწყებასამობილიზაციოგაშლისდასრულებისდასავარაუდოწლისგეგმითავალისწინებულწარმოებისმოცულობისმიღწევისშემდეგდაგრძელდებაომისანსაგანგებოპირობებისდამთავრებამდე.

მესამეეტაპზეხდებასამხედროპროდუქციისწარმოებისშემცირებადაეროვნულიიმეურნეობისსამოქალაქოპროდუქციისწარმოებაზეგადაყვანაიმმოცულობით, რომელიცუზრუნველყოფსქვეყნისმოთხოვნილებებს.

ეროვნულიეკონომიკისდარგთაგადაყვანასავარაუდოწლისგეგმითავალისწინებულწარმოებაზეშემიძლებაგანხორციელდესქვეყნისმთელიტერ

იტორიაზე, ანნაწილობრივ, ცალკეული დარგების მიხედვით.

შეიარაღებული ძალებისათვის და ქვეყნის მოთხოვნილებათა უზრუნველყოფისათვის, მათი პროდუქციის მნიშვნელობის გათვალისწინებით, სავარაუდო წლის სახელმწიფო შეკვეთებში (სამობილიზაციო გეგმაში) უნდა განისაზღვროს მაქსიმალური სამხედრო-ეკონომიკური შესაძლებლობები, კერძოდ:

- სამხედრო პროდუქციის გამომშვების მკვეთრი გაზრდა;

- სამხედრო ტექნიკის დაქონების, მათი წარმოებისათვის საჭირო მაკომპლექტებელი ნაწარმის და მზადების დამიწოდების დავალებები;

- ქვეყნის შეიარაღებული ძალებისა და სამხედრო ტექნიკის დაკომპლექტების, ეროვნული მეურნეობისა და გადაუდებელისაჭიროების მოთხოვნილებათა და კმაყოფილებისათვის სამოქალაქო სამრეწველო პროდუქციის წარმოების დავალებები; ნავთობ პროდუქტებით მომარაგება, აგრეთვე ტრანსპორტის, კავშირგაბმულობის და ჯანმრთელობის დაცვის, სოფლის მეურნეობის, სამშენებლო ინდუსტრიის და ეროვნული მეურნეობის სხვა დარგების მუშაობის ძირითადი მაჩვენებლები;

- განსაკუთრებული პერიოდის პირობებში მოსახლეობის დაცვისა და მატერიალურ ფასეულობათა ზარალის შემცირების ღონისძიებები;

- ეროვნული მეურნეობისაჭიროებისათვის უმნიშვნელოვანესი სახეობის მოწყობილობის, ნედლეულისა და მასალების მოთხოვნილებათა გაანგარიშებები. მატერიალური ბალანსების საფუძველზე; საწარმოს მიმდევრების შექმნისათვის სპერსპექტიული და ყოველწლიური პროგრამები;

მუშახელზე ეროვნული იმეურნეობების მოთხოვნილებათა გაანგარიშებები,
მისიშევსების წყაროები;

-

უმოკლეს ვადაში,

ეროვნული იმეურნეობის სამობილიზაციო გამლის ორგანიზაციულ-
ტექნიკური დონის ძიებები;

-

განსაკუთრებულ პერიოდში ეროვნული იმეურნეობის შუეფერხებელი მუშაობის
სლონის ძიებები;

ეროვნული იმეურნეობის სამობილიზაციო მომზადების პერსპექტიულ
იპროგრამები უნდა შეიცავდეს:

-

სამხედრო ტექნიკისა და სამხედრო ოქონების დამზადების ადამიწოდების მოცუ
ლობებს შეიარაღებულ ძალების მიმდინარე საჭიროებისა და განსაკუთრებულ
იპერიოდის პირველი წლის მარაგების უზრუნველყოფას;

-

სამობილიზაციოს მიმღავრეების შექმნის,

განვითარებისა და შენარჩუნების დავალებებს სამხედრო ტექნიკისა და სამხედრო
ოქონების საწარმოებლად,
შეიარაღებულ ძალების მოთხოვნილებათა და საკმაყოფილებლად განსაკუთრ
ებულ პერიოდში;

-

მრეწველობაში სამობილიზაციოს მიმღავრეების შექმნის,

განვითარებისა და შენარჩუნების დავალებებს დეფიციტურის ამოქალაქობრო
დუქციის საწარმოებლად;

-

ტრანსპორტის,

კავშირგაბმულობის,

ჯანმრთელობის დაცვისა და ეროვნული იმეურნეობის სხვა დარგების სამობილი
ზაციო მომზადების დავალებებს;

-

სახელმწიფო რეზერვში მატერიალურ ფასეულობათა და გროვების სამუშაოებს
ქვეყნის ეროვნული იმეურნეობის განვითარებისა და ქვეყნის თავდაცვი უნარიან

ობისამაღლებისმიზნით,

აგრეთვემატერიალურფასეულობათარეზერვებშიშენახვისლონისძიებებსსამხედროდადეფიციტურიპროდუქციისსაწარმოებლადგანსაკუთრებულპერიოდში;

- სამოქალაქოთავდაცვისსაინჟინრო-ტექნიკურილონისძიებებსგანსაკუთრებულპერიოდში, მოსახლეობისდაცვისადეროვნულიმეურნეობისფუნქციონირებისმდგომარეობისასამაღლებლად, აგრეთვემშვიდობიანდროსსტიქიურიუბედურობების, ავარიებისადაკატასტროფებისშედეგებისსალიკვიდაციომამველიდასხვაგად აუღებელისამუშაოებისსაწარმოებლად;

- შეიარაღებულძალებშიმოხილზაციითგაწვეულისამხედროვალდებულებათაშემცველიკადრებისმომზადებას;

- განსაკუთრებულიპერიოდისათვისსხვადასხვადოკუმენტებისმომზადებისდავალებებს, მათშორის: ეროვნულიმეურნეობისდარგებისსაქმიანობისოპერატიულმართვაზე, მატერიალურ-ტექნიკურმომარაგებაზე, შრომითირესურსებისგამოყენებაზე, სამოქალაქოთავდაცვისადსამოხილზაციოხასიათისსხვალონისძიებებზეგადაყვანას.

განსაკუთრებულპერიოდშისამოქალაქოშეიარაღებაზედაქვემდებარებულისაწარმოებსადაორგანიზაციებზეოპერატიულიხელმძღვანელობისგაწვევისათვის, საქართველოსსამინისტროებმადაუწყებებმა, ავტონომიურირესპუბლიკებისმთავრობამ, ქალაქთბილისისმერიამ, საწარმოებმა, ორგანიზაციებმადადაწესებულებებმა, რომლებიცმიიღებენდავალებებსავარაუდოწლისგეგმისმიხედვით, წინასწარუნდადაამუშაონდადადგენილიწესით-შეთანხმებისშემდეგწარუდგინონდასამტკიცებლადსამოხილზაციომომზა

დების ცენტრალური ორგანოს მათი მუშაობის წესი,
სამობილიზაციო გაშლის დაწყების პერიოდის პირველი 15 დღისათვის.

სავარაუდო წლისათვის გაანგარიშებებს და ოპერატიული დოკუმენტების დამუშავებას საფუძვლად უნდა ედოს საქართველოს მთავრობის დადგენილება – სავარაუდო წლის სამობილიზაციო გეგმის დამუშავების შესახებ.

საწარმოებმა,
რომლებმაც სავარაუდო წლის გეგმის მიხედვით უნდა აწარმოონ სამხედრო და სამოქალაქო პროდუქცია,
დაკისრებულის სამობილიზაციო დავალებათა დროულად,
სრულად და ხარისხიანად შესრულების უზრუნველყოფის მიზნით,
მშვიდობიან პერიოდში უნდა განახორციელონ სამობილიზაციო მომზადებისა და სამოქალაქო თავდაცვის ღონისძიებები.

საწარმოების სამობილიზაციო მომზადება ხორციელდება შემდეგნაირად:

-
მუშავდება სავარაუდო წლის სამხედრო დამნიშვნელოვან სამოქალაქო სამრეწველო პროდუქციის წარმოების ადამიწოდების გეგმა;

- იქმნება სამხედრო ტექნიკის, საჯარისო დანიშნულების ქონების, მაკომპლექტებელი ნაწილების ადამნიშვნელოვან სამრეწველო პროდუქციის წარმოებისათვის საჭირო სამობილიზაციო სიმძლავრეები.

- მუშავდება სამხედრო ტექნიკაზე, საარმიო და სამოქალაქო პროდუქციაზე მშვიდობიანობის დროს მოქმედის ტანდარტები და ნატიქნიკური დოკუმენტაციიდან განსაკუთრებულ პერიოდში დასაშვები გადახრები;

- იგეგმება ღონისძიებების აწარმოს მუშაობის უზრუნველსაყოფად;

-
მზადდება შეიარაღებული ძალებში მობილიზაციით გასაწვევი რეზერვის ტაშმ ესაცვლელად საჭირო პროფესიების და სპეციალობათა მქონე კადრები;

-
იქმნება სპეციალური ღონისძიებები განსაკუთრებულ პერიოდში აღდგენითი ამუშაოების ჩასატარებლად.

საწარმოები,
რომლებიც სავარაუდო გეგმის მიხედვითა წარმოებენ სამხედრო და სამოქალაქოსამრეწველო პროდუქციას,
ხელმძღვანელობენ რაშესაბამის ინსტრუქციებით,
მეთოდური მითითებებით და დამტკიცებული დავალებებით,
უნდა დაამუშავონ სავარაუდო წლის სამობილიზაციო გეგმები,
რომელთა და მუშავება ეკისრება საწარმოს ხელმძღვანელს.

საწარმოს სავარაუდო წლის სამობილიზაციო გეგმის შემუშავებისათვის სამობილიზაციო მომზადების და სამოქალაქო თავდაცვის ღონისძიებათა შესრულებაზე სისტემატური კონტროლის განხორციელებისათვის ხელმძღვანელი სბრძანებით იქმნება მუდმივ მოქმედი ტექნიკური კომისია,
საწარმოს მთავარი ინჟინერის მეთაურობით.
საწარმოს სამობილიზაციო გაშლილი გეგმა შედგება შემდეგი ძირითადი დოკუმენტებისაგან:

-
საწარმოს ხელმძღვანელის გადაწყვეტილება საწარმოს სამობილიზაციო მომზადების და სავარაუდო წლის სამრეწველო პროდუქციის წარმოებისათვის მისი მოზადყოფნის უზრუნველყოფის შესახებ.

- სავარაუდო წლის სამრეწველო პროდუქციის წარმოების გეგმა (ნომენკლატურა და პროდუქციის მოცულობა ნატურალურ და ფულად გამონახატულებაში).

-
სავარაუდო წლის დავალების შესასრულებლად საჭირო საწარმოო ფართობის და ძირითადი სახეობის მატერიალური რესურსების
(ტექნოლოგიური მოწყობილობის, აღჭურვილობის ინსტრუმენტის,

ელექტროენერჯის, სათბობის, წყლის, ორთქლის, შეკუმშული ჰაერის, ნედლეულის, მაკომპლექტებელი ნაწარმის და სხვა მასალების) მოთხოვნილებათა უზრუნველყოფის გაანგარიშებანი;

-

სამობლიზაციორეზერვში და საგროვებელმა ტერიალურ ფასეულობათა უწყისები;

-

სავარაუდო წლის გეგმის და ვალეზათა შესრულებისათვის საჭირო მუშახელის მოთხოვნილების გაანგარიშებები.

გაანგარიშებამუშა-

მოსამსახურეთა დამატებით მოთხოვნილებაზე კეთდება ძირითადის სპეციალური ბისმიხედვით.

შეიარაღებულ ძალებში მობლიზაციით გასაწვევებელ მძღვანელ მუშაკთა დამატერიალურად პასუხისმგებელი პირების შეცვლის გეგმა, ასევე შეიარაღებულ ძალებში მობლიზაციით გაწვევის გაანგავადებაზე მოწმობების ჩაბარების შესახებ ღონისძიებათა გეგმარეზერვის ტებისათვის.

სავარაუდო წლის სამობლიზაციო გეგმის შემადგენელ ნაწილებად შეიძლება ჩაითვალოს, აგრეთვე საწარმოს მიერ დამუშავებული, ანგარედან მიღებული შემდეგი დოკუმენტები:

სამხედრო და სამოქალაქო სამრეწველო პროდუქციის დამ-

ზადების ნახაზები და ტექნიკური დოკუმენტაცია;

მითითებები მოქმედ ტექნიკურ დოკუმენტაციებიდან გასაკუთრებული პერიოდში დასაშვებ გადახრების შესახებ;

დოკუმენტაცია ტექნიკური აღჭურვილობათა შესახებ,

ნახაზების კომპლექტით;

არასტანდარტულ დამხმარე მოწყობილობათა ტექნოლოგიური დოკუმენტაცია;

როგორც მშვიდობიან, ისე განსაკუთრებულ პერიოდში ვიწროადგილების აღმოფხვრასთან დაკავშირებული საამქროების, უბნების, სამსახურების, მშენებლობის, რეკონსტრუქცი-

ებისადასხვა ღონისძიებებისათვის საჭირო საპროექტო-სახარჯთაღრიცხვადო კუ-მენტაცია.

ეროვნული ეკონომიკის სამოხილიზაციო მომზადების ამჟამად მოქმედისისტიემის, საწარმოს მუშაობის კონკრეტული პირობებისა და მის მიერ შესრულებული და ვალეების განხილვა-ანალიზი იძლევა საშუალებას და ვასკვნათ:

1.

ეროვნული ეკონომიკის სამოხილიზაციო მომზადებისა და გაშლის ორგანიზაციულ სისტემაში არარის სახულის ძირითადი თავისებურებანი, რომლებიც განპირობებულია საბაზრო ეკონომიკით და მისთვის დამახასიათებელი საკუთრების ფორმირებით;

2.

სამოხილიზაციო და გეგმვა

(როგორც სამოხილიზაციო მომზადებისა და გაშლის ძირითადი რგოლი)

მოიცავს მრავალ მთითებებსა და სხვადასხვა სახის დოკუმენტაციას,

რაც განაპირობებს მათს ირთულეს,

მოუქნელობას,

მკაცრად ცენტრალიზებულ ხასიათს;

3.

სამოხილიზაციო მომზადებისა და გაშლის მოქმედისისტიემასაკმარისად არაა ორიენტირებული წარმოების შესაძლებლობებზე,

არსებული და შესაქმნელის იმპლავრების მაქსიმალურ გამოყენებაზე,

აგრეთვე საკუთარი მარაგებით მოსახლეობისა და საომარი მოქმედების უზრუნველყოფაზე;

4.

სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის წარმოების იმპლავრეთა გამოყენები

სმაქსიმალური დონის მიღწევა,

ნავარაუდევ იერთი წლის ვადაში,

მიუღებელია თანამედროვე საომარი მოქმედებების დინამიურობისა და რესურს

სტევადობის ფაქტორთა გათვალისწინებით.

2.7 სამხედრო წარმოების ძირითადი პარამეტრების განსაზღვრის ამოსავალი იბაზა და ინსტრუმენტარი

სამხედრო სტრატეგია, როგორც უკვე აღნიშნეთ, განსაზღვრავს შეიარაღებული ძალების მშენებლობის საერთო მიმართულებას, მის სტრუქტურას, ხარისხობრივ ემადგენლობას, შეიარაღებაზე და სამხედრო ტექნიკაზე მოთხოვნილებებს.

ქვეყნის სამხედრო სტრატეგიის ფორმირების საფუძველს წარმოადგენს სახელმწიფო სამხედრო დოქტრინის დებულებები.

თითოეულის სახელმწიფო ემეხს თავისი ქვეყნის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის გზებს იმ რეალური სამხედრო-ტექნიკური შესაძლებლობათა ფარგლებში, რომელიც არსებობს მოცემულ კონკრეტულ მომენტში.

ამოცანა მდგომარეობს იმაში,

რომ საუკეთესო და ყველაზე იაფი გზით დასაშუალებები თუ უზრუნველყოფილი ქნეს ქვეყნის უსაფრთხოება.

საქართველოში სამხედრო დოქტრინის დამუშავება დამიღება მოხდა ასაკ მაოდ და გვიანებით (1997 წლის 1 ოქტომბერი), რის გამოც ქვეყნის შეიარაღებული ძალების მშენებლობა მოკლებული აღმოჩნდა ასისტემურობას და მკაცრორგანიზებულობას.

აღნიშნულმა გარემოებებმა და აბრკოლა თავდაცვის მრეწველობის პარამეტრების წორი განსაზღვრა,

პატრონის გარეშე დარჩა და განიავდა არსებული სამობილიზაციო მომზადების მატერიალური მარაგები. მოგვიანებით, 2005 წელს,

დამუშავდა ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია,

რომელშიც არასაკმარისად,

მაგრამ მაინც დაფიქსირებული იყო ეკონომიკური უსაფრთხოების კონცეფცია.

მასშვიკითხულობთ:

”საქართველოს უსასაფრთხოების სპოლიტიკა აუცილებელი ეკონომიკური პირობების შექმნას საქართველოს განვითარების და ეროვნული უსაფრთხოებისათვის”
იმავეწეოს დამტკიცდა საქართველოს სამხედრო სტრატეგია (სამხედრო დოქტრინა),

რომელიც თავდაცვის უნარიანობის უზრუნველყოფის ძირითად მიმართულებებში ჩიწვეს: 1. მოქნილობას; 2. ერთიანი ოპერაციების წარმართვას; 3. NATO-სთან თავსებადობას; 4. განთავისუფლების და კრიზისების დროს მოქმედებათა დაგეგმვას; 5. სამოქალაქო უწყებებისათვის დახმარების აღმოჩენას; 6. საინფორმაციო და სადაზვერვო შესაძლებლობებს.

სამხედრო ეკონომიკის ჩამოყალიბებასა და შესაბამისი რეზერვების შექმნაზე აქა ცარაფერი ანათქვამი,

შესაბამისად არც სამხედრო ეკონომიკური სპოლიტიკა წარმოებულა. ესეც ერთ-ერთი მიზეზი არუსეთ-საქართველოს სამომარმოქმედებათა დროს ქრთულისა ჯარის ფორმირებებისკ რახისა.[21]

სამხედრო-ეკონომიკური და სამხედრო-ტექნიკური სპოლიტიკის რეალიზაციის ერთ-ერთი ძირითადი ინსტრუმენტი სამხედრო ბიუჯეტის დამუშავება, რომელიც გადაწყვეტზე გავლენას ახდენს სამხედრო პროდუქციის წარმოების ორგანიზაციასა და განვითარებაზე. შეუძლებელი ანების მიერ სამხედრო ეკონომიკური პროგრამის განხორციელება, თუ არიქნება გამოყოფილისა ჭიროსი გნებანი. ამიტომ სამხედრო მშენებლობის მრავალი პრობლემის გადაწყვეტა და კავშირებ ულია, უპირველეს ყოვლისა, სამხედრო ბიუჯეტთან. მართალია, თავდაცვაზე ხარჯები არცთუმცირეა, მაგრამ ეს არეხება, ანთითქმის არეხება, სამხედრო ეკონომიკის ფორმირებას, ამიტომ იგარაფინანსებს თავდაცვის ელემენტარული მოთხოვნებს.

სამაგიეროდ, შედარებით მაღალი სახელმწიფო მართვაზე (2,2%) და საზოგადოებრივი წესრიგის და უშიშროებაზე (1,4%) გაწეული ხარჯები. ამუკანასკნელთა ჯამური წილი მთლიან შიდა პროდუქტის მიმართ (4,2%), თითქმის უტოლდება სახალხო მუდრეობის მომსახურებაზე ბიუჯეტიდან გაწეული სახსრების წილს (4,4%), ეს მონაცემები ექსპლოატატორული სახელმწიფო სბიუროკრატიული აპარატის გაძლიერების ტენდენციას ადაეკონომიკური განვითარების ჩამორჩენაზე მიუთითებს. [22]

საქართველოს პრეზიდენტის 2002 წლის 20 სექტემბრის # 406 ბრძანებულება 2003 წლის პირველ რიგში სარეალიზაციო სახელმწიფო პროგრამების ჩამონათვალში იდამტკიცებული სამობილიზაციო რეზერვების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად ითვალისწინებდა სავარაუდო დაფინანსებას 65 ათას ლარს, ხოლო ბიუჯეტით 60 ათას ლარს, საქართველოს საჰაერო სივრცეში ფრენების უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად საქმეზ-სამაშველო და ხანძარსა წინააღმდეგო ღონისძიებებისათვის 800 ათას ლარს. ცხადია, სამობილიზაციო მოზადების მატერიალურ-ტექნიკური მარაგებისათვის 65 ათას ლარი მიზერული თანხაა იყო. მსგავსი პოლიტიკა დღესაც გრძელდება. თავდაცვის ბიუჯეტისაკმარისზე მეტ თანხებს ხარჯებს იმპორტირებული პროდუქტის შემოზიდვას, ვიდრე ადგილობრივი ეკონომიკის სექტორების განვითარებას, რაც ერთი მხრივ უფროსა იმედოათავდაცვის უზრუნველყოფისთვისა ზრის ით, დამეორეს მხრივ, მასმულ ტიპლიკაციური ეფექტის მოტანაცმეუძლიას საქართველოს ეკონომიკისათვის.

სახელმწიფოს ამხედროდოქტრინის, სამხედრო სტრატეგიის და შეიარაღებული ძალების მშენებლობის შესაბამისი პროგრამების ფორმირების კვალდაკვალ საქართველოს სამხედრო ბიუჯეტის და

მუშავება ევალება თავდაცვის სამინისტროს,
რომელიმაც უნდა განახორციელოს აღნიშნულის ამუშაო ფიციალურის ამხედროსტრატეგიის და შეიარაღებული ძალების მშენებლობის გეგმის შესაბამისად.

სამხედრო ბიუჯეტის დამუშავების,
განხილვის და დამტკიცების პროცესში უნდა განისაზღვროს არამართოსამხედრო ასიგნებათა საერთო მოცულობა, არამედ მათის ტრუქტურაც, ე. ი. მათი განაწილება კონკრეტულ მიზნებზე, შეიარაღებული ძალების მშენებლობის სხვადასხვა სამხედრო პროგრამებზე.

სამხედრო ეკონომიკის და თავდაცვის მრეწველობის ძირითადი პარამეტრების განსაზღვრის ერთ-ერთი მთავარი მოსავალე ლემენტს წარმოადგენს ქვეყნის სამხედრო-ეკონომიკური პოტენციალი.

საკითხის რამდენად მესრული გამოუქების მიზნით საჭიროა ამასთან ერთად შევეხოთ სამხედრო-ეკონომიკური პოტენციალის პასიურ ნაწილსაც, რომლის პრაქტიკული გამოყენება ხდება სამოქალაქოსა წარმოთა სამხედრო რელებზე გადართვის გზით, რასაც ბუნებრივად მოსდევს სამხედრო ეკონომიკის გაფართოება.

სამხედრო ეკონომიკა გულს ხმობს სეროვნული მეურნეობის სპეციფიკურ ნაწილს, რომელიც მსახურება ქვეყნის თავდაცვის უნარიანობის უზრუნვეყოფის ამოცანებს. იგი მოიცავს როგორც საწარმო ძალებს, ასევე ეკონომიკურ თირთობებს.

სამხედრო ეკონომიკის ეს ორი მხარე მჭიდროდ არის ურთიერთდაკავშირებულ იდა წარმოადგენს განუყოფელ ერთიანობას.

სამხედრო ეკონომიკურის აქმიანობის მთლიანის სპექტრი მოიცავს კვლავ წარმოების ყველა ფაზას: წარმოებას, განაწილებას, გაცვლას ადამოხმარებას.

სამხედრო ეკონომიკის ძირითად რგოლს წარმოადგენს სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის წარმოების სფერო, უპირველესყოფლისა, სამხედრო მრეწველობა. თანამედროვე პირობებში სამხედრო მრეწველობა,

რომელიც წარმოებს იარაღსა და სამხედრო ტექნიკას,
აგრეთვე სამხედრო დანიშნულების ფართო ასორტიმენტის სხვა პროდუქციას,
ძირითადად განაპირობებს სამხედრო ეკონომიკის ხასიათს.
უკანასკნელათწლებულში ქვეყნების სამხედრო მრეწველობაში მკვეთრად გაიზარდა წარმოების მოცულობა, არსებითად შეიცვალა დარგობრივის ტრუქტურა, აღმოცენდარი იგია ხალიდარგები, განხორციელდა საწარმოო აპარატის ძირეული გარდაქმნა ახალი ეფექტიანი ტექნიკის ბაზაზე.

სამხედრო პროდუქციის წარმოებაში, გარდამრეწველობისა, აქტიურად მონაწილეობენ მატერიალური წარმოების სხვა დარგებიც. კერძოდ, მშენებლობა.

სამხედრო ბიექტების მშენებლობის მოცულობა და ხასიათი განისაზღვრება უმთავრესად სახელმწიფოს სამხედრო სტრატეგიით და სამხედრო ტექნიკის განვითარების დონით.

მეორე მსოფლიო ომამდე სამხედრო ბიექტების მშენებლობაზე იხარჯებოდა მედარები თუმნიშვნელო სახსრები, რომლებიც, როგორც წესი, მიმართული იყო ყაზარმების აგებაზე, სტრატეგიული გზების გაყვანაზე, აეროპორტებისა და ნავსადგურების მშენებლობაზე.

ომის შემდგომ პერიოდში ასეთი საშუალო ძირითად სახეებს წარმოედგენდა სარაკეტო ბაზების და საცდელი ცენტრების მშენებლობა,

ჰაერსაწინააღმდეგო დარაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის ბიექტთა, სამხედრო-საჰაერო და სამხედრო საზღვაო ბაზების მშენებლობა, სასაწავლო-საწვრთნელი პოლიგონების მოწყობა და სხვა.

რთული სამხედრო ბიექტების მშენებლობა მოითხოვს რესურსების უზარმაზარ ხარჯებს.

ამის შედეგად სამშენებლო სამუშაოებს უკავიათ მნიშვნელოვანი ადგილი განვითარებული ქვეყნების სამხედრო ეკონომიკაში.

სამხედრო ეკონომიკის განვითარებასთან დაკავშირებით სატრანსპორტო გადაზიდვათა მოცულობის ზრდა როგორც სამხედრო წარმოების ნედლეულით,

სათბობით,
ნახევარფაბრიკატებით და სხვა საჭირო მასალებით მომარაგების დროს,
ისე მომხმარებელამდემზას ამხედრომასალების მიწოდების სტადიაზე.
სამხედრო წარმოების ფუნქციონირებაში ტრანსპორტის როლის მნიშვნელოვან
იამაღლებად აკავშირებული იმასთან,
რომიგი უზრუნველყოფს სპეციალიზებული სამხედრო წარმოების კოოპერირე
ბას.

მნიშვნელოვან დიზრდება ტრანსპორტის შემოქმედებას ამხედრო წარმოებისგ
ანლაგებაზე და ეკონომიკის საგანგებო პირობებში სამობილიზაციოსაქმიანობა
ზე.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ მკვეთრად შემცირდა სურსათის წილი შიდა
რადებულ იძალების მოთხოვნილება თას ტრიქტურაში. მიუხედავად ამისა,
სოფლის მეურეობა ინარჩუნებს შესამჩნევ როლს სამხედრო საქონლის წარმოება
ში,
რადგან აცში არაღებულ იძალების პირადი შემადგენლობის სურსათით უზრუ
ნველყოფა კვლავ რჩება სამხედრო ეკონომიკის სერიოზულ ამოცანად.

სამხედრო ეკონომიკაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს მატერიალური,
ფინანსური და სხვა სახის რესურსების განაწილება,
ამსფეროში სამხედრო მომხმარებელთა საერთოსიდიდე,
განისაზღვრება იმით,
თუ სახელმწიფოებრივი რესურსების რანაწილი უნდა იყოს მიმართული სამხედ
როსაჭიროებაზე. გარდა ამისა არსებობს,
კონკრეტული სამხედროსაჭიროების დასაკმაყოფილებლად გამოყოფილი რეს
ურსების განაწილების პრობლემა. ამრიგად,
განაწილების სფეროში რაც შეიძლება სრულად უნდა ისახობოდეს ქვეყნის სამხ
ედრო ეკონომიკის განვითარების დინამიკა და სტრუქტურა.

სახელმწიფოს სამხედრო მოხმარების მასშტაბები ყოველწლიურად დგი
ნდება სამხედრო ბიუჯეტის დამუშავების ადა დამტკიცების პროცესში.
სახელმწიფო განსაზღვრავს ფულადისახსრების საერთო მოცულობას,

რომელიც გამოიყოფა დამტკიცების საკანონმდებლო წესით კონკრეტულ სამხედრო პროგრამის დაფინანსებისთვის.

სახელმწიფოს სამხედრო ასიგნებათა ყოველწლიურ მოცულობას განსაზღვრავს თავისი საგარეო პოლიტიკური მიზნების,

აგრეთვე შიდა პოლიტიკური და ეკონომიკური მდგომარეობის შესაბამისად.

სამხედრო ბიუჯეტის მოცულობისა და სტრუქტურის ანალიზის აშუალებას იძლევა აიხსნას სახელმწიფოს სამხედრო პოლიტიკასა და სტრატეგიაში მოხდარი ცვლილებები, შეიარაღებული ძალების მშენებლობის ხასიათი, განისაზღვროს ქვეყნის ეკონომიკის მდგომარეობა და განვითარების პერსპექტივები.

სამხედრო ეკონომიკა მოიცავს ისეთ ფაზასაც, როგორც აგაცვლა. წარმოებული სამხედრო საქონელი მოხმარების განკარგულებაში გადადის მას შემდეგ, როცა გაივლის გაცვლის სტადიას.

სამხედრო ეკონომიკის მთელ წინასაქმიანობას საბოლოო და გვირგვინებს სამხედრო პროდუქციის მოხმარება (შეიარაღების, სამხედრო ტექნიკის და სამხედრო დანიშნულების სხვა საქონლის მოხმარება) უმთავრესწილად შეიარაღებული ძალების მიერ,

რომელიც ძირულად განსხვავდება სამოქალაქო მოხმარებისაგან.

სამხედრო მოხმარება ხორციელდება შეიარაღებული ბრძოლის მზადების, ან მისი წარმართვის მსვლელობაში და წარმოადგენს რესურსების არამწარმოებლურ მოხმარებას.

სამხედრო მიზნით მოხმარებული პროდუქციის აშუალოდ გამოითიშება სამეურნეო ბრუნვიდან.

მსოფლიოს სამხედრო-ეკონომიკურისაქმიანობის (მხედველობაში ანების მიერისახელმწიფო)

მასშტაბები შეიარაღებული ძალების ფარგლებში განუხრელად ფართოვდება.

ესკიგანპირობებულია არმიის რიცხოვნების ზრდით,

მათი ტექნიკური აღჭურვილობის დონის ამაღლებით და ამისგან ხორციელები სსაშუალებათა სირთულით.

ამჟამად რთული შეიარაღების ამოქმედებისათვის საჭირო აკარგა დგაწვრთნილი
იდაგანსწავლული პერსონალი, წინასწარ მომზადებული ბაზები,
სასტარტო პოზიციები, სხვადასხვა დამხმარე მოწყობილობა,
შეიარაღებული ძალების მატერიალურ-
ტექნიკური უზრუნველყოფის განვითარების სისტემა.

არმიაში ეკონომიკური საქმიანობის სისტემა და კავშირებული აარამარტ
ომზასამხედრო პროდუქციის მოხმარებასთან,
არამედრიგ შემთხვევაში საბოლოო სამხედრო პროდუქციის წარმოების პროცეს
ის გაგრძელებასთან დასრულებასთან (სარემონტო საწარმოები,
ზურგის სამსახური, ტრანსპორტი და ა.შ.). შეიარაღებულ ძალებში სამხედრო-
ეკონომიკური მუშაობის უზრდასხელსაწყოებსაგრეთვე იმ ქონების მიმდინარეობა
ატება, რომელიც იმყოფება მისგან კარგულ მდგომარეობაში.

სამხედრო-ეკონომიკა განიცდის მუდმივ განვითარებას,
რომელიც არ შეიძლება არ დაექვემდებაროს განსაზღვრულ კანონებს და კანონზ
ომიერებებს.

იგი ყოველთვის გამოდის როგორც ქვეყნის საერთო ეკონომიკის ნაწილი.

ამიტომ თავსებობს ბუნებრივია,

რომ სამხედრო ეკონომიკა ექვემდებარება შესაბამის ეკონომიკურ კანონებს
მოქმედებს. ამასთან, სამხედრო ეკონომიკა არასაერთო ეკონომიკის ნაწილი,
არამედისწარმოადგენს მის სპეციფიკურ ნაწილს.

სამხედრო ეკონომიკის მიზნობრივი ფუნქციონირება არსებითად განსხვავდება
სამოქალაქო ეკონომიკის მიზნობრივი ფუნქციონირებისაგან.

სამხედრო ეკონომიკის მიზანია წარმოების ეთიპროდუქცია,

რომელიც საჭიროა მისი მოზადეებისადამისი წარმატებული წარმართვისათვის.
ეს დამახასიათებელი თვისება განაპირობებს მისი განვითარების რიგთავისებუ
რებებსა და კანონზომიერებებს.

ქვეყნის სამხედრო-

ეკონომიკური განვითარება ხორციელდება ოფიციალურ სამხედრო სტრატეგ
ის შესაბამისად,

რომელიც თავის მხრივ ფორმირდება საშინაო და საგარეო პოლიტიკის ხასიათის , სამხედრო-ეკონომიკური პოტენციალის, სამხედრო ტექნიკის დონისა და განვითარების სპერსპექტივების, მეზობელ ქვეყნებთან ურთიერთობის საერთო მდგომარეობის გათვალისწინებით და უშუალო ზემოქმედებით.

სახელმწიფო სპოლიტიკური მიზნებიდან გამომდინარე, სამხედრო სტრატეგია კონკრეტულ მოთხოვნებს აყენებს სამხედრო-ეკონომიკის წინაშე დამით ზემოქმედების საუცილებელ განვითარებაზე. სტრატეგია კონკრეტულ მოთხოვნებს უყენებს, სახელმწიფო სამხედრო-ეკონომიკური და სამხედრო-ტექნიკური პოლიტიკას. სამხედრო ეკონომიკური პოლიტიკა მოიცავს მოსათვის ეკონომიკური მზადების პრინციპებს და მეთოდებს. სამხედრო-ტექნიკური პოლოტიკა კავს ახავს მომსწარმართვის (წარმოების) საშუალებათა სრულყოფის, დასახული მახასიათებლების მქონე იარაღის, ახალისის ტემების დამუშავების და შეიარაღებულ ბრძოლის წარმართვის პრინციპულად ახალ საშუალებათა ძიების ძირითად მიმართულებებს.

შეიარაღებისა და სამხედრო ტექნიკის სრულყოფა და პრინციპულად ახალისა ხეობის აღმოცენება სერიოზულ ზემოქმედებას ახდენს როგორც სახელმწიფო სამხედრო-ტექნიკური პოლიტიკაზე, ასევე სახელმწიფო სტრატეგიაზე. შეიარაღების ხარისხობრივად ახალისის ტემების დამუშავება მოითხოვს დამატებით დიდ ხარჯებს, რესურსებს, სპეციალურის წარმოების, ზოგჯერ მრეწველობის ახალი დარგების შექმნასაც კი, რაც განსაზღვრულ ზემოქმედებას ახდენს სამხედრო ეკონომიკის სიდიდესა და სტრუქტურაზე.

სამხედრო-ეკონომიკის ერთ-ერთი დამახასიათებელი თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ მისი განვითარება რეგულირდება ისეთი გარეგანი ფაქტორებით, როგორც ახალგაზრდა უდომოწინა აღმდეგის სამხედრო სიძლიერე და სამხედრო-ეკონომიკური მზადების მასშტაბები,

რომლის შემადგენელი ძირითადი ნაწილია სამობილიზაციო მომზადების დონე.

ომსადაეკონომიკას შორის არსებობს დიალექტიკური ურთიერთკავშირი. ეკონომიკა წარმოადგენს სახელმწიფოს სამხედრო სიძლიერის საფუძველს. საწარმოო ძალების განვითარება აფართოვებს სახელმწიფოს სამხედრო პოტენციალს სამარტოქმედების ხასიათსა და მასშტაბებში მომხდარი ცვლილებები უყენებენ ეკონომიკასახალმოთხოვნებს, რის შედეგადაც ომსადაეკონომიკას შორის კონკრეტული ურთიერთდამოკიდებულებანი ისტორიულად იცვლება დამოკიდება. ამასთან, განვითარების, იარაღისა და სამხედრო ტექნიკის სრულყოფისა და გართულების კვალობაზე იზრდება სამხედრო მოთხოვნილება თავისოლუტური და ფარდობითი მასშტაბები, ძლიერდება ეკონომიკის როლი, როგორც ომის წარმართვის და ომისათვის მზადების განმსაზღვრელი ფაქტორი სა.

ომისადაეკონომიკის მჭიდრო ურთიერთობაზე მიუთითებდნენ მერკანტელიზმის წარმომადგენლები, შემდგომ კი კლასიკური ბურჟუაზიული პოლიტიკური ეკონომიკის კლასიკოსები. ადამსმიტიწერდა: `ცეცხლსასროლი იარაღის გამოგონებამ მოახდინა გადატრიალება სამხედრო ხელოვნებაში, რამაც კიდევ უფრო გაზარდა ხარჯები, როგორც მშვიდობიანობის პერიოდში გარკვეული რაოდენობის ჯარისკაცების სწავლებისათვის, ისე ომიანობის დროს მის გამოყენებაზე. იარაღი და აღჭურვილობა ბევრად ძვირი გახდა, ასევე საზოგადოების დაცვა უფრო ძვირია. თანამედროვე ომში ცეცხლსასროლი იარაღი ზედიზედ ხარჯებიანი ქებენაშკარა უპირატესობას იმხალხებს, რომლებსაც უფრო მეტი შესაძლებლობა აქვს აიტანონ ეს ხარჯები, აქედან გამომდინარე უპირატესობა ენიჭება მდიდარ და ცივილიზებულ ხალხებს, ღარიბებთან და ბარბაროსებთან შედარებით~ .

შეიარაღების რთულ სახეობათა წარმოებაში თხოვს სპეციალიზებულ და მოწინავე მოწყობილობას, მაღალკვალიფიციურ საინჟინერო-ტექნიკურ კადრებს და სამუშაო ძალას, აგრეთვე სპეციალურ მასალებს. გარდა ამისა, სარაკეტო-ბირთული იარაღის არნახული გამანადგურებელი ძალა დამისის ხვათავისებურებანი, კერძოდ, მისი უნარი ამდენი მეწუთში მოწინააღმდეგის ზურგი გადააქციოს შეიარაღებული ზემოქმედების ობიექტად, მნიშვნელოვნად მაღლებს მისათვის წინასწარი ეკონომიკური მზადების მნიშვნელობას.

ყოველივე ეს სამხედრო ეკონომიკას უყენებს განვითარების მზარდ მოთხოვნებს. მხედველობაში ამისაღები, რომ სამხედრო ეკონომიკა ვითარდება აერთო-ეროვნული ეკონომიკური რესურსების ბაზაზე და იყენებს ქვეყნის მთელი ეკონომიკური პოტენციალს. ბოლო წლებში რესურსების ასეთი არასაწარმოო გამოყენება და სამხედრო-ეკონომიკის გავრცობის არეალი არსებითად გაფართოვდა, თუმცა არსებობს ამ გაფართოვების ობიექტური ზღუდეებიც. ნებისმიერ სახელმწიფოს ყოველ კონკრეტულ პერიოდში აღნიშნული ზრდის ამქსი მაღური შესაძლებლობების სამხედრო-ეკონომიკური პოტენციალი თქმით მოიფარგლება.

სახელმწიფოს სამხედრო-ეკონომიკური პოტენციალის ქვეშეუნდა გვესმოდეს მის მზადებისა და წარმოების კონკრეტულ მოთხოვნილებათა და კმაყოფილების დონე, რომელიც შეიძლება მიღწეული იქნეს განსაზღვრულ ვადებში, მისი საწარმოს სამხედრო მიზნით უფრო დაძაბული გამოყენებისა და სამოქალაქო მოთხოვნილებათა მინიმალური ობიექტით და კმაყოფილების პირობებში. სახელმწიფოს სამხედრო-ეკონომიკური პოტენციალი განისაზღვრება მისი საერთო ეკონომიკური პოტენ

ციალით.

არცერთსახელმწიფოსარშეუძლიადიდიომისმსვლელობაშიცკიგამოიყენოსთავისიმთელიეკონომიკურიპოტენციალიმხოლოდსამხედროსაჭიროებისდასაკმაყოფილებლად. იგულისხმება,

რომქვეყანამმინიმალურიზომითმაინცუნდადააკმაყოფილოსთავისისამოქალაქომოთხოვნილებები, რომლებიც, როგორცცნობილია, იცვლებასაწარმოოძალებისგანვითარებისკვალდაკვალ.

აქედანგამომდინარე,

ობიექტურადშეიძლებაგანისაზღვროსეკონომიკურიპოტენციალისისმაქსიმალურიწილი,

რომელიცშეიძლებაგამოყენებულიქნესსამხედრომიზნებისათვის.

სახელმწიფოსეკონომიკურიდასამხედრო-

ეკონომიკურიპოტენციელისმასშტაბებიგანისაზღვრებამისისაწარმოოძალებისძირითადიელემენტებისრაოდენობრივიდახარისხობრივიმახასიათებლებით, ესენია: შრომითირესურსები,

მრეწველობისდარგებისსაწარმოსიმძლავრეები, სოფლისმეურნეობა, ტრანსპორტიდაკავშირგაბმულობა,

მეცნიერებისადატექნიკისგანვითარებისდონე,

ოქროსდაუცხოურივალუტისმარაგები, ეროვნულისიმდიდრისმასშტაბები, სტრატეგიულირეზერვებისმასშტაბებიდასხვა.

ესელემენტებიმჭიდროდარისდაკავშირებულიერთმანეთთან.

მათიროლიდამნიშვნელობასამხედრო-

ეკონომიკურიპოტენციალშიისტორიულადცვლილებებსგანიცდის.

თანამედროვეპირობებშისამხედრო-

ეკონომიკურიპოტენციალიმნიშვნელოვანწილადდამოკიდებულიაქვეყნისსამრეწველოდასამეცნიერო-ტექნიკურიპოტენციალზე.

სახელმწიფოსსამხედრო-

ეკონომიკურიპოტენციალზეუდიდესზეგავლენასახდენსაგრეთვემოსახლეობისრაოდენობადადამისიმორალურ-პოლიტიკურიდონე.

მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარების დონე,
ქვეყნის ფინანსური მდგომარეობა,
სამეურნეოსა და ქიმიანობის ორგანიზაციის დამართვის სისტემა და სხვა ისეთი ფაქტორები, რომლებიც განაპირობებენ სამხედრო-ეკონომიკური მიზანების ობიექტურად არსებულ შესაძლებლობათა პრაქტიკული რეალიზაციის მოსალოდნელ დონესა და ეფექტიანობას.

სამხედრო-

ეკონომიკური პოტენციალი არ წარმოადგენს მუდმივს იდიდეს. იგი იცვლება საწარმო ძალების განვითარების, სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის, ამ პოტენციელის შემადგენელი ელემენტებში მიმდინარე ცვლილებების ზეგავლენით. სტატისტიკის ყველა მაკროეკონომიკური მონაცემებიდან სამხედრო-ეკონომიკური პოტენციალის რაოდენობრივი შეფასებისა და ურთიერთშედარებისათვის ყველაზე გამოსადეგია მთლიანი ეროვნული (შიგა) პროდუქტის, წარმოებული ეროვნული შემოსავლისა და ეროვნული იმდიდრის მონაცემები. მაგრამ ისინი მხოლოდ მიახლოებით წარმოადგენს ახილველიან სამხედრო-ეკონომიკური პოტენციალის შესახებ.

სამხედრო-

ეკონომიკური პოტენციალის შეფასებისას ყურდნობიანი მჭანამძღვარებს, რომლებიც გულისხმობენ, რომ სამხედრო პროდუქციის მაქსიმიზაცია და სამოქალაქო პროდუქციის მინიმიზაცია ხორციელდება ეკონომიკის სამობილოზაციო გაშლის მსვლელობაში, ქვეყანაში არსებული საწარმო ძალების ყველაზე ეკომპლექსური, ინტენსიური და ზღვრული გამოყენების პირობებში.

სამხედრო-

ეკონომიკური პოტენციალის უმნიშვნელო ვანეს იმა ჩვენებელი ამოკლევადებში ეკონომიკის ძირითადი დარგების საწარმოთა სამხედრო წარმოებაზე გადაყვანის შესაძლებლობა.

კონკრეტულ პირობებში სამხედრო მიზნით გამოუყენებელი პოტენციური სამხ

ედრო-ეკონომიკურიშესაძლებლობებიშიეძლებაჩაითვალოსსამხედრო-
ეკონომიკურიპოტენციალისპასიურნაწილად.
ამუკანასკნელისპრაქტიკულიგამოყენებახორციელდებასამოქალაქოწარმოებ
ისამხედრორელსებზეგადაყვანით,
სამხედროეკონომიკისგაფართოებისმიზნით.

სამხედრო-

ეკონომიკურიპოტენციალისაქტიურდაპასიურნაწილებსშორისთანაფარდობ
ასხვადასხვაქვეყანაში, ანმოცემულქვეყანაში,
სხვადასხვაპერიოდშიერთნაირიარარის. საგანგებოპირობებში,
სამობილიზაციოგაშლისთვალსაზრისით, სამხედრო-
ეკონომიკურიპოტენციალისდაყოფასაქტიურდაპასიურნაწილებადდიდძინ
იშვნელობააქვს. ქვეყანას, რომელსაცგააჩნიასამხედრო-
ეკონომიკურიპოტენციალისშედარებითდიდაქტიურიწილისაშუალებაექ
ნებასწრაფიტემპითმოახდინოსსამობილიზაციამოქმედება.

სამხედრო-

ეკონომიკურიპოტენციალისსაერთომეფასებისათვისსაჭიროაგამოვლენილი
იქნესქვეყნისმაქსიმალურისამხედროეკონომიკურიშესაძლებლობანი,
რაცთავისმხრივ,
მოითხოვსსპეციალურიმეცნიერულიმეთოდოლოგიისდამუშავებას.
ამმიზნითპერსპექტიულადუნდამივიჩნიოსაგანგებოვითარებაშიმეურნეო
ბისსამობილიზაციოგაშლისდარგთაშორისისაბალანსომოდელისგამოყენება.

უნდაადინიშნოს, რომსაქართველოსტერიტორიაზესამხედრო-

სამრეწველოკომპლექსიარცადრეარსებობდადაარცამჟამადარსებობს.
სამხედრო-სამრეწველოკომპლექსიგულისხმობსდასრულებული
~ჩაკეტილი~ ტექნოლოგიებისარსებობას,
საბოლოომომხარებისპროდუქციისგამოშვებას,
ამპროდუქციისათვისძირითადიმაკომპლექტბელიდეტალებისადაკვანძები
სადგილზეწარმოებას, საკონსტრუქტორო –
საცდელიბაზისდასაწარმოონფრასტრუქტურისსხვარგოლებისარსებობას.

ამიტომაც მემთხვევითი არარის, რომ ნაშრომში გამოვიყენებთ ტერმინს -
`სამხედრო პროდუქციის წარმოებაზე ორიენტირებული სწარმოები`.

საქართველოს ტერიტორიაზე განლაგებული სწარმოები წარმოადგენენ ყოფილ საბჭოთა კავშირის მძლავრ სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსის უმნიშვნელო ნაწილს. იმპერიული აზროვნების სინდრომი გამოვლინდა სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსის ორგანიზაციაშიც.

თითქმის არცერთ ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკაში (გარდა უკრაინისა) არ ყოფილა ორგანიზებული იარაღის დასრულებული ჩაკეტილი ციკლი წარმოება-გამონაკლისს, ამ მხრივ არც საქართველო წარმოადგენდა. საქართველოს ტერიტორიაზე განლაგებული სამხედრო პროდუქციის წარმოებაზე ორიენტირებული სწარმოები ძირითადად ამზადებდნენ კავშირგაბმულობის საშუალებებს, სამხედრო დანიშნულების ხელსაწყოთა (ელექტრონულის) ცალკეულ დეტალებსა და კვანძებს.

საბჭოთა კავშირის დაშლამ გამოიწვია ძველი ეკონომიკური კავშირების მოშლა, რასაც დაემატა საქართველოში მიმდინარე არასტაბილური პროცესები, ყოველივე ამან დიდ ინტეგრირებულ რეგულენაქონიას სამხედრო პროდუქციის წარმოებაზე ორიენტირებულ სწარმოებზე. ბევრი მათგანი საერთოდ დაიხურა, ზოგიერთი მათგანი კი გადაერთო ფართომხმარების საგნების წარმოებაზე.

მიუხედავად საქართველოში მიმდინარე დასხვასაგანგებო მემთხვევების ავერმოხერხდა თუნდაც მსუბუქი ცეცხლსასროლი იარაღის და ტყვი-წამლის წარმოების ორგანიზაცია ცკვი.

ქვეყანაში იარაღის წარმოების ვითარება ხასიათდება შემდეგი ნიშნებით: 1. იარაღის წარმოების (მისი ზოგიერთი მნიშვნელოვანი დეტალის) ტექნოლოგიის უქონლობა დამისი მოკლევადებში დამუშავების შეუძლებლობა; 2. სპეციალიზებული საკონსტრუქტორო-საცდელი ბაზის უქონლობა; 3. შეიარაღების წარმოების საკითხების გადაწყვეტისადმი უსისტემო მიდგომა; 4. იარაღის არსებული წარმოების გაუმართლებელი კონცენტრაცია, რაც აქვეითებს წარმოების ეფექტიანობას,

ფუნქციონირების მდგრადობას და სიცოცხლისუნარიანობას; 5.
იარაღის წარმოებისათვის საჭირო მატერიალური და ფინანსური რესურსების
ეზღუდულობა.

მიუხედავად იმისა,
თურახასიათის ამოსავალ ბაზა დამუშავდება დამიილება,
ექვსარიწვევის გარემოება,
რომნების მიერ შემთხვევაში აუცილებელი იქნება საომარ მოქმედებაში ყველაზე
ეინტენსიურად გამოსაყენებელი შეიარაღების დამასალების,
მსუბუქი ცეცხლსასროლი იარაღის და ტყვია-
წამლის წარმოების ორგანიზაცია. ყოველკონკრეტულ შემთხვევაში,
უნდა დამუშავდეს საწარმოების ორგანიზაციის პროგრამის ამუშაოების ეტაპება
დდაყოფით, პასუხისმგებელ პირთა და ორგანიზაციათა მითითებით,
მომარაგებისა და დაფინანსების წყაროების განსაზღვრით.
აღნიშნულის ამუშაო შესაძლოა განხორციელდეს შემდეგის ქემით:
მსუბუქი ცეცხლსასროლი იარაღის წარმოების სამუშაოთა ორგანიზაციის პროგ
რამა, კერძოდ: 1.
მთავრობის დადგენილება აღნიშნული პროგრამის დამუშავების შესახებ; 2.
ექსპერტთა ჯგუფის შექმნა შემდეგი შემადგენლობით: ინჟინერ-
კონსტრუქტორები, მეცნიერ-მუშაკები, მეტალურგ-ტექნოლოგები,
ლითონის დამუშავების ტექნოლოგიების ინჟინერ-მექანიკოსები,
წარმოების ორგანიზატორები, ეკონომისტები, სამხედრო სპეციალისტები; 3.
საკონსტრუქტორი-
ტექნოლოგიურის ამუშაოების შემსრულებელი ჯგუფის შექმნა; 4.
მსუბუქი ცეცხლსასროლი იარაღის
(მისი ცალკეული დეტალებისა და კვანძების) ტექნოლოგიის შესწავლა,
დამუშავება და აპროექტება; 5.
საქართველოში არსებულ საწარმოთა საწარმოო ტექნოლოგიური ბაზის შეფასებ
ა, წამყვანი (მოთავე) საწარმოს დამასთან კოოპერირებულ საწარმოთა შერჩევა
(ტექნოლოგიური ციკლის ორგანიზაციული დამუშავება); 6.

მსუბუქი ცეცხლსასროლი იარაღის წარმოებისათვის საჭირო მოწყობილობის და
ამასაღების ნუსხის, მომარაგების (მიღების) წყაროების განსაზღვრა,
დაფინანსების საკითხების გადაწყვეტა; 7.

მსუბუქი ცეცხლსასროლი იარაღის წარმოების ორგანიზაციის ვარიანტების
(არსებულსა წარმოებაზე, ახლის მიშენებლობა) გათვალა და შედარება; 8.
ვარიანტების: საკუთარი წარმოება, საზღვარგარეთ შესყიდვა-გაანგარიშება,
შედარების დროის ფაქტორის დაპერსპექტიული მოთხოვნილებათა გათვალის
წინებით; 9. ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთების (ვარიანტების მიხედვით)
წარდგენამთავრობაში განსახილველად და დასამტკიცებლად; 10.
მიღებული ვარიანტის პრაქტიკული რეალიზაცია.

ანალოგიური ქედი თქვეს ამდებელი ასხვასახის შეიარაღების და სამხედრო
ოაღჭურვილობის წარმოების ორგანიზაციის სამუშაოთა განხორციელება.

2.7 მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების ორგანიზაცია

მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების ორგანიზაციული სისტემის
ფორმირების ერთ-ერთი ამოსავალი პოზიცია უნდა იყოს საკანონმდებლო და ეკონომიკური გარემოს
დადეკვატურობა ქვეყნის სამხედრო უსაფრთხოების ინტერესებთან.
ამ პრინციპის რეალზაცია მოითხოვს ათანადო კანონების, საკანონმდებლო აქტების და სხვადასხვა ოფიციალური დოკუმენტების შემუშავებას
და მიღებას, რომლებიც დაარეგულირებენ მრეწველობის მასშტაბით სამობილიზაციო ღონისძიებებს
და ათავსებენ სროგორც საბაზრო ეკონომიკის ჩამოყალიბების, ისე შემდგომ პერიოდში საკუთრების სხვადასხვა ფორმების გათვალისწინებით

ასეთსიტუაციაშიშეუძლებელია ცენტრალიზირებულიწესითაღნიშნულისტრუქტურისსაქმიანობაშიუხეშიჩარევა, თუნდაცექსტრემალურპირობებშიცკი, თუნდასწარარიქნებაშემუშავებულიშესაბამისისაკანონმდებლოაქტები, რომლებიცგანსაზღვრავენგანსაკუთრებულადმნიშვნელოვანისაწარმოებისომენკლასტურას, პროდუქციისიმსახეებს, რომლებსაცგამოუშვებენესაწარმოები, იმდონისძიებათასისტემით, რომლებიცუზრუნველყოფსმათუწყვეტადდამყარადმუშაობასექსტრემალურპირობებში.

საკანონმდებლოაქტებიტეგანსაზღვრულიუნდაიყოსაგრეთვეისეკონომიკურიმექანიზმი, რომლისსაფუძველზეცსაწარმოებიშეასრულებენაღნიშნულდავალებებს(სახელმწიფოდაკერძოსექტორებისმიხედვით). ესეკონომიკურიმექანიზმიუნდაუზრუნველყოფდესაკმარისმყარსტიმულებსაწარმოებისათვისსამხედროდანაღნიშნულებისპროდუქციისწარმოებისშეკვეთებისშესასრულებლად, როგორცმთლიანადდასაქმებულიკოლექტივისათვის, ისემეწარეებისადაცალკეულიპირებისათვის (შრომითშემოსავლებს, მოგებას). ამისათვისსაუცილებელიაფასწარმოქმნისმოქნილისისტემა, საიმედოფინანსურიუზრუნველყოფა, შეკვეთებისსტაბილურობა, ეფექტიანიმუშაობისმატერიალურიდამორალურისტიმულებისქმედითისისტემა.

ქვეყანაშიარსებულიეკონომიკურიმექანიზმით, როგორცგანსაკუთრებული_თავდაცვითიდანაღნიშნულებისპროდუქციის, სპეციფიკურპირობებშიწარმოებისათვისგათვალისწინებულიუნდაიყოსდასაბუთებულიშეღავათებისაგადასახადოდაბეგვრის, დაკრედიტებისდაა.შ.კუთხით.

უნდაიყოსუზრუნველყოფილითავდაცვითიდანაღნიშნულებისპროდუქციისწარმოებისდანახარჯთასრულიანაზღაურებადამომგებიანობასაწარმოებისათვის

ის.

საკანონმდებლო აქტები უნდა ეყრდნობოდეს სამობილიზაციო მზადყოფნის განხორციელების დაფინანსების გარკვეულ წესს, მაგალითად, აღნიშნულ სამუშაოთა დაფინანსებაში იძლევა და ეკისროს (ღონისძიებების მნიშვნელობის ადამას მტაბების მიხედვით) სახელმწიფოს, რეგიონებს, ასევე კერძო საწარმოებს და პირებს (ბიზნესმენებს).

საგანგებო პირობებში მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების და გაშლის სრულყოფისათვის საჭიროა შედგეს დარგთა შორის საბალანსო მოდელი .

ეს მოდელი საშუალებას იძლევა განისაზღვროს ეკონომიკის სხვადასხვა დარგებში შორისურთიერთკავშირის ზუსტი სქემა,

მიეცეს რაოდენობრივი შეფასება სამხედრო და სამოქალაქო პროდუქციის გამომწვევას კონკრეტული მასშტაბების მიხედვით მათი ოპტიმიზაციის შესაბამისი პერიოდისათვის. როგორც აღვნიშნეთ, სამხედრო-

ეკონომიკურ პოტენციალის შეფასებისას ეყრდნობიან იმ წინამძღვარებს, რომლებიც გულისხმობს,

რომ სამხედრო პროდუქციის მაქსიმიზაცია ხორციელდება ეკონომიკის სამობილიზაციო გაშლის მსვლელობაში,

ქვეყანაში არსებული საწარმო ძალების ყველაზე კომპლექსური ინტენსიური დაზღვრული გამოყენების პირობებში. გარდა ამისა,

დარგთა შორის ბალანსის დახმარებით განხორციელდება მეურნეობის სამობილიზაციო მომზადების პერსპექტიული დაყოველწლიური პროდუქციის მოთხოვნა - მიწოდების ურთიერთდაბალანსება.

აღნიშნულ პრინციპს უშუალოდ უკავშირდება სისტემის სიმარტივის და ამოქნილობის პრინციპი.

სახელმწიფო დებულებები ძალზე დეტალიზებულია და მოიცავს მრავალ დოკუმენტს, რომლებითაც განსაზღვრულია ეროვნული მეურნეობის, დარგის და საწარმოს დონეზე ყველა მოქმედება,

ოპერატიული თუ სხვა დოკუმენტების შინაარსი, გამოყენების წესი და ვადები.

ყოველივეს ხელოვნურადართულებს სამობილიზაციოსისტემით ხელმძღვანელობას, აქვეითებს მისი ოპერატიულობის დონეს. დარგს დასაწარმოს უნდა მიეცეს განსაკუთრებული ვადებში გამოსაშვები პროდუქციის დავალება და დაუწესდეს მზადყოფნის შესახებ შეტყობინების ვადები. დანარჩენის, რაც აღნიშნული დავალების შესრულების კონკრეტულ საკითხებს ეხება, თვითსაწარმოს გადასაწყვეტი უნდა იყოს.

საჭირო არარის დიდ რაოდენობით დამკაცრად დადგენილი ფორმით ოპერატიული დოკუმენტაციის გაფორმება.

მთავარი წინასწარ განსაზღვრული ნომენკლატურის პროდუქციის მიწოდება დადგენილ ვადებში სათანადო ეკონომიკური ინტერესების საფუძველზე.

სამობილიზაციოსაკითხების გადაწყვეტაში საწარმოს ხელმძღვანელები სპასუხისმგებლობის გასაძლიერებლად მესამეხარეულ არეულ ან შერჩევითი შემოწმებების ჩატარება, კონტროლი და საჯარიმოსანქციების (ფირმის დახურვის ჩათვლით)

შემოდება ვალდებულება თაშუაშუალებლობის შემთხვევაში.

ასეთი კონტროლი უნდა იყოს ეფექტიანი,

სარგებლობის მომტანი ცივი თსაწარმოებისთვის:

ნაკლოვანებათა გამოსწორების საქმეში უნდა გაეწიოს დახმარება ორგანიზაციულად დამეთოდურად.

განსაკუთრებულ პერიოდში მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების დაგაშლის სისტემის ოპერატიულობაში მზავს მოსახლეობის და ეროვნული ჯარის მოთხოვნილებათა მაქსიმალურად უზრუნველყოფას შედარებით ხანმოკლე პერიოდში, რაც უშუალოდ კავშირშია ისეთ პრინციპთან,

როგორც აასისტემის ადეკვატურობა რეალურის ამხედრო-

სამრეწველო პოტენციალისადმი. საკითხი ეხება, განსაკუთრებულ პერიოდში, მოსახლეობის და ეროვნული ჯარის მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილების წყაროებსა და მესამეხარეულს.

მრეწველობის მომზადების დაგაშლის მოქნილის სისტემა არ შეიძლება ორიენტ

ირებული იყოს მხოლოდ საკუთარი წარმოების შესაძლებლობებზე. ესეხება, როგორც სამოქალაქო, ისე სამხედრო დანიშნულების პროდუქციას (სამხედრო აღჭურვილობისა და სამხედრო ტექნიკის ჩათვლით).

საქართველოს მრეწველობის შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, მწელი წარმოსადგენია,

რომ სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის მეტი წილი (სამხედრო აღჭურვილობის, იარაღისა და სამხედრო ტექნიკის ჩათვლით) წარმოებული იქნეს ადგილზე.

ასეთ ვითარებაში მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების ადაგაშლის სისტემაში გაითვალისწინება შესაბამისი სახის პროდუქციის რეზერვების შექმნა (სამხედრო აღჭურვილობის, იარაღისა და სამხედრო ტექნიკის ჩათვლით, აღნიშნული პროდუქციის საიმედო წყაროები)

ქვეყნის გარეთ პარტნიორების შერჩევის საშუალებით, რომელთა საიმედო ბაზარი ქნება დამოკიდებული პოლიტიკურ კონიუქტურაზე. რეზერვების შექმნა და საიმედო წყაროების (პარტნიორების) უზრუნველყოფის სისტემა უნდა ითვალისწინებდეს ყველა სახეობის პროდუქციას ან დაწესებულებას, (საწვავ-საცხები მასალები, ენერგომატარებლები და სხვა), რომელთა გარეშე შეუძლებელია მრეწველობის ფუნქციონირება და ჯარის ბრძოლის უნარიანობის შენარჩუნება.

სამობილიზაციოს სისტემაში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა ეთმობოდეს სამხედრო აღჭურვილობისა და სამხედრო ტექნიკის სარემონტო სიმძლავრეების შექმნასა და განვითარებას.

სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის წარმოების ეფექტიანობისათვის, რაც წარმოებისათვის ადგილობრივი პრობლემების შესაძლებელია, მიზანშეწონილია გასაღების წინასწარი გარანტიით (შეკვეთები, შეთანხმებები) ის პროდუქცია იწარმოებოდეს, რომელიც შეიძლება მიეწოდოს სხვა ქვეყნებსაც.

ამით შეიძლება ამათუიზომით დაიფაროს საზღვარგარეთ შექმნილი იარაღისა და სხვა თავდაცვითი დანიშნულების ნაწარმის ხარჯები,

გარდაამისაუნდაგაიზარდოსექსპორტიდაქვეყნისსავალუტომემოსავლები, ასევეუნდაშემუშავდესსაწარმოთამუშაობისმიმართულებისსწრაფად, მცირედანახარჯებითშეცვლისსეთიმოქნილისქემები, რომლითაცსამოქალაქოპროდუქციიდანსამხედროზედაპირუკუგადასვლაა დვილადმოხერხდება.

ერთ-ერთიძირითადიეროვნული, სამხედროდოქტრინისდებულებათამოთხოვნებისგათვალისწინებისპრინციპი. როგორცუკვეაღნიშნეთ, სამობილიზაციომომზადებისდაგაშლისსისტემამსახურებამთელიმეურნეობისსაომარიმოქმედებისათვისმზადებისდასაომარიმოქმედებისგანხორციელებისეკონომიკურუზრუნველყოფასდაამდენადმჭიდროდადაკავშირებულეიროვნულსამხედროდოქტრინასთან.

თუროგორიქნებააღნიშნულიდოქტრინამასზეიქნებადამოკიდებულიეიროვნულიმეურნეობისსამობილიზაციომომზადებისდაგაშლისმასშტაბები, მიმართულებები, ღონიერიებათაჩატარებისვადებიდასხვა. თუ, მაგალითად, სამხედროდოქტრინაითვალისწინებსგანსაკუთრებულიპერიოდშიეიროვნულიმეურნეობისობიექტებზეგარკვეულისახისიარლითზემოქმედებისშესაძლებლობას,

ამშემთხვევაშიმრეწველობისსამობილიზაციომომზადებისდაგაშლისსისტემამიასახულიუნდაიყოსადექვატურიღონისძიებისჩატარება, კერძოდმოსახლების, მატერიალურირეზერვების, საწარმოსიმძლავრეებისდაცვისმიმართულებებიდასხვა.

საქართველოსსამხედროდოქტრინაშიარაათვალისწინებულიქვეყნისსისეთითავისებურება, როგორიცაატერიტორიისსიმცირე, რაცზღუდავსმანევრირებისსაშუალებას, ასევეოკუპაციისსაშიშროებისქვეშაყენებშიშენელოვანსამრეწველოცენტრებს, ზრდისსასიცოცხლომნიშვნელობისკომუნიკაციებისგადაკეტვისალბათობას დაა.შ. აქედანგამომდინარე,

მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების და დაგაშლის სისტემამუნდა უზრუნველყოს საქართველოს ეკონომიკა მთლიანად დამისიცალკეული რეგიონების ავტონომიური ფუნქციონირება და განსაზღვრული დროის განმავლობაში სამ არიმოქმედების დამოუკიდებლად წარმართვის შესაძლებლობა.

შემდეგ პრინციპად უნდა ჩაითვალოს მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების ორგანიზაციის მასშტაბების ადექვატურობა კონკრეტულ სამხედრო-პოლიტიკურ გარემოებებთან.

მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადება და ორგანიზაცია უნდა ითვალისწინებდეს მოქმედების რამდენიმე ვარიანტს.

შეიძლება გამოიკვეთოს ორი ძირითადი ვარიანტი: პირველი – ლოკალური (მცირე მასშტაბიანი) კონფლიქტების პირობებისათვის.

ამ შემთხვევაში გათვალისწინებული უნდა იყოს მრეწველობის შეზღუდული გაშლარამასშტაბურ საომარ მოქმედებათა ეკონომიკურისაშუალეები თუზრუნველსაყოფად; მეორე-

ქვეყნისათვის გლობალურ კონფლიქტებში მონაწილეობის პირობებისათვის, როდესაც საჭირო იქნება მეურნეობის ყველაშესაძლებლობების გამოყენებადი დმასშტაბიანი საომარ მოქმედებების განსახორციელებლად.

აღნიშნული ვარიანტების შესაბამისად უნდა შემუშავდეს სამობილიზაციო მომზადების და დაგაშლის გეგმებიც.

მეტად მნიშვნელოვანია სამობილიზაციო მომზადების და დაგაშლის მეცნიერული და საბუთების პრინციპი.

ამ პრინციპის განხორციელებას მოითხოვს მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების და დაგაშლის ხალისის სტემის ჩამოყალიბების მეცნიერულ და საბუთებულ დებულებებს.

მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების და ორგანიზაციის სისტემ აექვემდებარება ეროვნული მეურნეობის სამობილიზაციო მომზადების და დაგაშლის სისტემას და, აქედან გამომდინარე, მისი ძირითადი ამოცანაა განსაკუთრებულ პერიოდში მოსახლეობის და ეროვნული ჯარის უზრუნველყოფასაჭირო პროდუქციით დამომსახურებით.

აქვეწარმოიშვება განსაკუთრებული პერიოდისთვის აღნიშნულ მოთხოვნილ ბათადაშესაძლებლობათა და ბალანსების პრობლემა, რომლის შესწავლის და გადაწყვეტის ერთ-ერთი მიმართულებაა, როგორც შემოთავდნიშნეთ დარგთა შორის საბალანსო მოდელების შემუშავება და შესაბამისი განგარიშების საფუძველზე წინადადებების დასაბუთება. გარდა ამისა, მრეწველობისათვის შეიძლება გამოყენებული იქნას დარგთა მდგრადი ფუნქციონირების განმაზოგადებელი მაჩვენებლები მიმსპირობებში. ამ შემთხვევაში შესაძლებელია ამოვიჩიოთ მდგრადობის კრიტერიუმი, რომლისგანგარიშებაც მოგვცემს სამობილიზაციო მზადყოფნისა და გამლის სტემის გამოყენებით საბოლოო შედეგების შეფასებას.

ქვეყნის მრეწველობისადამთელი ეკონომიკის თავდაცვითი მზადყოფნის ღონისძიებათა მეცნიერული დასაბუთების აუცილებლობა განაპირობებს ათანადოქმედი თუნარიანისამეცნიეროსპეციალიზებული ბაზისსაჭიროებას, რომელსაც ეყოლება მაღალკვალიფიციური კადრები და ექნებასათანადო ტექნიკური აღჭურვილობა. ამავედროს, აღნიშნული მიზნით კონტრაქტის წესით კონკრეტულსამუშაოთაშესასრულებლად შეიძლება მოზიდული იქნეს ქვეყნის სხვადასხვა სამეცნიერო დაწესებულებათა ძალებიც.

ყოველივე ამითუნდა უზრუნველყოთ სამხედრო ტექნიკის (შესაბამის ინაწარმის) დროული განახლება, მოძველებული ნიმუშების დროზე ამოღება წარმოებიდან, არმიის ტექნიკურ აღჭურვის მოდერნიზება, ხმარებიდან ამოღებულისაომარისაშუალების დასხვასაგნების უტილიზაცია.

აუცილებელია ყურადღება გამახვილდეს ქვეყნის თავდაცვითისფეროსსაეცნიერო_ტექნიკური პოტენციალის ფორმირებაზე, რისგარეშეც მუშაობელიასახელმწიფოსდამისი ეკონომიკის თავდაცვითიშესაძლებლობებისამაღლება.

ამ პრობლემების გადაწყვეტისათვის უნდა შემუშავდეს,

სპეციალური პროგრამა. სამხედრო პროგრამების აუცილებლობის შესახებ. ხიტჩი დარ. მაკკენი თავიანთ წიგნში `სამხედრო ეკონომიკა ბირთულს აუკუნეში~ ალნიშნავენ, რომ სამხედრო პროგრამები მოქმედებენ როგორც თვისებრივი დამცველი ეკონომიკური კრიზისების დროს. საქართველოს სამობილიზაციო მომზადების პროგრამების ძირითადი დონის ძეგები მოცემულია დანართებში (იხ. დანართები: 7, 8, 9).

ეკონომიკის თავდაცვით უნარიანობის მზადყოფნის სამუშაოები უნდა ხორციელდებოდეს ეფექტიანობის პრინციპით. იგი ულის ხმობს ქვეყნის განკარგულებაში არსებულ თავდაცვისათვის გაკუთვნილი რესურსებით მაქსიმალურად შესაძლო შედეგების მიღწევას - მოსალოდნელისა ფრთხილ თავიდან აცილებას, სამხედრო აგრესიის შემთხვევაში ქვეყნის დაცვის სრულგარანტიას, მატერიალური და ფინანსური რესურსების ეკონომიას. ეს შესაძლებელი იქნება მეცნიერებისა და ტექნიკის უახლესი მიღწევების დანერგვით, აგრეთვე ორგანიზებული ზომებით, ყირათიანად რესურსების გამოყენებისათვის პასუხისმგებლობის მაღლებით, რესურსების ეკონომიის სტიმულირებით. - უნდა გავთავისუფლდეთ ძველის ტერეოტიპებისაგან, რომლის მიხედვით ეკონომიის და ყირათიანობის მოთხოვნათი თქოს სამხედროს ფეროს არ შეეხება.

2.8 საქართველოს თავდაცვითი დანიშნულების პროდუქციის დამომსახურების წარმოება

საქართველოს ტერიტორიაზე განლაგებული თავდაცვის მრეწველობის საწარმოებისა ბჭოთა პერიოდში წარმოდგებოდა შემდეგი ქვედარგებისაგან:

საავიაციომრეწველობა, რადიოდაელექტრონულიმრეწველობა, გემთმშენებლობა, კავშირგამბულობა, მანქანათმშენებლობადასხვა.

საქართველოსმანქანათმშენებლობისდარგობრივსტრუქტურაშიძირითადიმაჩვენებლებისმიხედვითგანსაკუთრებულიადგილიეკავათავდაცვითიმრეწველობისსაწარმოებს.

მათიხვედრითიწილიცალკეულიმაჩვენებლისმიხედვითშეადგენდა:

პროდუქციისმოცულობისმიხედვით 27.7-ს,

სამრეწველოსაწარმოოპერსონალისრიცხოვნების-28%-ს,

ხოლოძირითადისამრეწველოსაწარმოოფონდებისღირებულებისმიხედვით 22,2%.

გარდათავდაცვითიმრეწველობისსაწარმოებისაქვეყანაშიგანლაგებულ იყო, როგორცამეცნიერო-კვლევითი, ისესპროექტოსაკონსტრუქტოროორგანიზაციები, რომლებსაცგააჩნდათმდიდარიინტელექტუალურიდატექნიკურიპოტენციალი, მაღალკვალიფიციურიკადრები.

თავდაცვისმრეწველობასპეციალიზებულიიყოისეთისახისსამხედრო დანიშნულებისპროდუქციისგამომწვებაზეროგორცაა: თვითმფრინავები, კატარლები, მიკროსქემები, გამთიშველები, კავშირგამბულობისსაშუალებებიდასხვა.

1990

წლიდანთავდაცვისმრეწველობისსაწარმოებშითითქმისმთლიანადშეწყდა, ანმინიმუმამდემემცირდაშეკვეთებისამხედროდანიშნულებისპროდუქციის წარმოებაზე, რისგამოცთავდაცვითიმრეწველობა, რამდენიმესაწარმოსგამოკლებით,

დღეისათვისსაწარმოებსხოლოდფართომოხმარებისსხვადასხვადანიშნულებისსაგნებს, მათისიმძლავრეებიდატვირთულიამხოლოდ 3-8%-ით. სააქციოსაზოგადოება ორბში~

ფაქტიურადარიწარმოებასაიდუმლოკავშირგამბულობისაპარატურა (1988

წელსგამომწვებულიიყო 300 ათასიცალი),

სპეციალურიდანიშნულებისაპარატურა (იწარმოებოდა 500

მილიონი ცალი) ასევე სს „მიონში“ შეწყვეტილი ამიკროსქემების წარმოება (იწარმოებოდა 36 მლნ ცალი); სს „ორიონში“ შეწყვეტილი ასაჰაეროსი ვრცის კონტროლის სისტემის წარმოება (წელიწადში 6 ცალი იწარმოებოდა) დასხვა.

თავდაცვით საწარმოებში კატასტროფულად შემცირდა ფართომხმარების საქონლის წარმოებაც, რისი ძირითადი მიზეზებიც უნდა ვეძებოთ იმაში რომ, სამხედრო წარმოების კონვერსიასახელმწიფოს ფინანსური და ორგანიზაციული იქმედითი დახმარების გარეშე აღმოჩნდა.

კონვერსიის პროცესი ქვეყანაში თვითდინებას მიეცა.

არიქნა შემუშავებული კონვერსიის განხორციელების სახელმწიფოებრივი პროგრამა,

ასევე არ შეიქმნა ამ ურთულესი პროცესის მართვისა და კოორდინაციის არავითარი ორგანო.

კონვერსიის პროცესი ყველასა წარმოსათვის სხვადასხვანაირად მიმდინარეობდა,

მაგრამ შეიძლება გამოიყოს საერთო დამახასიათებელი პრობლემები და სიძნელეები:

კონვერსიის განხორციელების სახსრებისა და კრედიტების მიღების საიმედოდა შეღავათიანი წყაროების უქონლობა; ა).

კონვერსიის განხორციელების აქტიური ძეგლები იმწინა ვდესტრადიციულად აწყო ბილიეკონომიკური კავშირების რღვევას და ახლის ჩამოყალიბებას. ბ).

საქართველოში სამხედრო შეიარაღების დარგში ფუნქციონირებადი მსხვილი საწარმოა „დელტა“, იგი აწარმოებს როგორც ჯავშნიან მანქანებს, ისე ცეცხლსასროლ იარაღს და ნაღმებს. დღეისათვის სამხედრო ეკონომიკის დახასიათებისათვის მისი პროდუქციის ექსპორტის შესაძლებლობები და რაოდენობა გამოიყენება. მიმდინარე წლამდე შეუძლებელი იყო საქართველოში წარმოებული ასეთი პროდუქციის ექსპორტი, ხოლო შეიარაღებული ძალები მთლიანად დაკომპლექტებულია იმპორტით შეძენილი საბრძოლო ტექნიკით და შეიარაღებით. აღნიშნულის ფონზე

წარმატებად უნდა ჩაითვალოს საუდიის არაბეთის მიერ საქართველოსი წარმოებული საევაკუაციო მანქანების შექმნა.

"დელტას" სამედიცინო-საევაკუაციო მანქანის ჯავშანი უძლებს საბჭოთა ПКМ ტიპის ტყვიამფრქვევიდან ან სნაიპერული СВД შაშხანიდან 15 მ-ზე დასროლულ ჯავშანგამტან Б-32 ტიპის ტყვიას (ამსტატიის სავტორს 20 მ-იდან აქვს დასროლი СВД - დანამჯავშან ფილისთვის რამდენიმე ჯავშანგამტანი ტყვია, რომლებმაც ის ვერ გახვრიტა). ეს სწორედ ის არაა, რომელსაც დღეს ყველა ზეხშირად იყენებენ არაბულ მომებში, მათ შორის - ჰუსიტები ციემენში.

წესით, "დელტას" სამედიცინო-საევაკუაციო ჯავშან მანქანებით საუდის არაბეთი უკმაყოფილო არ უნდა დარჩეს, რადგან მათეს მანქანა უდაბნოში უკვე გამოცადეს და ყველა წვრილ მანტექნიკურ დელტალს აცვით თონამატები ნებდენენ "დელტას" ინჟინრებს. თუ ექსპლუატაციის დროს კონსტრუქციული პრობლემები გამოვლინდა, პასუხისმგებლობა

მათაც დაეკისრება. მაგალითად, არაბის ამხედროების კატეგორიული მოთხოვნით, "დელტას" კონსტრუქტორებმა ჯავშან მანქანის კორპუსში დაამატეს ექვსი პატარა ფანჯარა ჯავშან შუშებით. მნელისათქმელია, რა შისჭირდება საკაცეზე მწოლიარე დაჭრილ სმზის სინათლის ან დამისგანათებ ის დანახვა, როცა სალონში სინათლის პლაფონების რაოდენობა საკმარისია. ჯავშან კორპუსში ამოჭრილ სარკმლებს მანქანის ჯავშან მდგრადობა ან მდვილა დარგა უზრდია.

ასევე მათი მოთხოვნა იყო, ჯავშან მანქანას ოთხი დაჭრილის დამათთან მყოფი სანიტრის გადაყვანა შესძლე ბოდა, რამაც გაზარდა მისი გაბარიტები დამასა, არადა,

სხვაქვეყნებშიანალოგიურიდანიმუნულებისსამედიცინო-
საევაკუაციოჯავშანმანქანებსმხოლოდორიმწოლიარედაჭრილიგადაჰყავთ.
თუმცა, როგორცამბობენ, ვინცფულსიხდის, სიმღერასაცისუკვეთავს.

დღესუმთავრესიაარაესტექნიკურიდეტალები, არამედის, რომ
"დელტა" დაშესაბამისად,
საქართველოცშეიარაღებისსაერთაშორისობაზარზეგავიდა,
სადაცჯუნგლისკანონიმოქმედებსდაერთმანეთისჩასაძირადკონკურენტიფი
რმებიდაქვეყნებიყველაფერსკადრულობენ.

ამიტომაცარუნდაგავიკვირდეს,
თუკისაერთაშორისოსაინფორმაციოსაშუალებებშისაუდისარაბეთშიგაყიდუ
ლიქართულისამედიცინო-

საევაკუაციოჯავშანმანქანებისგანმაქიქებელიშეკვეთილისტატიებიდატელე
სიუჟეტებიგამოჩნდება. ახალმოთამაშეს, მითუმეტეს -
საქართველოსმასშტაბისქვეყანას -
არავინელოდებაისედაცგამეგვილშიეიარაღებისმსოფლიობაზარზე.

მთავარია, "დელტამ"
ზუსტადშეასრულოსსაუდისარაბეთთანდადებულიკონტრაქტისპირობები,
რაცბევრახალსაინტერესოპერსპექტივასშესთავაზებსარამართო "დელტას"
კოლექტივს, არამედ - საქართველოსეკონომიკას.

ქვეყანაში საბაზრო ეკონომიკის ფორმირების პროცესი დრამატიკული პოლიტიკური და ეკონომიკური კრიზისის სვითარებაში მიმდინარეობს, რაც განპირობებულია სხვადასხვა მიზეზებით და სუბიექტური ფაქტორები თდაპირობებით, კერძოდ: საგარეო და საშინაო ეკონომიკური კავშირების მასშტაბური დევევით, წარმოების მოცულობის მკვეთრი დაქვეითებით, უმუშევრობით, სტრატეგიული საქონლის დეფიციტით, საწარმოთა კონვერსიის არასაკმარისი შედეგებით და სხვ.

აღნიშნული გარემოებები ნათლად აისახა მდგრადი ფუნქციონირების კრიტერიუმზე. იგისაკმაოდ დაბალია დმოჩნდამრეწველობის ცალკეულ დარგებში, განსაკუთრებით საშენ-მასალათა მრეწველობაში (0,155), აგრეთვე კვების მსუბუქი, ქიმიური მრეწველობაში (0,31). აუცილებელია ამ მაჩვენებლების მკვეთრი ამაღლება.

საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის სტრუქტურაში თავდაცვითი ხარჯების ხვედრითი წილი, 1995 წლიდან 2003 წლამდე, საგრძნობლად კლებულობდა (1995 წელს მან შეადგინა 8,3, ხოლო 2000 წელს – 2,56 პროცენტი). ასევე მცირდებოდა მისი წილი მშპ-ის მიმართ (1995 წელი 1,01, 2000 წელს 0,51, ხოლო 2002 წელს 0,5 პროცენტი შეადგინა). ეს მაშინ, როცა თავდაცვითი ხარჯების მოცულობა მშპ-ში, ჩვენ იმეფასებით, უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 3,2 პროცენტს (როგორც ეს მეტწილ ქვეყნებშია). 2003 წლიდან მოყოლებული მკვეთრად გაიზარდა თავდაცვაზე გამოყოფილისა ბიუჯეტო ასიგნებანი. კერძოდ მან 1987 წ-ს შეადგინა 1494 მლ. ლარი, 2008 წ-ს 1547 მლლარი. თუმცა, ფაქტია, რომ ეს სახსრები არაეფექტურად იქნა დახარჯული, რაც დაამტკიცა პრაქტიკამ 2008 წ-ის აგვისტოში. ამის შემდეგ საბიუჯეტო ასიგნებანი შემცირდა (2009 წ-ს 872 მლნ. ლარამდე. 2010 წ-ს მან შეადგინა (გეგმით) 700 მლნ.

ლარიდამდენი ვეგათვალისწინებული 2011 საბიუჯეტო წელსაც) .
თუგავითვალისწინებთ, რომ 2011 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯვით ინაწილითი თქმის 5 188 მლნ. ლარია, პროცენტულად თავდაცვაზე გამოყოფილისახსრებისოლიდურია (13,4 %)

ამასთან,

სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯებში ცალკეუნდაგამოიყოს სამობილიზაციომომზადებაზე ხარჯები,

რომელიც ყოველწლიურადუნდაიზრდებოდეს სახელმწიფო სამობილიზაციომომზადების მატერიალური მარაგების ფაქტიური მოთხოვნის სრულშე ვსებამდე. გარდა სახელმწიფო ბიუჯეტისა,

სამობილიზაციომომზადების განხორციელების ცალკეულ ღონისძიებათა დაფინანსება (ღონისძიებების მნიშვნელობისა და მასშტაბების მიხედვით) რეგიონებს, კერძო საწარმოებსა და ბიზნესმენებსაცუნდაევალებოდეს.

დასკვნა

ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების ადამიანური რესურსების ფორმირებისათვის დიდი ყურადღება უნდა დაეთმოს პრობლემური ტექნიკური რეგების – საინფორმაციო ტექნიკის, ხელსაწყოთმშენებლობის, ელექტროტექნიკური მრეწველობის, მანქანათმშენებლობის პროდუქციის, სატრანსპორტო და სხვა მომსახურებაზე მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას.

საქართველოს თავდაცვითი პროდუქციის გამომშვეების წარმოებისად ამომსახურების სტრუქტურების რთული დამწვავებრობლებები, უწინარესად დამოკიდებულია ფინანსურ სტაბილიზაციაზე, ძირითადი ფონდების ექსპლუატაციის მკვეთრ გაუარესებაზე, საშინაო და საგარეო ვალის დიდ მოცულობაზე, რესტრუქტურული ზაციის ჩატარების გამოწარმოების პოტენციალის და ნაკარგზე დასხვ., მაგრამ ისიც ხადია, რომ მრეწველობაში არსებობს როგორც საწარმოო, ისე კვალიფიციური კადრების საკმაოდ პოტენციალი, რომლის საფუძველზეც შესაძლებელია არსებულ სიმძლავრეთა ამოქმედება.

სანდამოხერხდეს საბრუნავის ხსრების შევსება. ყოველივე ეს ხელს შეუწყობს ეროვნული ეკონომიკის სამობილიზაციო მომზადების სისტემის ფორმირებას და, ამავე დროს, შიგადაგარებაზე არზე თავდაცვითი დანიშნულების პროდუქციის ექსპორტის გადიდებას.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს თავდაცვითი პროდუქციის წარმოებაზე ორიენტირებული საწარმოების მუშაობის გაუმჯობესებას. შესაძლებლობის შესაბამისად, ინვესტორთა მონაწილეობით უნდა დამუშავდეს ამ საწარმოთა რესტრუქტურული ზაციის პროგრამა, რომელიც საფუძვლად დაედება როგორც მაპროფილებელი,

ისესამოქალაქოპროდუქციისგამოშვებას.

ზოგიერთმასაწარმოებმაშეინარჩუნაძირითადიპროფილი.

ცალკეულისაწარმოებიახორციელებსპროდუქციისრიგსახეობათამოდერნ
იზაციას, ტექნიკისკაპიტალურშეკეთებასდამომსახურეობისსამუშაოებს.

ისინიაქტიურადუნდამუშაობდნენახალი,

პერსპექტიულიპროდუქციისათვისებაზეარსებულისაწარმოოდატექნოლო
გიურისიმძლავრეებისგამოყენებით.

ეროვნულიეკონომიკისსამოხილიზაციომომზადებაორგანიზაციულ
ადმიზანშეწონილიახორციელდებოდესდარგობრივდარეგიონალურჭრი
ლშიპერსპექტიულიდაყოველწლიური (განსაკუთრებულიპერიოდის)
სახელმწიფოპროგრამებისდამუშავებითდარეალიზაციით.

ასეთიპროგრამებიუნდაშემუშავდესსათანადომეცნიერულდონეზედაგან
იხილებოდესქვეყნისუსაფრთხოებისკომპლექსისნაწილად,

უზრუნველყოფილიუნდაიყოსსაჭიროფინანსური,

საკადროდამატერიალურ_ტექნიკურირესურსებით.

შეიარაღებულიძალებისადაქვეყნისმოთხოვნილებათაუზრუნველყო
ფისათვისპროდუქციისმნიშვნელობისგათვალისწინებითეროვნულიეკონ
ომიკისსამოხილიზაციომომზადებისგეგმაშიუნდაგანისაზღვროსთავდაც
ვითწარმოებაზეორიენტირებულისაწარმოებისრესტრუქტურიზაციისშე
დეგადმაქსიმალურისამხედრო_ეკონომიკურიშესაძლებლობებიეროვნუ
ლიეკონომიკისსაჭიროებისათვისუმნიშვნელოვანესისახეობისმოწყობილ
ობების, ნედლეულისადამასალებისმოთხოვნილებათაგანგარიშებების,
მატერიალურიბალანსებისშედგენისსაფუძველზე.

ასევეუნდაშემუშავდესსაწარმოოსიმძლავრეებისშექმნის,

ტექნიკურიგადაიარაღების,

პროგრესულიტექნოლოგიებისათვისებისპერსპექტიულიდაყოველწლიუ
რიღონისძიებები.

საგანგებოპირობებისათვის

(იგულისზმებაგარდაომისამიწისძვრები,

მეწყერები ბუნებრივი კატაკლიზმები და სხვ.)

მრეწველობის სამობილიზაციო მომზადების სრულყოფის მიზნით მიზანშეწონილია გამოვიყენოთ დარგთა შორის საბალანსო მოდელი,

რაც საშუალებას იძლევა განისაზღვროს ეკონომიკის სხვადასხვა დარგებში რისურსთა ერთკავშირის ზუსტი სექტორად რაოდენობრივად შეფასდეს სამხედრო და სამოქალაქო პროდუქციის გამომწვევის კონკრეტული მოცულობები.

სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის წარმოების ეფექტიანობისათვის,

რაც წარმოებისათვის ადამიანურ რესურსებს შიშველად მიზანშეწონილია გასაღების წინასწარი გარანტიით (შეკვეთები, შეთანხმებები), რაც შეიძლება მეტი რაოდენობითი წარმოებოდა სპროდუქცია,

რომლებიც შეიძლება მიეწოდოს სხვა დარგებსაც.

ამიტომ ათუმიზომით დაიფარება საზღვარგარეთ შექმნილი არაღისა და თავდაცვითი დანიშნულების წარმის ხარჯები,

ასევე შეიძლება გაიზარდოს მთლიანი ექსპორტი და ქვეყნის სავალუტო მემოსავლები.

უნდა შემუშავდეს საწარმოთა საქმიანობის მიმართულ უსაფრთხოებად, მცირე დანახარჯებით მეცვლის სეთი მოქნილის ქემები, რომლითაც სამოქალაქო პროდუქციიდან სამხედროზე დაპირუკუ გადასვლა აადვილად მოხერხდება.

სამხედრო ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების საფინანსო-ეკონომიკურ ბერკეტებს შორის განსაკუთრებული როლი უნდა შეასრულოს მაღალ მომგებიან სამხედრო კონტრაქტებმა,

სახელმწიფო კაპიტალურ მადანდებებმა, საწარმოთა უბსიდირებამ, კრედიტების გაცემამ და ძირითადი ფონდების დაჩქარებულმა ამორტიზაციამ, სახედრო პროდუქციაზე ფასწარმოქმნის სპეციფიკურმა მექანიზმმა.

სახელმწიფო რეგულირების მეთოდები აქტიურ უშუალო შემოქმედებას უნდა ახდენდნენ სამხედრო ეკონომიკაზე.

მათრიცხვს მიეკუთვნება ამსფეროს განვითარების მიმდინარე დაპერსპექტი

ულიგეგმებისდამუშავება,
აგრეთვემაკროეკონომიკურიინდიკატორულიდაგეგმვა.
სამხედრო_ეკონომიკურიმეთოდებიუცილებელიაეყრდნობოდესეკონომიკურისტიმულირებისგამოყენებას,
რომელიცთვალისწინებსმატერიალურპასუხისმგებლობასადადინტერესებასდაკვეთებისშესრულებაზე.
იგიშეუცვლელიამშვიდობიანპერიოდშისამხედროწარმოებისორგანიზაციის,
სტიმულირებისადამომგებიანობისუზრუნველყოფისსამობილიზაციომომზადებისათვისდაბოლოს,
საგანგებოპერიოდშიმთელიეკონომიკისსამხედრორელსებზეგადაყვანისსამუშაოთაეფექტიანადწარმართვისსაქმეში.

საგანგებოვითარებისმოლოდინისგათვალისწინებითეკონომიკისმდგრადიფუნქციონირებისამაღლებისმოთხოვნებიგვკარნახობსაწარმოთაგანცალკევებას, ავტონომიურობისხარისხისზრდას, რაციმასგულისხმობს, რომახალსაწარმოებისმშენებლობაუნდაშეიზღუდოსგანსაკუთრებულმნიშვნელობისქალაქებში.

დაცვისადარაციონალურიმიწოდებისპირობებისგათვალისწინებით, მათიგანლაგებამიზანშეწონილიაარაგანსაკუთრებულმნიშვნელობისქალაქებში, ანსხვადასხვარეგიონში.

ესეხებასამობილიზაციომომზადებისმატერიალურ_ტექნიკურიმარაგებისტერიტორიულგანლაგებასაც. ამასთან, აღნიშნულიპრინციპიარუნდაარღვევდესწარმოებისტერიტორიულიგანლაგებისეკონომიკურმიზანშეწონილობას.

ქვეყნისსამობილიზაციომომზადებისორგანიზაციულიისისტემისშემუშავებისასდაეკონომიკურსუბიექტებთან (საწარმოებთან, ორგანიზაციებთან)

ურთიერთობისასამოსავალიპრინციპიუნდაიყოსსახელმწიფომეკვეთებისხელსაყრელობა. ამასთანნებისმიერსაწარმოს

(საკუთრებისფორმებისმიუხედავად)

არუნდაქონდესუფლებაუარიტქვასასეთიშეკვეთებისმილებაზედაგვერდი
აუაროსმათ. მაგრამიმისათვის,

რომშენარჩუნდესპასუხისმგებლობაკონტრაქტისფარგლებშისამთავრობო
განკარგულებასთანერთადუნდაარსებობდესშელავათები, კერძოდ:
კრედიტებისმიღების, მომარაგებაშიხელშეწყობის, ფასების,
გადასახადების, საბაჟოტარიფების, ვალუტისმიღების,
ხელფასისფონდისფორმირებისადაპრემირების, სტიმულირების,
სხვაფორმებისგამოყენებისსაჭიროებისშემთხვევაშიდოტაციებისმიღების
მხრივდაა.შ.

საქართველოსეკონომიკურიუსაფრთხოებისმაჩვენებლებიმჭიდროუ
რთიერთკავშირშიაქვეყნისსამობილიზაციომომზადებისადამზადყოფნის
მაჩვენებლებთან. აქედანგამომდინარე,

უნდაშემუშავდესდაგანხორციელდესსაქართველოსმდგრადიუსაფრთხო
ებისგრძელვადიანიპროგრამა,
ქვეყნისსამობილიზაციომომზადებისადამზადყოფნისმაჩვენებლებთანერ
თად-ერთთანჭრილში.

როგორცსახელმწიფოსსტრატეგიისადაპოლოტიკისერთადერთიძირითა
დიდოკუმენტი.

ქვეყნისეკონომიკისსამობილიზაციომზადყოფნასათანადოდონეზევ
ერგანხორციელდებამეცნიერებასთანმჭიდროკავშირისგარეშე,
აუცილებელიაგამოინახოსშესაბამისიგზებიქვეყნისმეცნიერებისამპროცე
სშიფართოდჩართვისათვის,
რაშიცშეიძლებავიგულისხმობროგორცაკადემიური,
ისეუმაღლესსაწავლებლებისადადარგობრივიმეცნიერებისმოზიდვატექ
ნოლოგიური, ორგანიზაციული,
თუეკონომიკურიპრობლემებისგადასაჭრელად,
რისთვისაცსაქართველოშისაკმარისიპოტენციალიარსებობს.

საქართველოსსამობილიზაციომომზადებადინამიკური,

არაერთჯერადი პროცესია დამის საბოლოო მოწესრიგებას ხანგრძლივი დრო
სჭირდება,

აგრეთვე თავდაცვითი ეკონომიკა გარკვეულწილად მემკვიდრეობითია,

გენეტიკურ-ინერციული ბუნებისაა და, შესაბამისად,

ძველი დანახალსის ტემაზე გადასვლისას ეტაპობრივ-

ეკოლუციურ მიდგომას მოითხოვს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Грешнев М. Реструктуризация стран НАТО на пороге XXI века. Ж.МЭиМО.1999, июнь,стр.17-24.
2. Дутов Б.П. Приоритетные направления научных исследований по проблемам гражданской обороны в условиях интенсификации народного хозяйства. Вопросы повышения устойчивости функционирования народного хозяйства страны в военное время. Сб.статей.М.1987.№5.стр.7- 16.
3. P. W. Singer. Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry. 2011. 345 p.
4. Harald Löberbauer. The Privatized Military Industry from a postinternational perspective. Seminar Paper, 2007, 37 Pages.
5. Glen Segell. Military-industrial complex -- Great Britain. London : G. Segell, ©1998. 159 p.
6. Efraim Inbar, Benzion Zilberfarb. The Politics and Economics of Defence Industries. 2013. 224 p.
7. Пачкория Д.С. К вопросу о самоотрицании войны. Сб. статей. Изд. «Петрополис», Санкт-Петербург. 2001. стр. 255-265.
8. ტყეშელაშვილი გ., სვანიძე მ. საქართველოს სამხედრო ეკონომიკის თანამედროვე მდგომარეობა და განვითარების ძირითადი მიმართულებები. „ტექნიკური უნივერსიტეტი“. 2010. 245 გვ.
9. Пачкория Дж. С. К вопросу о самоотрицании войны. Филасофские статьи. изд. "Петрополис" Санк-Петербург 2001. стр. 225.
10. FinancialTimes. #18 (253). p. 27.
11. Грешнев М. Реконструкция стран НАТО на пороге XXI века. МЭиМО, №6, 1999, стр. 17-24.

12. ტყემელაშვილი გ., სვანიძე მ. საქართველოს სამხედრო ეკონომიკის თანამედროვე მდგომარეობა და განვითარების ძირითადი მიმართულებები. „ტექნიკური უნივერსიტეტი“. 2010. გვ. 45.
13. Доклад о развитии человека за 2001г. Использование новых технологий в интересах развития человека. Издано по заказу ПРООН. Нью-Йорк Оксфорд юниверсити пресс 2001.стр.195-198.
14. ნ.ჭითანავა. გარდამავალი პერიოდის სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები. II ნაწილი. თბ. 1999. გვ. 116.
15. Ю. Е. Власьевич и др. Основы воено-экономических знаний. М.Воен-изд. 1989. стр. 111.
16. **T.CikvaiZe** saqarTvelos mdgradi da usafTxo ganviTarebis programa XXI saukunisaTvis: arsi, Sinaarsi, ZiriTadi problemebi. “espski”-is Sr. krebuli. tomi 1. Tb., 1996. gv. 61-65.
17. **Серебраников В.В.**, „Вопросы философии“, №2 1995. стр 26.
18. 18. პ. სამოელსონი, ვ. ნორდჰაუზი. ეკონომიკისი. სახელმწიფო ეკონომიკა და სამართალი. თბ., 1992. გვ. 182.
19. Научно-технический сборник. № 3. М., 1983. СТР. 51
20. 20. ნ. ჭითანავა. გარდამავალი პერიოდის სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები. ნაწილი III. თბ., 2001. გვ. 363.
21. საქართველოს უსაფრთხოების კონცეფცია. mod.gov.ge.
22. საქართველოს სამხედრო სტრატეგია. mod.gov.ge. ; თ. ბასილია, ა. სილაგაძე, თ. ჩიკვაძე. პოსტსოციალისტური ტრანსფორმაცია: საქართველოს ეკონომიკა XXI საუკუნის მიჯნაზე. თბ., 2001. გვ. 234.